

Lokalna Strategia Rozwoju

**BOROWIACKA
GRAPA**

Lokalna Grupa Działania „Bory Tucholskie”

Tuchola, lipiec 2014r.

Lokalna Strategia Rozwoju

BOROWIACKA GRAPA

*Dokument został opracowany przez zespół
w składzie:*

- *Magdalena Kurpinowicz*
- *Teresa Cherek Kanabaj*
- *Beata Wiśnioch*
- *Barbara Piasecka*
- *Justyna Wilkiewicz*
- *Andrzej Kowalski*
- *Krzysztof Bujny*
- *Magdalena Ryś*
- *Paulina Skarupa*

Konsultanci merytoryczni:

- *dr Ryszard Kamiński*

Lokalna Grupa Działania „Bory Tucholskie”

plac Zamkowy 1, 89 – 500 Tuchola
BIURO – ul. Murowa 8, 89 – 500 Tuchola
tel./fax: 52 33 61 213
e-mail: lgd@borytucholskie.pl
www.lgd.borytucholskie.pl

Spis treści:

Wstęp	5
1. Charakterystyka LGD jako jednostki odpowiedzialnej za realizację LSR	6
1.1. Nazwa i status prawny LGD oraz data wpisu do Krajowego Rejestru Sądowego i numer w tym rejestrze	6
1.2. Proces budowania partnerstwa	6
1.3. Charakterystyka członków LGD i sposób rozszerzania składu LGD	7
1.3.1. Struktura LGD.....	7
1.3.2. Sposób rozszerzania składu LGD	9
1.4. Struktura Rady Decyzyjnej	10
1.4.1. Reprezentatywność składu Rady.....	10
1.4.2. Określenie sposobu powołania i zmiany w składzie Rady Decyzyjnej	11
1.5. Zasady i procedury funkcjonowania LGD oraz Rady Decyzyjnej	12
1.5.1. Zasady i procedury funkcjonowania LGD.....	12
1.5.2. Zasady i procedury funkcjonowania Rady Decyzyjnej	16
1.6. Kwalifikacje i doświadczenie osób wchodzących w skład Rady Decyzyjnej	18
1.7. Doświadczenie LGD i członków LGD w realizacji operacji	18
2. Opis obszaru objętego LSR wraz z uzasadnieniem jego wewnętrznej spójności	19
2.1. Wykaz gmin wchodzących w skład LGD	19
2.2. Uwarunkowania przestrzenne, geograficzno – przyrodnicze i historyczno - kulturowe	19
2.2.1. Uwarunkowania przestrzenne (mapa).....	19
2.2.2. Uwarunkowania geograficzno - przyrodnicze	20
2.2.3. Uwarunkowania historyczno - kulturowe	23
2.3. Sytuacja społeczno – gospodarcza obszaru LSR	28
2.4. Specyfika obszaru LGD	35
3. Analiza SWOT dla obszaru objętego LSR oraz wnioski z przeprowadzonej analizy	38
4. Określenie celów ogólnych i szczegółowych LSR oraz wskazanie planowanych przedsięwzięć służących osiągnięciu poszczególnych celów szczegółowych, w ramach których będą realizowane operacje, zwanych dalej „przedsięwzięciami”	47
5. Określenie misji LGD	55
6. Wykazanie spójności specyfiki obszaru z celami LSR	56
7. Uzasadnienie podejścia zintegrowanego dla planowanych w ramach LSR przedsięwzięć	58

8. Uzasadnienie podejścia innowacyjnego dla planowanych w ramach LSR przedsięwzięć	59
9. Określenie procedury oceny zgodności operacji z LSR, procedury wyboru operacji przez LGD, procedury ponownej oceny, procedury odwołania od rozstrzygnięć organu decyzyjnego w sprawie wyboru operacji w ramach działania, o którym mowa w art. 5 ust. 1 pkt 21 ustawy z dnia 7 marca 2007r. o wspieraniu rozwoju obszarów wiejskich z udziałem środków Europejskiego Funduszu Rolnego na rzecz Rozwoju Obszarów Wiejskich, kryteriów, na podstawie których jest oceniana zgodność operacji z LSR, oraz kryteriów wyboru operacji, a także procedury zmiany tych kryteriów	60
10. Określenie budżet LSR dla każdego roku jej realizacji	83
11. Opis procesu przygotowania i konsultowania LSR	87
12. Opis procesu wdrażania i aktualizacji LSR.....	88
13. Zasady i sposób dokonywania oceny (ewaluacji) własnej	89
14. Określenie powiązań LSR z innymi dokumentami planistycznymi związanymi z obszarem objętym LSR	90
15. Wskazanie planowanych działań, przedsięwzięć lub operacji realizowanych przez LGD w ramach innych programów wdrażanych na obszarze objętym LSR	93
16. Przewidywany wpływ realizacji LSR na rozwój regionu i obszarów wiejskich.....	94
17. Informacja o załącznikach.....	96

BOROWIACKA GRAPA

Przedstawiamy Państwu „**Borowiacką grape**”. W naszej gwarze „grapa” oznacza wielki garnek, w którym gotowano posiłki ze składników dostarczonych przez otaczającą nas przyrodę. Duża pojemność „grapy” umożliwiała umieszczenie w niej wielu składników, z których powstawała jedna potrawa, stanowiąca pożywienie dla całej rodziny. Podobnie jest w naszej Lokalnej Strategii Rozwoju: zakładamy realizację kilku przedsięwzięć, które wykorzystują lokalne zasoby i przyczynią się do osiągnięcia wspólnego celu.

Co więc znajduje się w naszej „grapie”? Są **WANDRYCHY Z RUBZAKIEM PO SPADKOWIZNIE jest NASZ FYRTEL Z LUFCIKIEM NA ŚWIAT**. Dla niektórych z Państwa prawdopodobnie brzmi to dziwnie. Dla wielu mieszkańców Borów Tucholskich są to jednak bardzo swojsko brzmiące nazwy, ale wszystkich, mamy nadzieję, zaciekawia. Zachęcamy do zapoznania się ze strategią, żeby przekonać się, o co właściwie chodzi. Przeczytać, to jednak nie wszystko – to dopiero początek. Każdy może coś wrzucić do naszej „grapy”: rolnicy, przedsiębiorcy, organizacje pozarządowe, samorządy, szkoły, domy kultury. Dopiero wtedy powstanie posiłek, którym pożywi się cała **RODZINA**, a i dla gości coś zostanie.

Lokalna Grupa Działania
"Bory Tucholskie"

1. Charakterystyka LGD jako jednostki odpowiedzialnej za realizację LSR

1.1. Nazwa i Status prawny LGD oraz data wpisu do Krajowego Rejestru Sądowego i numer w tym rejestrze.

a) Nazwa:

Lokalna Grupa Działania „Bory Tucholskie”

Zgodnie z § 1 pkt 2 Statutu może ona posługiwać się skrótem LGD „Bory Tucholskie” oraz nazwą w języku angielskim Local Action Group „Tuchola Forests” i skrótem LAG „Tuchola Forests”.

b) Status prawny:

Związek stowarzyszeń

c) Data wpisu do KRS:

Rejestracja w Sądzie Rejonowym w Bydgoszczy, XIII Wydział Gospodarczy Krajowego Rejestru Sądowego, nastąpiła w dniu 02.02.2006r

d) Numer KRS:

0000250135.

1.2. Proces budowania partnerstwa.

Proces tworzenia partnerstwa w ramach podejścia Leader na terenie Borów Tucholskich rozpoczął się w 2004 r. Kolejnym etapem budowania partnerstwa były spotkania (maj-sierpień 2005r.) z przedstawicielami trzech sektorów: NGO, lokalnymi przedsiębiorcami oraz przedstawicielami sektora publicznego. W wyniku tych spotkań zaczęła krystalizować się początkowa struktura LGD jako związku stowarzyszeń o nazwie "Bory Tucholskie".

Propagowanie zasad podejścia Leader i budowanie partnerstwa odbywało się w ramach realizacji projektu "Stymulowanie zrównoważonego rozwoju gmin: Cekcyn, Gostycyn, Kęsowo, Lubiewo, Śliwice i Tuchola" w ramach Schematu I PPL +. Projekt ten był realizowany w okresie jesień 2005 - zima 2006 i zakończył się stworzeniem Zintegrowanej Strategii Rozwoju Obszarów Wiejskich LGD "Bory Tucholskie" 2006-2008.

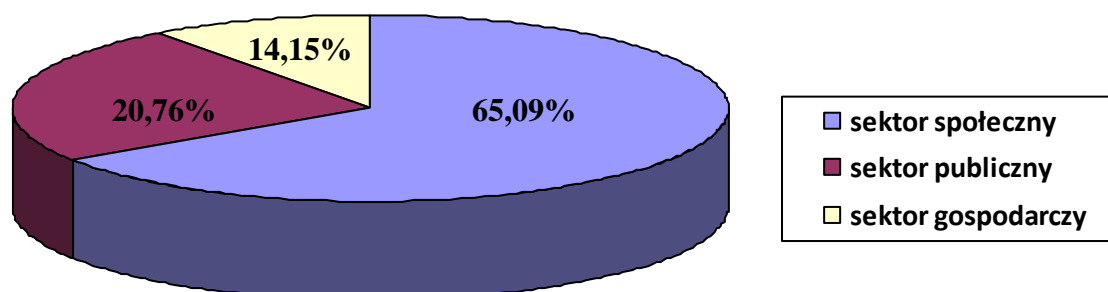
Wykorzystano olbrzymi potencjał drzemiący w liderach lokalnych społeczności oraz animatorach życia społecznego, kulturalnego i gospodarczego. Dzięki temu strategia była dokumentem umożliwiającym realizowanie dążeń lokalnej społeczności do poprawy jakości życia i zaspokajaniu aspiracji mieszkańców obszarów wiejskich.

W wyniku realizacji projektu związek stowarzyszeń Lokalna Grupa Działania „Bory Tucholskie” został wpisany 2 lutego 2006r. do Krajowego Rejestru Sądowego i uzyskał osobowość prawną. Członkami założycielami było pięć stowarzyszeń:

- Stowarzyszenie „AKCES” z siedzibą w Tucholi;
- Stowarzyszenie na Rzecz Rozwoju Kęsowa z siedzibą w Kęsowie;
- Towarzystwo Miłośników Ziemi Śliwickiej „KNIEJA” z siedzibą w Śliwicach;
- Stowarzyszenie „REZLER” – Wielki Kanał Brdy z siedzibą w Tucholi;
- Stowarzyszenie Gminna Rada Kół Gospodyń Wiejskich z siedzibą w Lubiewie.

Dzięki realizacji II Schematu Pilotażowego Programu Leader + partnerstwo nasze rozszerzyło się o kolejnych członków. Na dzień 16 kwietnia 2014 roku LGD Bory Tucholskie liczy **106 członków**. Są to przedstawiciele trzech sektorów: **społecznego (69 członków)**, **gospodarczego (15 członków)** i **publicznego (22 członków)**.

Liczba członków LGD „Bory Tucholskie” z podziałem na sektory:

1.3. Charakterystyka członków LGD i sposób rozszerzania lub zmiany składu LGD.

1.3.1. Struktura LGD

Członkowie LGD zgodnie ze statutem dzielą się na członków zwyczajnych, wspierających i honorowych, reprezentują trzy sektory: publiczny, społeczny i gospodarczy.

Członkowie zwyczajni:

Zgodnie z § 5 Statutu członkiem zwyczajnym może zostać stowarzyszenie, bądź osoba prawna nie działająca dla zysku (non-profit), która złoży pisemną deklarację przystąpienia do Związku oraz zobowiąże się do przestrzegania Statutu Związku. Osoby prawne mające cele zarobkowe mogą być członkami wspierającymi.

Członkowie wspierający:

Członkiem wspierającym może zostać każda osoba fizyczna i prawna, także zagraniczna oraz jednostka nie posiadająca osobowości prawnej, która uznaje Statut i zasady programowe Związku oraz zadeklaruje pomoc merytoryczną, rzeczową lub finansową dla Związku (§ 9 Statutu).

Członkowie honorowi:

Na podstawie § 10 Statutu członkiem honorowym może zostać każda osoba fizyczna i prawna, także zagraniczna, która szczególnie zasłużyła się dla Związku.

Na dzień 16 kwietnia 2014 roku LGD Bory Tucholskie liczy 106 członków, z terenu wszystkich gmin objętych LSR:

- **67 członków zwyczajnych, w tym: 49 z sektora społecznego, 18 z sektora publicznego**
- **39 członków wspierających, w tym: 20 z sektora społecznego, 4 z sektora publicznego, 15 z sektora gospodarczego.**

Tab. Członkowie LGD „Bory Tucholskie” reprezentujący SEKTOR SPOŁECZNY:

L.p.	Nazwa	Delegat	Funkcja w LGD
1.	Towarzystwo Rozwoju Regionalnego „Promocja Borów Tucholskich”	Magdalena Kurpinowicz	PREZES
2.	Towarzystwo Miłośników Ziemi Śliwickiej „KNIEJA”	Teresa Cherek Kanabaj	Wiceprezes
3.	Stowarzyszenie na Rzecz Rozwoju Kęsowa	Beata Wiśnioch	Skarbnik
4.	Stowarzyszenie Społeczno – Kulturalne „BURCHAT”	Barbara Piasecka	Sekretarz
5.	Stowarzyszenie na Rzecz Ekorozwoju Sołectwa Krzywogoniec	Fryderyk Sikorski	Członek Zarządu
6.	Towarzystwo Miłośników Ziemi Cekcyńskiej	Justyna Wilkiewicz	Członek Zarządu
7.	Bractwo Czarnej Wody	Andrzej Kowalski	Członek Zarządu
8.	Gminny Klub Sportowy „MYŚLIWIEC”	Krzysztof Bujny	Członek Zarządu
9.	Stowarzyszenie „Gminna Rada Kół Gospodyń Wiejskich w Lubiewie”	Jadwiga Pik	Członek Komisji Rewizyjnej
10.	Stowarzyszenie „REZLER” – Wielki Kanał Brdy	Waldemar Wencel	Przewodniczący Komisji Rewizyjnej
11.	Stowarzyszenie Gospodarstw Agroturystycznych „BORY TUCHOLSKIE”	Łucja Koniarska	Członek Zwyczajny
12.	Gminny Ludowy Klub Sportowy „CIS” Cekcyn	Marek Januszewski	Członek Zwyczajny
13.	Stowarzyszenie „Gminna Rada Kół Gospodyń Wiejskich” w Tucholi	Zenobia Majka	Członek Zwyczajny
14.	Towarzystwo Rozwoju Gminy Lniano	Hanna Urban	Członek Zwyczajny
15.	Stowarzyszenie na Rzecz Ocalenia Śladów Przeszłości w Gminie Cekcyn „ŚWIATŁO”	Jan Bonk	Członek Zwyczajny
16.	Parafia Rzymskokatolicka p.w. św. Jakuba Apostoła w Tucholi	Krystyna Janowicz	Członek Zwyczajny
17.	Towarzystwo Rozwoju Gminy Świekatowo	Danuta Megger	Członek Zwyczajny
18.	Stowarzyszenie Rozwoju Gminy Lubiewo „BORY”	Wioletta Szymczak	Członek Zwyczajny
19.	Stowarzyszenie Rodziców Dzieci Specjalnej Troski	Maria Lewandowska	Członek Zwyczajny
20.	Ludowy Klub Sportowy „RAWYS”	Marian Hoffmann	Członek Zwyczajny
21.	Stowarzyszenie Rozwoju Sołectwa Stobno	Jadwiga Krajecka	Członek Zwyczajny
22.	Kurkowe Bractwo Strzeleckie w Tucholi	Włodzimierz Malinowski	Członek Zwyczajny
23.	Stowarzyszenie na Rzecz Rozwoju i Promocji Gminy Śliwice „Atrakcyjna Gmina”	Andrzej Urbański	Członek Zwyczajny
24.	Towarzystwo Rozwoju Gminy Osie	Michał Grabski	Członek Zwyczajny
25.	Stowarzyszenie na Rzecz Rozwoju Sołectwa Żalno	Ewa Szczypiorska	Członek Zwyczajny
26.	Centrum Rozwoju PROGRES	Maciej Kowalski	Członek Zwyczajny
27.	Miejski Ludowy Klub Sportowy „Tucholanka”	Maria Glazik	Członek Zwyczajny
28.	Stowarzyszenie Koło Gospodyń Wiejskich w Lińsku	Halina Marach	Członek Zwyczajny
29.	Parafialny Klub Sportowy „UNITAS” Tuchola	Ewa Gierszewska	Członek Zwyczajny
30.	Stowarzyszenie Mieszkańców i Miłośników Piły nad Brdą „BUKO”	Agnieszka Weyna	Członek Zwyczajny
31.	Stowarzyszenie Kół Gospodyń Wiejskich Gminy Cekcyn	Mariola Falkowska	Członek Zwyczajny
32.	Stowarzyszenie Koło Gospodyń Wiejskich w Śliwiczach	Teresa Banach	Członek Zwyczajny
33.	Towarzystwo Piłkarskie Ziemi Śliwickiej	Adam Węsierski	Członek Zwyczajny
34.	Ochotnicza Straż Pożarna w Krzywogoncu	Bogusław Gromowski	Członek Zwyczajny
35.	Stowarzyszenie Kulturalne „CISOWY ŁUK”	Hanna Karolewska	Członek Zwyczajny
36.	Stowarzyszenie Agrorozwoju Sołectwa Małe Gacno „JAGODA”	Michał Gardzilewicz	Członek Zwyczajny
37.	Stowarzyszenie na Rzecz Rozwoju Wsi Pruskie	Grażyna Linda	Członek Zwyczajny
38.	Ochotnicza Straż Pożarna w Śliwiczach	Anna Kiedrowska Blaumann	Członek Zwyczajny
39.	Stowarzyszenie „PASMO”	Maria Sikorska	Członek Zwyczajny
40.	Stowarzyszenie na Rzecz Rozwoju i Promocji Wsi Jabłonka "Jabłkowa Kraina"	Katarzyna Kwaśniewska	Członek Zwyczajny
41.	Fundacja Zrównoważonego Rozwoju Lokalnego "CISOWY FYRTEL"	Bartosz Puchowski	Członek Zwyczajny
42.	Ochotnicza Straż Pożarna w Wielkim Mędromierzu	Barbara Kasica-Kołomyjska	Członek Zwyczajny
43.	Fundacja Społeczna "PRO BONO" przy Kościele Rzymsko - Katolickim p.w. Opatrzności Bożej w Tucholi	Daniela Majnert	Członek Zwyczajny
44.	Parafia Rzymskokatolicka Opatrzności Bożej	Wiesław Herold	Członek Zwyczajny
45.	Stowarzyszenie PRO SCHOLAE	Aniela Czyżyk	Członek Zwyczajny
46.	Borowiackie Towarzystwo Kultury	Maria Ollick	Członek Zwyczajny

47.	Spółdzielnia Mieszkaniowa Lokatorsko-Własnościowa w Tucholi	Jacek Jeżewski	Członek Zwyczajny
48.	Stowarzyszenie Miłośników Historii Borów Tucholskich "Historia i Pamięć"	Andrzej Kurpinowicz	Członek Zwyczajny
49.	Stowarzyszenie na Rzecz Szkoły w Lubiewie "Szkoła z pomysłem"	Małgorzata Oparka	Członek Zwyczajny
50.	Polski Związek Wędkarski Zarząd Koła nr 135	Sławomir Kryś	Członek Wspierający
51.	Malina Śmieszek	Malina Śmieszek	Członek Wspierający
52.	Genowefa Bonk	Genowefa Bonk	Członek Wspierający
53.	Józef Bonk	Józef Bonk	Członek Wspierający
54.	Maciej Gierszewski	Maciej Gierszewski	Członek Wspierający
55.	Genowefa Glaza – Nispel	Genowefa Glaza – Nispel	Członek Wspierający
56.	Marianna Weilandt	Marianna Weilandt	Członek Wspierający
57.	Piotr Muzioł	Piotr Muzioł	Członek Wspierający
58.	Teresa Giersz	Teresa Giersz	Członek Wspierający
59.	Zenon Giersz	Zenon Giersz	Członek Wspierający
60.	Marzena Przytarska	Marzena Przytarska	Członek Wspierający
61.	Paweł Żadkowski	Paweł Żadkowski	Członek Wspierający
62.	Marzena Fryszka	Marzena Fryszka	Członek Wspierający
63.	Monika Galińska	Monika Galińska	Członek Wspierający
64.	Ewa Mieruszewska	Ewa Mieruszewska	Członek Wspierający
65.	Beata Borowicz	Beata Borowicz	Członek Wspierający
66.	Agnieszka Szmelter	Agnieszka Szmelter	Członek Wspierający
67.	Michał Bucholz	Michał Bucholz	Członek Wspierający
68.	Piotr Jarosz	Piotr Jarosz	Członek Wspierający
69.	Damian Skąlecki	Damian Skąlecki	Członek Wspierający

Tab. Członkowie LGD „Bory Tucholskie” reprezentujący SEKTOR PUBLICZNY:

L.p.	Nazwa	Delegat	Funkcja w LGD
1.	Gminny Ośrodek Kultury w Śliwiczach	Anna Szwarz	Członek Zwyczajny
2.	Gminny Ośrodek Kultury w Osiu	Karolina Powierża	Członek Zwyczajny
3.	Gminny Ośrodek Kultury w Gostycynie	Janina Kołodziejka	Członek Zwyczajny
4.	Gmina Cekcyn	Jacek Brygman	Członek Zwyczajny
5.	Gmina Lubiewo	Kazimierz Rogowski	Członek Zwyczajny
6.	Gmina Śliwice	Piotr Spica	Członek Zwyczajny
7.	Gmina Osie	Wojciech Kater	Członek Zwyczajny
8.	Gmina Świątkatowo	Marek Topoliński	Członek Zwyczajny
9.	Gmina Lniano	Zofia Topolińska	Członek Zwyczajny
10.	Gmina Kęsowo	Natalia Cyborowska	Członek Zwyczajny
11.	Gmina Gostycyn	Grzegorz Kot	Członek Zwyczajny
12.	Gmina Tuchola	Danuta Magadzia	Członek Zwyczajny
13.	Powiat Tucholski	Wiktor Metkowski	Członek Zwyczajny
14.	Gminna Biblioteka Publiczna w Świątkatowie	Anita Łysek- Gracz	Członek Zwyczajny
15.	Gminny Ośrodek Kultury w Cekcynie	Izabela Złotowska	Członek Zwyczajny
16.	Gminna Biblioteka Publiczna w Gostycynie	Klaudia Kwasigroch	Członek Zwyczajny
17.	Tucholski Ośrodek Kultury	Mirosława Dąbrowska	Członek Zwyczajny
18.	Miejska Biblioteka Publiczna w Tucholi	Paweł Redlarski	Członek Zwyczajny
19.	Kujawsko – Pomorski Ośrodek Doradztwa Rolniczego w Minikowie	Aneta Kornacka	Członek Wspierający
20.	Zespół Szkół w Osiu	Marek Mieszała	Członek Wspierający
21.	Rada Powiatowa Kujawsko – Pomorskiej Izby Rolniczej w Tucholi	Władysław Wysokiński	Członek Wspierający
22.	Zespół Szkół w Lubiewie	Jolanta Kowalska	Członek Wspierający

Członkowie LGD „Bory Tucholskie” reprezentujący SEKTOR GOSPODARCZY:

L.p.	Nazwa	Delegat	Funkcja w LGD
1.	Ośrodek Rehabilitacji i Wypoczynku „PERŁA” Dom Seniora Sp. z o.o. w Tleniu	Alicja Bobińska	Członek Wspierający
2.	Aleksander Cieślik	Aleksander Cieślik	Członek Wspierający
3.	Eugeniusz Szczepiński	Eugeniusz Szczepiński	Członek Wspierający
4.	Pensjonat – Restauracja „Samotna nad Wdą”	Justyna Semrau	Członek Wspierający

5.	Aleksander Ziółkowski	Aleksander Ziółkowski	Członek Wspierający
6.	Mariusz Słomiński	Mariusz Słomiński	Członek Wspierający
7.	Ryszard Szulczyński	Ryszard Szulczyński	Członek Wspierający
8.	Tomasz Janicki	Tomasz Janicki	Członek Wspierający
9.	Rafał Mazurkiewicz	Rafał Mazurkiewicz	Członek Wspierający
10.	Centrum Usług Motoryzacyjnych Jodkowsy	Michał Jodkowski	Członek Wspierający
11.	Michał Malak	Michał Malak	Członek Wspierający
12.	Polskie Wydawnictwa Reklamowe	Marcin Karasiński	Członek Wspierający
13.	Bożena Marks	Katarzyna Marks	Członek Wspierający
14.	Andrzej Kowalski	Andrzej Kowalski	Członek Wspierający
15.	Marek Pianowski	Marek Pianowski	Członek Wspierający

1.3.2. Sposób rozszerzania składu LGD.

Sposób rozszerzenia składu LGD o kolejnych partnerów następuje zgodnie ze Statutem, na zasadach otwartości. Przed przystąpieniem potencjalni członkowie mają możliwość uczestnictwa w spotkaniach LGD "Bory Tucholskie" jako obserwatorzy, mogą także otrzymać pomoc logistyczną i merytoryczną w zakresie realizowanych przez siebie inicjatyw. Ze względu na otwartą formułę LGD nabór nowych członków ograniczony jest tylko wymogami statutowymi i odbywa się w sposób ciągły. W tym celu wykorzystuje się wszelkie możliwe kontakty i relacje członków LGD zarówno formalne, jak i nieformalne. Z naszych doświadczeń wynika, że odpowiednia promocja, zwłaszcza efektów programu LEADER+ skutkuje przystępowaniem do partnerstwa nowych członków.

Zgodnie z § 7 Statutu LGD „Bory Tucholskie” przyjęcie członka zwyczajnego następuje na pisemny wniosek zainteresowanej organizacji w drodze uchwały Walnego Zebrania Delegatów. Aby wniosek został rozpatrzony musi on uzyskać pisemną rekomendację przynajmniej 3 członków zwyczajnych Związku. Wstępujący członek zwyczajny określa przynależność do jednej z trzech grup sektorowych: sektora publicznego, sektora społecznego lub sektora gospodarczego. Odpowiednio do członków wspierających i honorowych także stosuje się postanowienia § 7 Statutu.

1.4. Struktura Rady Decyzyjnej.

1.4.1. Reprezentatywność składu Rady.

Zgodnie z § 22 pkt 2 i 4 statutu Rada Decyzyjna może składać się z 23 do 25 osób. Członkowie Rady Decyzyjnej wybierani są spośród przedstawicieli Członków Zwyczajnych i Wspierających, przy zachowaniu zasady, że co najmniej 50% członków Rady stanowią przedstawiciele sektora społecznego i gospodarczego. Członek Rady nie może być równocześnie członkiem Komisji Rewizyjnej ani Zarządu. Członek Rady nie może być zatrudniony w Biurze LGD „Bory Tucholskie”.

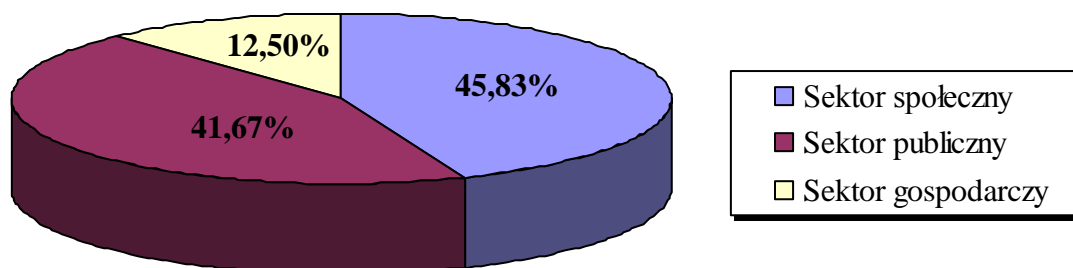
Zgodnie z uchwałą nr 5/III/08 Nadzwyczajnego Walnego Zebrania Delegatów z dnia 11 grudnia 2008r. oraz uchwałami nr 3/II/09 i 4/II/09 Nadzwyczajnego Walnego Zebrania Delegatów z dnia 23 listopada 2009r. oraz uchwałami nr 8/I/11 i 9/I/11 Zwyczajnego Walnego Zebrania Delegatów z dnia 10.05.2011r. oraz uchwałą nr 9/I/12 Walnego Zebrania Delegatów Lokalnej Grupy Działania "Bory Tucholskie" z dnia 08 maja 2012 roku oraz uchwałą nr 9/I/13 z dnia 08 kwietnia 2013 roku Rada Decyzyjna LGD Bory Tucholskie liczy **24 osoby**, w tym:

- **sektor publiczny 10 osób – 45,83%**
- **sektor społeczny 11 osób – 41,67%**
- **sektor gospodarczy 3 osoby – 12,50%**

Tab. Członkowie Rady Decyzyjnej LGD „Bory Tucholskie”

L.p.	Imię i Nazwisko Członka Rady	Nazwa instytucji/organizacji/firmy	Gmina	Reprezentowany Sektor	Miejsce zamieszkania na terenie LGD od co najmniej 3 lat (Tak/Nie)
1.	Hanna Urban	Towarzystwo Rozwoju Gminy Lniano	Lniano	Sektor społeczny	TAK
2.	Mariola Falkowska	Stowarzyszenie Kół Gospodyń Wiejskich Gminy Cekcyn	Cekcyn	Sektor społeczny	TAK
3.	Danuta Megger	Towarzystwo Rozwoju Gminy Świekatowo	Świekatowo	Sektor społeczny	TAK
4.	Łucja Koniarska	Stowarzyszenie Gospodarstw Agro - turystycznych "Bory Tucholskie"	Lubiewo	Sektor społeczny	TAK
5.	Andrzej Urbański	Stowarzyszenie na Rzecz Rozwoju i Promocji Gminy Śliwice	Śliwice	Sektor społeczny	TAK
6.	Jadwiga Krajecka	Stowarzyszenie Rozwoju Sołectwa Stobno	Tuchola	Sektor społeczny	TAK
7.	Michał Grabski	Towarzystwo Rozwoju Gminy Osie	Osie	Sektor społeczny	TAK
8.	Ewa Szczypiorska	Stowarzyszenie na Rzecz Rozwoju Sołectwa Żalno	Kęsowo	Sektor społeczny	TAK
9.	Malina Śmieszek	Malina Śmieszek	Tuchola	Sektor społeczny	TAK
10.	Agnieszka Weyna	Stowarzyszenie Mieszkańców i Miłośników Piły nad Brdą "BUKO"	Gostycyn	Sektor społeczny	TAK
11.	Genowefa Glaza-Nispel	Genowefa Glaza- Nispel	Śliwice	Sektor społeczny	TAK
12.	Wiktor Metkowski	Powiat Tucholski	Tuchola	Sektor publiczny	TAK
13.	Piotr Spica	Gmina Śliwice	Śliwice	Sektor publiczny	NIE
14.	Wojciech Kater	Gmina Osie	Osie	Sektor publiczny	TAK
15.	Zofia Topolińska	Gmina Lniano	Lniano	Sektor publiczny	TAK
16.	Natalia Cyborowska	Gmina Kęsowo	Kęsowo	Sektor publiczny	TAK
17.	Danuta Magadzia	Gmina Tuchola	Tuchola	Sektor publiczny	TAK
18.	Janina Kołodziejka	Gminny Ośrodek Kultury w Gostycynie	Gostycyn	Sektor publiczny	TAK
19.	Anita Łysek- Gracz	Gminna Biblioteka Publiczna w Świekatowie	Świekatowo	Sektor publiczny	TAK
20.	Izabela Złotowska	Gminny Ośrodek Kultury w Cekcynie	Cekcyn	Sektor publiczny	TAK
21.	Jolanta Kowalska	Zespół Szkół w Lubiewie	Lubiewo	Sektor publiczny	TAK
22.	Alicja Bobińska	Ośrodek Rehabilitacji i Wypoczynku „PERŁA” Dom Seniora Sp. z o.o. w Tleniu	Osie	Sektor gospodarczy	TAK
23.	Eugeniusz Szczepiński	Gospodarstwo Agroturystyczne „Borowa Dolina”	Osie	Sektor gospodarczy	TAK
24.	Mariusz Słomiński	Agencja Rachunkowo - Informacyjna „WIDMAR”	Tuchola	Sektor gospodarczy	TAK

Struktura Rady Decyzyjnej LGD „Bory Tucholskie” w ujęciu graficznym:

Przedstawiciele sektora społecznego i gospodarczego stanowią 58,33% składu rady.

**W składzie Rady Decyzyjnej LGD „Bory Tucholskie”
znajdują się przedstawiciele wszystkich gmin będących członkami LGD.**

1.4.2. Określenie sposobu powołania i zmiany w składzie Rady LGD.

Zgodnie ze Statutem członków Rady Decyzyjnej powołuje Walne Zgromadzenie Delegatów spośród przedstawicieli Członków Zwyczajnych i Wspierających, przy zachowaniu zasady, że co najmniej 50% członków Rady stanowią przedstawiciele sektora społecznego i gospodarczego. Członek Rady nie może być równocześnie członkiem Komisji Rewizyjnej ani Zarządu. Przewodniczącego Rady wybiera Walne Zebranie Delegatów.

Zgodnie z § 22 pkt 5 Statutu odwołanie członka Rady następuje w drodze uchwały Walnego Zebrania Delegatów w przypadku cofnięcia mu pełnomocnictwa przez Członka LGD, którego reprezentuje lub na podstawie pisemnej rezygnacji członka Rady z udziału w pracach Rady. Uzupelnienie składu Rady musi nastąpić, gdy brakuje 1/3 składu Rady.

Procedura wyłączenia członka Rady Decyzyjnej od udziału w dokonywaniu wyboru operacji opisana została w § 21 i § 22 Regulaminu Organizacyjnego Rady Decyzyjnej LGD „Bory Tucholskie”:

1.5. Zasady i procedury funkcjonowania LGD oraz Rady Decyzyjnej.

1.5.1. Zasady i procedury funkcjonowania LGD.

LGD „Bory Tucholskie” działa na podstawie Statutu uchwalonego w dniu 11 grudnia 2008r. § 13 Władzami są:

- Walne Zebranie Delegatów,
- Zarząd,
- Komisja Rewizyjna.

Kadencja władz trwa 3 lata. W przypadku konieczności uzupełnienia składu Zarządu, Komisji Rewizyjnej lub Walnego Zebrania Delegatów przeprowadza się wybory uzupełniające. Głosowania odbywają się w trybie tajnym lub jawnym, o wyborze trybu głosowania decyduje dany organ władzy.

Walne Zebranie Delegatów:

Zgodnie z § 14 Statutu Walne Zebranie Delegatów jest najwyższą władzą Związku. Walne Zebranie Delegatów może być:

1. zwyczajne;
2. nadzwyczajne.

Do kompetencji Walnego Zebrania Delegatów należy (§ 15 Statutu LGD „Bory Tucholskie)

- a) uchwalenie Statutu Związku oraz jego zmian,
- b) wybór Zarządu i Komisji Rewizyjnej,
- c) przyjmowanie i wykluczanie członków zwyczajnych i wspierających,
- d) rozpatrywanie odwołań dotyczących spraw członkostwa,
- e) ustanie kierunków i wytycznych działania Związku,
- f) uchwalanie regulaminu pracy Walnego Zebrania,
- g) przyjmowanie sprawozdania merytorycznego Zarządu,
- h) uchwalanie wysokości i terminów opłacania składek członkowskich,
- i) nadawanie honorowego członkostwa Związku,

- j) inne sprawy niezastrzeżone do kompetencji innych organów Związku,
- k) udzielanie absolutorium Zarządowi,
- l) rozwiązywanie Związku oraz przeznaczenie jego majątku,
- m) w każdej sprawie wniesionej pod obrady, we wszystkich sprawach nie zastrzeżonych do kompetencji innych władz Związku,
- n) powoływanie i odwoływanie członków Rady Decyzyjnej oraz jej Przewodniczącego.

Zarząd:

Na podstawie § 17 pkt 1,2,3 i 4 Statutu Zarząd kieruje całokształtem działalności Związku, zgodnie z uchwałami Walnego Zebrania Delegatów, reprezentuje go na zewnątrz.

Zarząd składa się z:

- Prezesa;
- Wiceprezesa;
- Sekretarza
- Skarbnika;
- od 0 do 5 członków.

W skład Zarządu wchodzi przedstawiciele poszczególnych sektorów, w ten sposób, że co najmniej 50% członków Zarządu stanowią partnerzy społeczni i gospodarczy, natomiast pozostałą część stanowią członkowie pochodzący z sektora publicznego. Zarząd jest organem wykonawczym Związku.

Do kompetencji Zarządu należy (§ 18 Statutu LGD „Bory Tucholskie”):

- a) kierowanie całokształtem bieżącej działalności Związku, w tym jego działalnością organizacyjną, gospodarczą i finansową,
- b) zwoływanie Walnych Zebrań,
- c) reprezentowanie Związku na zewnątrz,
- d) powoływanie zespołów do opracowania analiz i ekspertyz,
- e) przygotowanie i przedstawienie Walnemu Zebraniu sprawozdań merytorycznych i finansowych z działalności Zarządu,
- f) powoływanie grup dyskusyjnych,
- g) składanie oświadczeń woli,
- h) podpisywanie umów,
- i) wykonywanie uchwał Walnego Zebrania Delegatów,
- j) realizacja celów Związku,
- k) przygotowanie projektów regulaminów,
- l) weryfikowanie deklaracji o przynależności do danego sektora,
- m) inne sprawy określone w statucie.

Komisja Rewizyjna:

Na podstawie § 20 pkt 1 i 2 Statutu Komisja Rewizyjna składa się od 2 do 3 osób wybieranych przez Walne Zebranie Delegatów spośród kandydatów zgłoszonych przez Delegatów. Każdy członek może zgłosić tylko jednego kandydata. Komisja Rewizyjna jest organem kontrolnym Związku.

Do kompetencji Komisji Rewizyjnej należy (§ 21 Statutu LGD „Bory Tucholskie”):

- a) badanie wykonania budżetu oraz gospodarki finansowej Związku,
- b) kontrolowanie działalności Zarządu,
- c) przedstawienie Walnemu Zebraniu Delegatów oceny działalności Związku i zgłaszanie wniosków wynikających z kontroli.
- d) Prawo wystąpienia z wnioskiem o zwołanie Walnego Zebrania Delegatów,

- e) Składanie wniosków w przedmiocie absolutorium dla Zarządu na Walnym Zebraniu Delegatów.

Komisja może uczestniczyć w posiedzeniach Zarządu z głosem doradczym.

Biuro LGD:

Na podstawie § 19 Statutu biurem Związku kieruje Dyrektor Biura.

Do zadań Dyrektora Biura należy:

- a) organizowanie pracy biura,
- b) kierowanie pracą biura i zatrudnionymi pracownikami,
- c) wykonywanie zadań zleconych przez Zarząd.

Warunki techniczne i lokalowe biura:

Powierzchnia biura	76,63 m ²
Liczba pomieszczeń	4
Liczba stanowisk pracy	3
Wydzielone miejsce na archiwum	Tak
Możliwość obsługi potencjalnych beneficjentów	Tak
Dostęp do Internetu	Opis miejsca: w biurze wydzielone zostało miejsce do obsługi interesantów z dostępem do Internetu i telefonu.
Dostępny sprzęt biurowy	tak (3 stanowiska) 2 komputery stacjonarne z oprogramowaniem, 1 notebook, jedno urządzenie wielofunkcyjne (ksero, drukarka, skaner, faks), projektor multimedialny, telefon.
Dodatkowe informacje	LGD „Bory Tucholskie” posiada umowę użyczenia na wynajem sali na posiedzenia Rady o powierzchni ok. 31 m ² , w terminach ustalonych przez LGD. W biurze nie ma stanowiska dla księgowej, gdyż przewiduje się zatrudnienie firmy zewnętrznej.
Dokładne dane teleadresowe	ul. Murowa 8, 89 – 500 Tuchola

Opis wymagań koniecznych i pożądaných w odniesieniu do kandydatów do pracy w biurze LGD

	Dyrektor biura	Specjalista ds. projektów	Specjalista ds. projektów	Księgowa/Biuro Rachunkowe
WYMAGANIA KONIECZNE	<ul style="list-style-type: none"> • Znajomość LSR • Znajomość zagadnień PROW 2007-2013 • Znajomość problematyki w zakresie finansowania projektów ze środków Unii Europejskiej • Wykształcenie wyższe lub średnie • co najmniej 5 – letni staż w pracy na stanowisku kierowniczym, kursy szkolenia, certyfikaty 	<ul style="list-style-type: none"> • obsługa komputera i programów pakietu MS OFFICE (Word i Excel) • umiejętność obsługi urządzeń biurowych • znajomość LSR • co najmniej roczny staż w pracy na takim samym bądź podobnym stanowisku, kursy, szkolenia, certyfikaty • wykształcenie wyższe 	<ul style="list-style-type: none"> • obsługa komputera i programów pakietu MS OFFICE (Word i Excel) • umiejętność obsługi urządzeń biurowych • znajomość LSR • co najmniej roczny staż w pracy na takim samym bądź podobnym stanowisku, kursy, szkolenia, certyfikaty • wykształcenie wyższe 	<ul style="list-style-type: none"> • wykształcenie średnie • kwalifikacje do prowadzenia księgowości

WYMAGANIA POŻĄDANE	<ul style="list-style-type: none"> • doświadczenie w zarządzaniu projektami • znajomość zagadnień dotyczących funkcjonowania LGD • umiejętność organizacji pracy • sumienność, rzetelność, odpowiedzialność • własna inicjatywa i zaangażowanie • umiejętność śledzenia zmian w przepisach 	<ul style="list-style-type: none"> • znajomość zagadnień PROW 2007-2013 • doświadczenie w pisaniu, realizacji i rozliczaniu projektów • umiejętność pracy w zespole, • umiejętność organizacji pracy, • sumienność, rzetelność, odpowiedzialność • łatwość nawiązywania kontaktów interpersonalnych, uczciwość, punktualność, dyspozycyjność, komunikatywność, kultura osobista 	<ul style="list-style-type: none"> • znajomość zagadnień PROW 2007-2013 • doświadczenie w pisaniu, realizacji i rozliczaniu projektów • umiejętność pracy w zespole, • umiejętność organizacji pracy, • sumienność, rzetelność, odpowiedzialność • znajomość w stopniu komunikatywnym języka obcego (niemieckiego lub angielskiego) • łatwość nawiązywania kontaktów interpersonalnych, uczciwość, punktualność, dyspozycyjność, komunikatywność, kultura osobista 	<ul style="list-style-type: none"> • doświadczenie w prowadzeniu pełnej księgowości organizacji pozarządowych
-------------------------------	--	---	---	--

Księgowość LGD „Bory Tucholskie” prowadzona jest przez firmę zewnętrzną i nie przewiduje się zmian w tym zakresie.

Procedura naboru pracowników, w tym procedura postępowania w sytuacji wystąpienia trudności w zatrudnianiu pracowników spełniających wymagania konieczne:

1. Nabór nowych pracowników, na poszczególne stanowiska, odbywa się w drodze otwartego konkursu ogłaszanego na stronie internetowej LGD.
2. Ogłoszenie zawierać będzie opis stanowiska, wymagania konieczne i pożądane, dokumenty jakie należy złożyć oraz termin składania ofert.
3. Rekrutację ogłasza i przeprowadza Zarząd LGD.
4. Rekrutacja odbywa się w II etapach:

I etap: Weryfikacja oferty pisemnej

II etap: Rozmowy kwalifikacyjne

5. Wyniki naboru podane są do publicznej wiadomości poprzez umieszczenie na stronie internetowej LGD.
6. W przypadku braku ofert od kandydatów spełniających wymagania konieczne, dokonuje się wyboru kandydatów w oparciu o pozostałe kryteria.
7. W przypadku niedokonania pozytywnego wyboru spośród złożonych ofert, procedurę naboru rozpoczyna się od nowa.

Zakres czynności i odpowiedzialności pracowników biura

1. Dyrektor Biura:
 - a. Kierowanie pracą biura podczas realizacji i rozliczania Lokalnej Strategii Rozwoju.
 - b. Wykonywanie zadań zleconych przez Zarząd.
 - c. Kierowanie zatrudnionymi pracownikami, w tym prowadzenie spraw kadrowych.
 - d. Przygotowanie informacji o postępie realizacji LSR.

- e. Doradztwo w zakresie przygotowania wniosków o przyznanie pomocy na realizację operacji w ramach LSR.
 - f. Stałe podwyższanie swoich kwalifikacji zawodowych poprzez udział w szkoleniach, konferencjach, seminariach, itp.
 - g. Prawidłowe wykonanie zadań zawartych w zakresie obowiązków.
 - h. Odpowiedzialność za prawidłowe administrowanie działalnością LGD.
 - i. Odpowiedzialność materialna za sprzęt znajdujący się na wyposażeniu LGD.
2. Specjalista ds. projektów
- a. Realizacja i rozliczanie Lokalnej Strategii Rozwoju.
 - b. Przygotowywanie i obsługa zebrań Zarządu.
 - c. Doradztwo w zakresie przygotowania wniosków o przyznanie pomocy na realizację operacji w ramach LSR.
 - d. Stałe podwyższanie swoich kwalifikacji zawodowych poprzez udział w szkoleniach, konferencjach, seminariach, itp.
 - e. Bieżąca obsługa biura i interesantów LGD „Bory Tucholskie”.
 - f. Wykonywanie innych czynności zgłaszanych przez przełożonych.
 - g. Prawidłowe wykonanie zadań zawartych w zakresie obowiązków.
 - h. Odpowiedzialność materialna za sprzęt stanowiący wyposażenie stanowiska pracy.
3. Specjalista ds. projektów
- a. Realizacja i rozliczanie Lokalnej Strategii Rozwoju
 - b. Przygotowywanie i obsługa posiedzeń Rady Decyzyjnej LGD „Bory Tucholskie”.
 - c. Doradztwo w zakresie przygotowania wniosków o przyznanie pomocy na realizację operacji w ramach LSR.
 - d. Stałe podwyższanie swoich kwalifikacji zawodowych poprzez udział w szkoleniach, konferencjach, seminariach, itp.
 - e. Bieżąca obsługa biura i interesantów LGD „Bory Tucholskie”.
 - f. Wykonywanie innych czynności zgłaszanych przez przełożonych.
 - g. Prawidłowe wykonanie zadań zawartych w zakresie obowiązków.
 - h. Odpowiedzialność materialna za sprzęt stanowiący wyposażenie stanowiska pracy.
4. Księgowy/Biuro Rachunkowe
- a. Prawidłowe prowadzenie dokumentacji księgowej.
 - b. Prowadzenie dokumentacji płacowej.
 - c. Sporządzanie sprawozdań finansowych i bilansów.
 - d. Przygotowywanie informacji finansowych na potrzeby LGD.

1.5.2. Zasady i procedury funkcjonowania Rady Decyzyjnej.

Na podstawie § 22 pkt 1 Statutu do wyłącznej kompetencji Rady Decyzyjnej należy wybór projektów do realizacji w ramach Lokalnej Strategii Rozwoju.

Rada Decyzyjna LGD „Bory Tucholskie” działa na podstawie Regulaminu Organizacyjnego uchwalonego 06 stycznia 2009r., z późniejszymi zmianami z dnia 23 listopada 2009r., określającego organizację wewnętrzną i tryb pracy Rady Decyzyjnej.

Procedura wyłączenia członka Rady Decyzyjnej od udziału w dokonywaniu wyboru operacji w razie zaistnienia okoliczności, które mogą wywoływać wątpliwości co do jego bezstronności, w szczególności w przypadku ubiegania się przez członka Rady o wybór jego operacji opisana została w § 21 i § 22 Regulaminu Organizacyjnego Rady Decyzyjnej LGD „Bory Tucholskie”, gdzie czytamy:

§ 21

Przed dyskusją i głosowaniem nad wyborem operacji, członkowie Rady składają pisemne deklaracje o swojej bezstronności co do wyboru operacji, nad którymi prowadzone będzie głosowanie. Wzór deklaracji stanowi załącznik nr 1 do Regulaminu.

§ 22

1. *Z udziału w dokonywaniu wyboru operacji wyłączany jest członek Rady, jeżeli istnieją wątpliwości co do jego bezstronności, w szczególności jeżeli:*
 - a) *wniosek o wybór operacji składany jest przez członka Rady,*
 - b) *wniosek o wybór operacji składany jest przez podmiot, którego członek Rady jest Delegatem na Walne Zebranie LGD,*
 - c) *wniosek o wybór operacji składany jest przez podmiot, w organach którego zasiada członek Rady,*
 - d) *wniosek o wybór operacji składany jest przez podmiot, z którym członka Rady łączy stosunek pracy,*
 - e) *wniosek składany jest przez małżonka, zstępnych, wstępnych, pasierba, zięcia, synową, rodzeństwo, ojczyma, macochę lub teściów członka Rady.*
2. *W przypadkach innych niż wymienione w ust. 1 o wykluczeniu decyduje głosowanie członków Rady.*

Wzór deklaracji poufności i bezstronności:

.....
Pieczęć LGD

DEKLARACJA POUFNOŚCI I BEZSTRONNOŚCI CZŁONKA RADY DECYZYJNEJ

oceniającego wniosek nr.....
(wprowadzić numer z rejestru wniosków)

Ja, będący (-a) członkiem Rady Decyzyjnej Lokalnej Grupy Działania „Bory Tucholskie”, legitymujący (-a) się dowodem osobistym nr.....

niniejszym oświadczam, że:

- zapoznałem/am się z Regulaminem Organizacyjnym Rady Decyzyjnej Lokalnej Grupy Działania „Bory Tucholskie”,
- zobowiązuję się, że będę wypełniać moje obowiązki w sposób uczciwy i sprawiedliwy, zgodnie z posiadaną wiedzą,
- zobowiązuję się do zachowania w tajemnicy wszystkich informacji i dokumentów ujawnionych mi, wytworzonych przeze mnie w trakcie lub jako rezultat oceny i zgadzam się, że informacje te powinny być użyte tylko dla celów niniejszej oceny i nie mogą zostać ujawnione stronom trzecim,
- zobowiązuję się nie zatrzymywać kopii jakichkolwiek pisemnych lub elektronicznych informacji dotyczących ocenianej operacji,
- o wybór operacji w ramach wdrażania Lokalnej Strategii Rozwoju Lokalnej Grupy Działania „Bory Tucholskie” nie ubiegam się ani ja osobiście, ani podmiot którego jestem Delegatem na Walne Zebranie Delegatów LGD „Bory Tucholskie”,
- nie zasiadam w organach władzy podmiotu, który składa wniosek,
- z podmiotem który składa wniosek nie łączy mnie stosunek pracy,
- nie pozostaję w związku małżeńskim lub innej zależności, w stosunku pokrewieństwa, powinowactwa w linii prostej, i nie jestem związany/a z tytułu przysposobienia, opieki, kurateli z osobą fizyczną ubiegającą się o dofinansowanie.

W przypadku stwierdzenia takiej zależności zobowiązuję się do niezwłocznego poinformowania o tym fakcie Przewodniczącego Rady lub jego zastępcy i wycofania się z oceny danej operacji.

.....
Data

.....
Podpis

ZAŁĄCZNIK NR 1

Opis stanowisk dla pracowników LGD „Bory Tucholskie”

ZAŁĄCZNIK NR 2

Regulamin Organizacyjny Rady Decyzyjnej Lokalnej Grupy Działania „Bory Tucholskie”.

1.6. Kwalifikacje i doświadczenie osób wchodzących w skład Rady Decyzyjnej.

- **96,0% składu Rady posiada stałe zameldowanie na obszarze objętym LSR**
- **1 członek Rady posiada udokumentowaną znajomość języka roboczego Unii Europejskiej w stopniu umożliwiającym swobodne porozumiewanie się (język angielski).**

ZAŁĄCZNIK NR 3

Kwalifikacje i doświadczenie osób wchodzących w skład Rady Decyzyjnej.

1.7. Doświadczenie LGD i członków LGD w realizacji operacji.

LGD „Bory Tucholskie” i jej członkowie posiadają szerokie doświadczenie w realizacji projektów o zakresie podobnym do operacji, które mogą być realizowane w ramach osi 3 i 4 PROW, projektów w ramach II-go Schematu PPL+ oraz innych projektów realizowanych na obszarach wiejskich.

Gmina Tuchola (członek LGD) była beneficjentem projektu w ramach I Schematu Pilotażowego Programu Leader+ realizowanego w latach 2005 – 2006, natomiast projekt w ramach II Schematu PPL+ realizowała już Lokalna Grupa działania „Bory Tucholskie”. LGD posiada również doświadczenie w realizacji projektów miękkich z Funduszu Inicjatyw Obywatelskich. Samorządy będące członkami LGD posiadają duże doświadczenie w realizacji projektów z funduszy europejskich, m.in. w ramach Odnowy Wsi. Wiele projektów na obszarach wiejskich realizowały także organizacje pozarządowe, będące członkami LGD „Bory Tucholskie”

ZAŁĄCZNIK NR 4

Doświadczenie LGD i członków LGD w realizacji operacji.

2. Opis obszaru objętego LSR wraz z uzasadnieniem jego wewnętrznej spójności

2.1. Wykaz gmin wchodzących w skład LGD.

Lokalna Strategia Rozwoju realizowana będzie na obszarze Lokalnej Grupy Działania „Bory Tucholskie”, czyli na terenie 8 gmin wiejskich: Cekcyn, Gostycyn, Kęsowo, Lubiewo, Śliwice, Osie, Lniano, Świekatowo i gminy miejsko – wiejskiej Tuchola.

Identyfikatory GUS gmin LDG „Bory Tucholskie”.

Gmina	Typ gminy	Identyfikator GUS
Cekcyn	wiejska	0416012
Gostycyn	wiejska	0416022
Kęsowo	wiejska	0416032
Lubiewo	wiejska	0416042
Śliwice	wiejska	0416052
Tuchola	miejsko-wiejska	0416063
Lniano	wiejska	0414052
Osie	wiejska	0414072
Świekatowo	wiejska	0414102

Zródło: Regionalny Bank Danych GUS

2.2. Uwarunkowania przestrzenne, geograficzno – przyrodnicze i historyczno - kulturowe

2.2.1. Uwarunkowania przestrzenne (mapa)

Obszar objęty Lokalną Strategią Rozwoju położony jest na północy Województwa Kujawsko – Pomorskiego. Gminy Cekcyn, Gostycyn, Kęsowo, Lubiewo, Śliwice, Tuchola należą do Powiatu Tucholskiego (są to wszystkie gminy powiatu), a gminy: Lniano, Osie, Świekatowo do Powiatu Świeckiego. Obszar działania LGD „Bory Tucholskie” graniczy od północy z dwoma powiatami z Województwa Pomorskiego: Powiatem Chojnickim i Starogardzkim. Na południu sąsiaduje z Powiatem Bydgoskim, pd. – zach. z Powiatem Sępoleńskim, a na pd. – wsch. z 5 gminami z Powiatu Świeckiego: Warlubie, Jezewo, Drzycim, Bukowiec, Pruszcz. Położenie obszaru objętego LSR ilustrują poniższe mapki.

Mapa. Położenie LGD „Bory Tucholskie” na tle Polski.

Mapa. Powiaty w Województwie Kujawsko - Pomorskim.

Mapa. Granice gmin wchodzących w skład LGD „Bory Tucholskie”

Lokalna Grupa Działania „Bory Tucholskie” obejmuje swoim zasięgiem teren 9 gmin, zajmujących łącznie powierzchnię 1438 km², co stanowi 8% powierzchni Województwa Kujawsko - Pomorskiego. Łączna powierzchnia gmin LGD wchodzących w skład Powiatu Tucholskiego wynosi 1075 km², co stanowi 100% powierzchni powiatu i 74,8% powierzchni LGD. Obszar LGD „Bory Tucholskie” jest spójny przestrzennie.

W skład Powiatu Świeckiego wchodzi 2 gminy miejsko – wiejskie (Nowe i Świecie) oraz 9 gmin wiejskich (Bukowiec, Dragacz, Drzycim, Jezewo, Lniano, Osie, Pruszcz, Świekatowo, Warlubie). Z podanych gmin 3 należą do LGD „Bory Tucholskie”: Lniano, Osie i Świekatowo. Ich powierzchnia wynosi 363 km² – tj. 24,7% powierzchni Powiatu Świeckiego i 25,2% powierzchni LGD.

Łączny obszar działania LGD „Bory Tucholskie” to w 99,99% to obszary wiejskie, a 0,01% to obszar miasta Tuchola.

Powierzchnia i typ gmin LGD „Bory Tucholskie”.

Gmina		Powierzchnia km ²
Cekcyn		253
Gostycyn		136
Kęsowo		109
Lubiewo		163
Śliwice		175
Tuchola	Razem	256
	w tym miasto	17
	w tym obszary wiejskie	239
Lniano		88
Osie		210
Świekatowo		65
Razem		1438

Źródło: Regionalny Bank Danych GUS

2.2.2. Uwarunkowania geograficzno – przyrodnicze

Ukształtowanie powierzchni:

Pod względem fizyczno – geograficznym obszar LGD wiąże się z płd. – wsch. częścią makroregionu Pojezierzy Południowopomorskich, podprowincji Pojezierzy Południowo-Pomorskich i prowincji zaliczanej do Niżu Środkowoeuropejskiego.

Na jego terenie wyróżnia się następujące jednostki rangi mezoregionalnej, różniące się genezą i właściwościami krajobrazu: część zachodnia zaliczana jest do Pojezierza Krajeńskiego, część południowo-wschodnia do Wysoczyzny Świeckiej. Północne rejony należą do dużego regionu Borów Tucholskich, wysunięta na południe jednostka to Dolina Brdy. Wysoczyzna Świecka to płaski obszar urozmaicony niewielkimi morenowymi wzgórzami i dolinami.

Od północnego-wschodu do Wysoczyzny Świeckiej przylega rozległa piaszczysta równina sandrowa Borów Tucholskich, lekko nachylona w kierunku południowym, charakteryzująca się wysoką lesistością i obecnością polodowcowych rynien, wypełnionych licznymi jeziorami. Duża atrakcyjność wewnętrznych zespołów polan i łąk, jezior, dolin rzecznych, licznych torfowisk, a także zróżnicowanie drzewostanów znakomicie wpływa na zmienność krajobrazu.

Formy wypukłe związane z akumulacyjną działalnością lądolodu występują na Pojezierzu Krajeńskim, w gminach **Kęsowo** i **Tuchola** oraz w południowej części gminy **Gostycyn**. Są to przede wszystkim moreny czołowe, moreny martwego lodu i kemy.

Elementem różnicującym rzeźbę terenu są doliny rzeczne Brdy i Wdy. Najdłuższa i największa jest dolina Brdy płynącej z północy na południe na odcinku prawie 34 km, z tego ok. 4,5 km zostało zalane w związku z piętrzeniem rzeki w Koronowie. Dolina Wdy jest głęboko wcięta, z wartkim nurtem rzeki płynącej licznymi meandrami, stromymi zboczami porośniętymi lasem, zwłaszcza na odcinku od granic województwa pomorskiego do Tlenia.

Klimat i gleby

Klimat tego obszaru posiada cechy typowe dla obszaru przejściowego między chłodniejszym i wilgotniejszym rejonem północnym a cieplejszym i suchszym rejonem środkowym. Okres wegetacyjny trwa tu przeciętnie 210 – 215 dni. Najcieplejszym miesiącem jest lipiec ze średnią temperaturą 17⁰C, najchłodniejszym zaś styczeń ze średnią temperaturą około -3⁰C. Roczna wielkość opadów waha się w granicach 580mm.

Na terenie LGD „Bory Tucholskie” dominują ubogie gleby biellicowe, pseudobiellicowe i brunatne właściwe. W pobliżu jezior występują gleby murszowo-torfowe i torfowe.

Bogactwa naturalne

Na obszarze LGD nie występują istotne złoża bogactw naturalnych, z wyjątkiem pokładów torfu w gminie Lubiewo oraz niewielkich pokładów węgla brunatnego w gminie Gostycyn, których eksploatację zakończono w latach 30-tych XX w. W nielicznych miejscach wydobywa się żwir.

Lesistość

Obszar LSR należy do terenów o największej lesistości w województwie kujawsko-pomorskim i wysokiej w skali kraju. Największą powierzchnię lasy zajmują w gminach **Osie** (71%), **Cekcyn** (69%) i **Śliwice** (66%). Lesistość na większości obszaru objętego LSR jest więc znacząco wyższa od przeciętnej wojewódzkiej (22,73%) i wynosi 48,76 %.

Wartość terenów leśnych podnoszą zarówno liczne obszary objęte ochroną przyrody, jak i znaczna powierzchnia lasów ochronnych (przede wszystkim glebochronne, wodochronne, masowego wypoczynku). Wartość lasów oraz konieczność racjonalizacji gospodarki leśnej spowodowały utworzenie Leśnych Kompleksów Promocyjnych (LKP). Ich powstanie ma na celu zwiększenie wykorzystania potencjału siedliskowego, przebudowę drzewostanów, ochronę gleb leśnych, monitoring stanu środowiska leśnego oraz procesów gospodarowania. LKP mają również przyczynić się do rozwoju edukacji ekologicznej i popularyzacji zasad gospodarki leśnej. Na obszarze LGD znajduje się część Leśnego Kompleksu Promocyjnego „Bory Tucholskie”, tzn. trzy z czterech tworzących go nadleśnictw (Woziwoda, Tuchola, Osie).

Zasoby wodne – wody powierzchniowe

Zasoby wodne powierzchniowe to przede wszystkim rzeki przepływające przez obszar LGD oraz jeziora. Największe z nich to Brda (z dopływającymi do niej: Szumionką, Kamionką, Stążką i Małym Kanałem Brdy) oraz Wda (z dopływającymi do niej: Prusimą i Ryszką). Na południowo-zachodnim skraju obszaru LGD Brda przechodzi łagodnie w Zalew Koronowski. Na obszarze LGD jest ponad sto jezior, przy czym największą ich koncentrację obserwujemy w gminach Lubiewo, Cekcyn i Tuchola. Na szczególną uwagę zasługuje też zbudowany w XIX wieku system hydrotechniczny Wielkiego Kanału Brdy. Przykładem zbiornika wód powierzchniowych powstałym na skutek spiętrzenia wód jest Zalew Żurski o pow. 440 ha. Powstał on w 1929 roku przez spiętrzenie Wdy w miejscowości Żur. Największe jeziora na obszarze LGD to: Wielkie Cekcyńskie, Okonińskie, Szpitalne, Bysławskie, Okierskie, Białe, Długie, Okrągłe, Brzeźno, Stobno, Ostrowite, Błędzkie, Lubodzież, Dąbrowa, Piaseczno, Miedzno, Ciche, Sławno, Czerno, Rudolinek, Leśno, Zaleskie, Siewińskie, Świekatowskie i Branickie. Na uwagę zasługuje Jezioro Piaseczno, które charakteryzuje się wodami o najwyższej jakości (I klasa czystości). Jest to jezioro mezotroficzne, zaliczane do - unikalnego w skali kraju - typu jezior lobeliowych.

Zanieczyszczenie środowiska

Na podstawie danych WIOŚ w Bydgoszczy, zebranych przez samorządy gmin obszaru LGD oraz na podstawie własnych obserwacji i analiz prowadzonych w czasie opracowania planów ochrony Tucholskiego Parku Krajobrazowego (TPK) i Wdeckiego Parku Krajobrazowego (WPK) można stwierdzić, że poziom zanieczyszczeń wskazuje na dobry stan komponentów środowiska przyrodniczego, chociaż niektóre z nich w wyniku długotrwałego użytkowania przez człowieka uległy degradacji (głównie wody powierzchniowe). W zakresie zanieczyszczeń powietrza atmosferycznego

największą emisją cechuje się gmina **Tuchola**. Pozostałe gminy mają wartości emisji mniejsze lub wartości pokazują praktycznie brak zanieczyszczeń (ze źródeł zewidencjonowanych). O wielkości emisji na obszarze LGD decydują zakłady przemysłowe, kotłownie typu komunalnego, duże obiekty produkcji rolniczej. Podobna prawidłowość występuje w Tucholi. Należy ponadto zwrócić uwagę, że dodatkowym źródłem emisji zanieczyszczeń są paleniska domowe oraz komunikacja samochodowa. W przypadku braku zanieczyszczeń przemysłowych zanieczyszczenia z palenisk domowych oraz ruch samochodowy są jedynymi źródłami zanieczyszczeń. Zjawisko zanieczyszczeń z palenisk domowych występuje we wszystkich miejscowościach obszaru LGD. Nie zmienia to ogólnej oceny, że poziom zanieczyszczeń jest niewielki i tylko lokalnie i przy niektórych typach pogód zanieczyszczenia powietrza mogą być zbliżone do poziomu dopuszczalnych norm. Należy zaznaczyć, że powierzchnia objęta tymi niewielkimi emisjami jest również niewielka i tylko w skrajnych przypadkach obejmuje obszar o promieniu większym niż kilkaset metrów.

W zakresie tej problematyki należy zwrócić uwagę na zanieczyszczenia typu komunalnego pochodzące z sieci osadnictwa stałego i jednostek turystycznych oraz na zanieczyszczenia pochodzące z produkcji rolniczej. Pomimo niewielkich bezwzględnie ilości ścieków, odbiorniki ścieków (sieć rzeczna oraz jeziora) szybko i wyraźnie reagują na ten typ zanieczyszczeń.

Pomimo niskiej klasy czystości wielu jezior (Długie, Białe, Raciąskie), wynikającej z typu zbiornika i jego zlewni tylko jeziora w rynn timerochocińskiej mają wody pozaklasowe. Stan czystości jezior rynny ciechocińsko-grochowskiej związany jest z dopływem zanieczyszczeń z zakładów przetwórstwa rolnego. Podobnie na stan czystości niektórych cieków ma wpływ gospodarka i sieć osadnicza sąsiednich gmin (Czerska Struga, Kamionka, Sępoleńka). Jednakże wszystkie ważniejsze zbiorniki wodne mogą być użytkowane dla celów turystycznych i rekreacyjnych.

Ochrona przyrody

Swoiste cechy krajobrazu mające znaczenie dla zachowania unikatowych typów środowiska zdecydowały o utworzeniu na obszarze LGD następujących form ochrony przyrody: rezerwaty przyrody, pomniki przyrody, użytki ekologiczne, obszary chronionego krajobrazu, zespoły przyrodniczo-krajobrazowe.

Obszar LGD zawiera się w dużej części w granicach Tucholskiego Parku Krajobrazowego (TPK), Wdeckiego Parku Krajobrazowego (WDK) i Krajeńskiego Parku Krajobrazowego (KPK). Łącznie powierzchnia parków krajobrazowych na obszarze LGD wynosi 49.390 ha. Na terenie LGD znajduje się także 15 rezerwatów przyrody. **Powierzchnia LGD objęta różnymi formami ochrony przyrody wynosi 59%.**

Tab. Rezerwaty przyrody na terenie LGD „Bory Tucholskie”

L.p.	Nazwa	Typ rezerwatu	Powierzchnia (w ha)	Gmina	Cel ochrony
1	Bagno Grzybna	torfowiskowy	6,26	Tuchola	Śródleśne torfowisko
2	Cisy Staropolskie im. Leona Wyczółkowskiego	leśny	85,73	Cekcyn	Stanowisko cisa staropolskiego
3	Jeziorka Kozie	torfowiskowy	12,30	Tuchola	Zarastające jeziora z roślinnością torfowisk wysokich
4	Jezioro Zdręczno	florystyczny	15,74	Tuchola	Jezioro eutroficzne z wodnymi i szuwarowymi zbiorowiskami roślinnymi oraz torfowisko z roślinami rzadkimi i reliktowymi
5	Źródła Rzeki Stążki	krajobrazowy	250,02	Cekcyn	Fragment rzeki Stążki wraz z jej źródłami
6	Dolina Rzeki Brdy	krajobrazowy	1681,50	Tuchola, Cekcyn, Gostycyn	Dolina Brdy o wyjątkowych walorach krajobrazowych, florystycznych
7	Jelenia Góra	leśny	4,39	Cekcyn	Stanowisko cisa staropolskiego
8	Czapliniec Koźliny	faunistyczny	23,21	Lubiewo	Stanowisko łęgowe czapli siwej
9	Bagna nad Stążką	torfowiskowy	478,45	Cekcyn	Torfowiska niskie i przejściowe z licznymi gatunkami chronionymi, w tym reliktowymi
10	Brzęki im. Z. Czubińskiego	leśny	102,21	Osie	Zachowanie fragmentu lasu grądowego z udziałem brekinii

11	Dury	torfowiskowy	12,59	Osie	Zachowanie rzadkich zespołów roślinności wodnej i torfowiskowo – bagiennej
12	Jezioro Miedzno	faunistyczny	88,52	Osie	Zachowanie miejsc lęgowych o żerowisk ptaków błotnych i wodnych
13	Jezioro Ciche	florystyczny	37,96	Osie	Zachowanie śródleśnych jezior wraz z ich otoczeniem i unikatową w tej części Borów Tucholskich roślinnością wodną i torfowiskową
14	Jezioro Piaseczno	krajobrazowy	158	Osie	Zachowanie ekosystemu jeziora Piaseczno i stanu czystości wody
15	Jezioro Martwe	torfowiskowy	4,07	Osie	Zachowanie roślinności charakterystycznej wg jezior dystroficznych, torfowiskowych przejściowych i wysokich

Źródło: opracowanie własne

Większość obszaru objętego LSR zakwalifikowana została do sieci obszarów chronionych NATURA 2000. Obszar LGD w całości mieści się w granicach projektowanego rezerwatu biosfery „Bory Tucholskie”, zajmując około 25% jego terytorium. Rezerwat ten obejmować ma tereny dwóch województw: kujawsko-pomorskiego i pomorskiego. Warto podkreślić, że rezerwaty biosfery posiadają znaczenie międzynarodowe i są wybierane jako główny element realizacji programu Człowiek i Środowisko działającego w ramach UNESCO.

2.2.3. Uwarunkowania historyczno - kulturowe

Uwarunkowania historyczne

Obszar Borów Tucholskich zasiedlony został przez plemiona pomorskie. Od połowy X wieku i momentu rozpoczęcia ekspansji Piastów pobliska granica między Pomorzem i Wielkopolską (na linii Noteci) stała się prawdziwie „płonącą granicą”, a liczba lokalnych wojen, konfliktów i najazdów trudna byłaby do wymienienia. Obszar ten był wielokrotnie podbijany przez Polan, po czym ponownie wracał pod władzę Pomorzan. Przypuszczalnie podczas tych wojen Bory Tucholskie znacznie ucierpiały, a ludność tutejsza została zdziesiątkowana. Dopiero na przełomie XII i XIII wieku, władcy samodzielnego już Księstwa Gdańskiego rozpoczęli nową akcję lokacji wsi. W tym okresie powstała także Tuchola.

Na przestrzeni wieków cały obszar Borów Tucholskich podlegał tym samym przemianom historycznym. W okresie zaboru krzyżackiego obszarem Borów Tucholskich zarządzały komturie krzyżackie z zamkami w Świeciu i Tucholi. Po podpisaniu drugiego pokoju toruńskiego Bory Tucholskie weszły w skład Prus Królewskich, stanowiących autonomiczną prowincję Korony Polskiej. W tym czasie nastąpił silny rozwój gospodarczy regionu, który przerwany został przez potop szwedzki. Od 1772 roku Bory Tucholskie znalazły się pod zaborem pruskim. W tym czasie następowała kolonizacja i wykupywanie majątków przez Niemców. Na terenie Borów Tucholskich następował rozwój gospodarczy: budowano nowe drogi (tzw. berlinka), kanały (Wielki i Mały Kanał Brdy) i linie kolejowe.

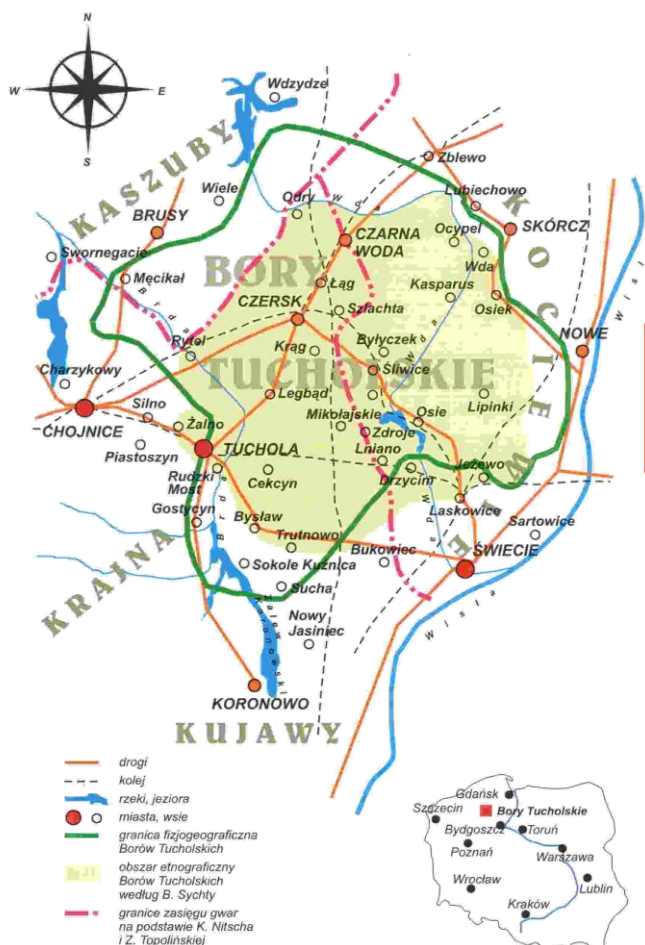
Bory Tucholskie powróciły do Polski na mocy Traktatu Wersalskiego a wojska polskie objęły ten teren zimą 1920 roku. Lata międzywojenne – mimo kryzysu gospodarczego – stały się okresem przemysłowego rozwoju Borów Tucholskich. Wówczas wybudowano nad Wdą największe polskie elektrownie: Żur i Gródek oraz przygotowano plany energetycznego wykorzystania Brdy. Był to także czas rozwoju turystyki.

W październiku 1939 roku obszar Borów Tucholskich został włączony do Rzeszy Niemieckiej jako część okręgu Gdańsk – Prusy Zachodnie. Wyzwolenie w 1945 roku nie przyniosło realizacji oczekiwań miejscowej ludności. Dopiero przemiany 1989 roku i rozwój samorządności lokalnej otworzyły przed Borowiakami drogę do realizacji własnych aspiracji i promowania tradycji. Choć brzmi to nie najlepiej, dziś kultura borowiacka stała się towarem, na który jest coraz większy popyt. I dobrze, bo równocześnie staje się ona wyznacznikiem odrębności Borów Tucholskich.

Uwarunkowania kulturowe:

Dziewięć gmin, na obszarze których działa LGD „Bory Tucholskie”, jak sama nazwa wskazuje położonych jest na obszarze Borów Tucholskich. Jest to nie tylko kraina geograficzna, ale także region etnograficzny. Granice etnograficzne znacznie trudniej jest określić niż geograficzne.

Ksiądz Sychta określił teren swoich badań jako „obszary wiejskie roztoczone dookoła następujących miasteczek i wsi kościelnych, które ogólnie uchodzą za borowiackie: Bysław, Bysławek, Cekcyn Polski, Czernsk, Drzycim, Jeżewo, Legbąd, Lipinki, Lniano, Lubiewo, Łąg, Odry, Osie, Osiek, Osieczno, Rytel, Szlachta, Śliwice, Tuchola, Wda, Zdroje.”

Mapa. Granice Borów Tucholskich

Opracowanie mapy: J. Umiński

Źródło: „Sztuka Ludowa w Borach Tucholskich”, W. Szkulmowska

Na załączonej mapie zaznaczono obszar Borów Tucholskich jako krainy geograficznej, jak i regionu etnograficznego opisywanego przez B. Sychtę oraz proponowane przez językoznawców granice zasięgu języka kaszubskiego i gwar: kociewskiej i borowiackiej. Wiele podobieństw występujących w kulturze duchowej i materialnej Kaszub, Borów Tucholskich i Kociewia wzięło się z ich wspólnych korzeni. Kaszuby przez długi czas dominowały nad ubogimi i słabo zaludnionymi Borami. Jednak na przestrzeni wieków w wyniku wpływów kultur sąsiadujących od południa regionów oraz migracji ludności wykształciła się charakterystyczna kultura zwana borowiacką.

Legenda

Dorobkiem duchowym Borowiaków są legendy. Zachowane w tradycji, przekazywane ustnie wielokrotnie były modyfikowane. Legendy dotyczące także tych terenów zbierane i spisane były już w XIX i na początku XX w. m.in. przez Johanna Mühlrada („Die Tucher Heide in Wort und Bild”), Paula Behrenda („Westpreussischer Sagenschatz”), a także Kazimierza Karasiewicza (w książce „Bory Tucholskie”). Część legend dotyczy różnych wydarzeń historycznych, które utkwiły w pamięci Borowiaków, jak np. wojny Napoleona I Bonaparte z Rosją i Prusami (legenda o skarbie napoleońskim pod Krzywą Lipą), inne opowiadają o powstaniu osad, miast i wsi, (np. legenda o Osiu). Oddzielną grupę stanowią legendy bajeczne, zawierające elementy cudowności i wątki wierzeniowe. Do tej grupy zaliczyć można podania o diabelskich kamieniach koło Gródka, zapadłym zamku na Jeziorze Kęsowo, czy też legendę o Borowej Ciotce.

Gwara

Gwara borowiacka należy do pomorskiego zespołu dialektycznego, jednak ścisła klasyfikacja zasięgu jej występowania od dawna przysparza sporo trudności. Jeden z językoznawców, Kazimierz Nitsch, uważał, że dialekty te najbezpieczniej byłoby nazwać tucholskimi. Z kolei Ludwik Zabrocki

zapropował nazwę „gwara Borów Tucholskich”, gdyż posługują się nią także mieszkańcy zachodniej części powiatu świeckiego i pogranicza tucholsko – starogardzkiego. Gwara borowiacka ma wspólny rodowód z językiem kaszubskim i gwarą kociewską.

W gwarze borowiackiej odnaleźć można wiele naleciałości z języka niemieckiego (region znajdował się przez wiele lat pod zaborami pruskim i niemieckim). To właśnie w gwarze borowiackiej zespół opracowujący LSR szukał inspiracji nadając nazwy przedsięwzięciom.

Pieśni

Tradycyjne pieśni i przyśpiewki stanowiły niegdyś podstawową rozrywkę mieszkańców Borów Tucholskich. Spotykano się w karczmach i domach, by śpiewać lokalne pieśni i tańczyć do ich melodii. Tradycja ta zanikła w XX wieku, wraz z upowszechnieniem się radia i telewizji oraz rozwojem współczesnej muzyki rozrywkowej. Do najstarszych znanych pieśni borowiackich należą: „Walcerek tucholski”, „Polka borowiacka” i „Mietlarz”. W swoim repertuarze ma je m.in. Zespół Pieśni i Tańca „Młodzi Borowiacy”, działający przy Szkole Podstawowej nr 3 w Tucholi.

Członkowie zespołu „Młodzi Borowiacy”

Fotografia ze zbiorów Starostwa Powiatowego w Tucholi

Zwyczaje

Podobnie jak dawne wierzenia, tak i tradycja obrzędowa obecnie zanikła i kultywowana jest praktycznie tylko jako element folkloru. Do charakterystycznych i nadal kultywowanych należą m.in. obrzędy w okresie Święta Sobótki (corocznie w gminie Gostycyn nad jeziorem w Pile odbywają się „Świętojanki”), czy też odwiedzanie rodzin w wieczór Wigilijny przez Gwiazdory. Gwiazdorowe grupy chodzą jeszcze w Suchej koło Lubiewa, ale specjaliści z Muzeum Etnograficznego w Toruniu mówią, że to już ostatnie takie grupy w Polsce. Przed wojną i zaraz po wojnie gwiazdorowe grupy liczyły po 10-12 osób (obecnie ok. 8 osób). Odwiedzają rodziny, przynoszą prezenty, czasem wymierzają karę, psocą, składają rymowane życzenia. Nierzadko śniegu i błota do domów naniosą a diabeł kobiety i co ładniejsze panny smaruje mazidłem z kremu i sady. Jednak psoty te są nieodłącznym elementem tradycji i wszyscy mieszkańcy czekają na gwiazdorów w ten wyjątkowy wieczór. W Suchej chodzą dwie grupy, jedna we wsi, druga po wybudowaniach i mimo uciążliwości i niszczących strojów, każdego roku kawalerowie ze wsi (tak kaže tradycja) stawiają się na służbę.

Szczególnym zwyczajem Borowiaków było darcie pierza, które odbywało się czasie Adwentu. Do domu schodziły się wszystkie sąsiadki, siadano wokół stołów i skubano pióra. Śpiewano przy tym ludowe przyśpiewki i opowiadano miejscowe historie. Inscenizację przedstawiającą ten zwyczaj przygotował zespół „Klonowianki”. Natomiast w gminie Cekcyn odbywały się warsztaty tematyczne, podczas których przypomniano, jak darło się pierze, czy przędło wełnę. Wiele zwyczajów związanych jest nierozłącznie z kalendarzem kościelnym.

Potrawy borowiackie

Borowiacy odżywiali się niegdyś bardzo skromnie, a głównym pożywieniem były ziemniaki (bałabuny). Z biegiem czasu pożywienie zaczęło się wzbogacać, większego znaczenia nabierały mąka, mleko, maślanka, śmietana. Przyrządzano różne zupy „zaklepane” tymi produktami (np. „polewka na maślance”).

Popularne były aintopy – posiłki gotowane w jednym garnku (**grapie**), m.in. pokrojone w kostkę ziemniaki, marchew, fasola lub groch, „dukacze”, czyli „dukane trampiem” ziemniaki oraz kryłki – ziemniaki w mundurkach. Pewnym urozmaiceniem były różnego rodzaju kluski: z „ranki”, krajane oraz „golce” tj. kluski ziemniaczane. Do teraz zaś gospodynie z okolic Bysławia smażą „flyndze”, czyli placki ziemniaczane, podawane np. z twarogiem.

Na borowiackim stole nie brakowało ryb, a dopełnieniem pożywienia były grzyby, borówki, jagody i maliny leśne. W zamożnych domach przyrządzano babę z ziemniaków z sosem grzybowym i kiszkę z kaszy gryczanej i ziemniaków. Określony rytuał towarzyszył wypiekowi chleba. Na powierzchni zagniecionego ciasta zaznaczano palcem krzyż. Upieczony chleb przed rozkrojeniem należało „przeżegnać”, czyli uczynić znak krzyża. Chleb borowiacki pieczony przez Panią Helenę Pałkowską z Krzywogóńca otrzymał w 2005r. tytuł „Perły” w ramach krajowego konkursu „Nasze kulinarne dziedzictwo”. Tytuł ten uzyskały także mace borowiackie (2007r.) oraz śliwki cynamonki (2008r.), przygotowane przez KGW Tuchola. Mace, czyli małe placuszki gospodynie wyrabiały z resztek ciasta chlebowego. Na wierzch kładły skwarki, ser, wędliny lub grzyby i piekły razem z chlebem. Ser posypywano szczypiorkiem.

W piecach chlebowych pieczono też „szandara”. Był to placek z utartych surowych ziemniaków, wymieszanych z mąką, jajami i przesmażoną słoniną.

Tradycyjne przepisy nie zanikają, cały czas są wykorzystywane przez miejscowe gospodynie.

*Mace borowiackie przygotowane przez KGW w Tucholi
W 2008r. mace zostały wpisane na Listę Produktów Tradycyjnych
Fotografia ze zbiorów Starostwa Powiatowego w Tucholi*

*Chleb borowiacki przygotowany przez panią Helenę Pałkowską
Fotografia ze zbiorów LGD „Bory Tucholskie”*

Hafty

Sztuka ludowa Borów Tucholskich ma silny związek ze sztuką Kaszub. W Tucholi znajduje się największy i najsilniejszy lokalny ośrodek haftów kaszubskich, w tym jedyny, w którym wykonuje się czepce – złotnice. Czepce te haftowane są żółtymi lub złotymi metalowymi niemi na aksamicie (o czepcach takich, jako o elemencie stroju borowiackiego pisał B. Sychta).

Typowy haft kaszubski charakteryzuje się niebieską siedmiobarwną kolorystyką. Ten rodzaj haftu rozwinął się w Tucholi w okresie międzywojennym. W latach 60-ych XX w. na tym terenie rozwinął się haft kaszubski „szkoły tucholskiej” i „szkoły borowiackiej”, odróżniający się od kaszubskiego głównie używanymi kolorami.

W „szkole tucholskiej” stosuje się kilkanaście kolorów złota i bursztynu. Haft wykonuje się na płótnie białym i szarym. Haft jest bogaty i pełny, a duże powtarzające się motywy wyznaczają ich rytm, symetrię, uzupełnioną mniejszymi elementami i długimi giętkimi łodyżkami. „Szkoła borowiacka” wywodzi się także z haftu kaszubskiego, charakteryzuje się nieco odmienną od szkoły tucholskiej, mniej zróżnicowaną gamą kolorystyczną, a także bardziej ustabilizowanymi regułami

kompozycyjnymi. Najczęściej stosowane motywy to: rozeta, serce, tulipan, pąk, słonecznik i chaber. Stosowana jest siedmiobarwna gama odcieni złota i brązu.

W samej Tucholi działają trzy kluby haftu: „Złoty i Bursztynowych Barw”, „Złotnica” i Zespół Haftu Artystycznego.

*Czepce w wykonaniu klubu haftu „Złotnica”
Fotografia ze zbiorów Starostwa Powiatowego w Tucholi*

Haftowana serweta

Fotografia ze zbiorów Starostwa Powiatowego w Tucholi

Rękodzieło ludowe

Na terenie LGD rozwija się rękodzieło ludowe, zwłaszcza w następujących dziedzinach:

- rzeźba,
- malarstwo,
- malarstwo na szkle,
- plecionkarstwo (wiklina, korzenie sosny),
- wyroby z szyszek, siana.

Wielu twórców należy do Stowarzyszenia Twórców Ludowych w Lublinie, Borowiackiego Towarzystwa Kultury lub Zrzeszenia Kaszubsko – Pomorskiego. Biorą oni czynny udział w licznych wystawach i przeglądach. Corocznie w czasie Dni Borów Tucholskich organizowana jest „Biesiada twórców ludowych”, połączona z wystawą. Wystawy promujące twórczość lokalnych artystów odbywają się także w Muzeum Borów Tucholskich oraz w domach kultury. W sezonie letnim w centrum Tucholi otwarty jest punkt nazwany „Promocja Tucholi”, w którym można nabyć niektóre wyroby lokalnych artystów. Podobne punkty, zwane Galeriami Produktów Lokalnych działają w Gostycynie, Cekcynie i Osiu. Sieć sprzedaży lokalnych produktów jest jednak niewystarczająca.

*Rzeźby ptaszków w wykonaniu pana J. Bonk
Fotografia ze zbiorów Starostwa Powiatowego w Tucholi*

Zespoły artystyczne

Na terenie LGD „Bory Tucholskie” działa wiele zespołów kultywujących dziedzictwo kulturowe tego terenu. Są to zespoły folklorystyczne (np. Młodzi Borowiacy, Frantówki Bysławskie, Brzozowianki, Cisowianie), chóry (np. Orfeusz ze Śliwic), orkiestry dęte, a także grupy związane z tradycjami myśliwskimi (np. Zespół Sygnalistów Myśliwskich „Jenot”). Rozwinięty jest także amatorski ruch artystyczny.

Sygnalista Zespołu Sygnałów Myśliwskich „Jenot” z Tucholi
Fotografia ze zbiorów własnych LGD

Marka Lokalna Bory Tucholskie:

BORY TUCHOLSKIE
MARKA LOKALNA

W celu promocji lokalnych produktów, inicjatyw i usług przyznawany jest od 2008 roku znak promocyjny **Marka Lokalna Bory Tucholskie**.

Znak ten podkreśla wyjątkową jakość oraz szczególny związek produktów z Borami Tucholskimi. O jego przyznanie mogą ubiegać się podmioty gospodarcze, organizacje społeczne, instytucje oraz osoby prywatne działające na obszarze Lokalnej Grupy Działania „Bory Tucholskie”

Związek kierunków rozwoju LSR z uwarunkowaniami lokalnymi:

Podstawowym założeniem naszego partnerstwa jest aktywizacja społeczności, która poprzez wdrażanie lokalnych inicjatyw przyczynia się do zrównoważonego rozwoju naszego obszaru. Z uwagi na położenie na atrakcyjnym przyrodniczo terenie Borów Tucholskich (zasoby przyrodniczo – geograficzne) inwestować będziemy w rozwój rynku usług turystycznych. W tym celu wykorzystywane będą także zasoby dziedzictwa kulturowego. Rozwój obszaru jest niemożliwy bez aktywnego społeczeństwa, więc będziemy inwestować w budowanie kapitału społecznego.

2.3. Sytuacja społeczno – gospodarcza obszaru LSR

Liczba ludności i jej zmiany, gęstość zaludnienia

Na dzień 31.12.2006 roku obszar Lokalnej Grupy Działania „Bory Tucholskie” zamieszkiwało 60.207 mieszkańców (zameldowanych na pobyt stały). Liczba ludności wg faktycznego miejsca zamieszkania wynosi 60.167. W tej liczbie zdecydowanie największą część stanowią mieszkańcy gminy Tuchola – łącznie ponad 33%.

Aż 23% ogólnej liczby mieszkańców LGD zamieszkuje miasto Tucholę. Pozostałe obszary LGD cechują się dosyć wyrównaną liczbą mieszkańców – stosunek liczby ludności największej gminy (Cekcyn) do najmniejszej (Świekatowo) wynosi 1,84.

Tab. Liczba ludności gmin LGD na dzień 31.12.2006 r.

Gmina	Ludność	Procentowy udział ludności LGD
Cekcyn	6534	10,9
Gostycyn	5272	8,6
Kęsowo	4483	7,5
Lniano	4139	6,9
Lubiewo	5751	9,6
Osie	5324	8,8
Śliwice	5521	9,2
Świekatowo	3510	5,8
Tuchola	19673	32,7
Tuchola miasto	13435	22,3
Tuchola obszary wiejskie	6238	10,4
Obszar LGD	60207	

Źródło: obliczenia własne na podstawie danych GUS; www.stat.gov.pl.

Średnia gęstość zaludnienia na obszarze LGD wynosi 41,9 os/km². Wskaźniki gęstości zaludnienia lokują poszczególne gminy LGD wśród obszarów o niskich wartościach.

Gęstość zaludnienia dla obszarów wiejskich LGD wynosi: Świekatowo – 54 osób/km², Lniano – 47 osób/km², Kęsowo – 41 osób/km², Gostycyn – 38 osób/km², Lubiewo – 35 osób/km², Śliwice – 31 osób/km², o.w. Tuchola – 26 osób/km², Osie – 25 osób/km², Cekcyn – 25 osób/km².

Struktura ludności według wieku i płci

W strukturze wieku ludności wiejskiej LGD w poszczególnych gminach notuje się bardzo niewielkie zróżnicowanie. Udział grupy przedprodukcyjnej kształtuje się na poziomie ok. 23,2 – 25,7%, grupy produkcyjnej – na poziomie 61- 63,3%, a grupy poprodukcyjnej – na poziomie: 11,9- 13,7%. Szczegółowy wykaz struktury wieku znajduje się w poniższej tabeli:

Tab. Porównanie struktur wieku ludności na terenie LGD

Obszar	Grupa przedprodukcyjna	Grupa produkcyjna	Grupa poprodukcyjna
% udział ludności w danej grupie wiekowej			
Cekcyn	23,2	63,3	13,4
Gostycyn	24,2	62,2	13,6
Kęsowo	24,9	63,1	11,9
Lniano	24,7	62,1	13,2
Lubiewo	24,9	61,5	13,7
Osie	24,3	62,3	13,4
Śliwice	25,7	61,0	13,3
Świekatowo	24,9	61,7	13,4
Tuchola miasto	22,3	64,5	13,3
Tuchola obszary wiejskie	25,5	61,2	13,3
RAZEM	24,1	62,6	13,3

Źródło: Obliczenia własne na podstawie danych GUS; www.stat.gov.pl.

W strukturze płci obserwuje się nierównowagę liczby mężczyzn i kobiet. Łącznie w LGD liczba kobiet jest o 319 większa, niż liczba mężczyzn. Wskutek tej nierównowagi wskaźnik feminizacji wynosi 101. W poszczególnych gminach sytuacja jest zróżnicowana. Porównanie struktur płci ludności LGD znajduje się w poniższej tabeli:

Obszar	Liczba mężczyzn	Liczba kobiet	Wskaźnik feminizacji ogółem	Przewaga liczby mężczyzn	Przewaga liczby kobiet	Wskaźnik feminizacji w grupie wiekowej 15-39
Cekcyn	3 238	3 250	100	-	12	95
Gostycyn	2 583	2 587	100	-	4	93
Kęsowo	2 257	2 128	94	129	-	90
Lniano	1 992	2 103	106	-	111	105
Lubiewo	2 921	2 784	95	137	-	88
Osie	2 621	2 677	102	-	56	83

Śliwice	2 746	2 719	99	27	-	89
Świekatowo	1 748	1 728	99	20	-	96
Tuchola miasto	6 753	7 204	107	-	451	95
Tuchola obszary wiejskie	3 065	3 063	100	2	-	96
RAZEM	29 924	30 243	101	-	319	93

Źródło: Obliczenia własne na podstawie danych GUS; www.stat.gov.pl.

Poziom zatrudnienia i stopa bezrobocia

W 2007r. 33% zatrudnienia na obszarze LGD przypadało na gminę Tuchola, co wynika z koncentracji w gminie (a głównie w mieście) licznych zakładów pracy, punktów handlowych oraz usług. Duży udział pracujących przypada także na gminę Osie (9,9% ogółu pracujących). Najmniejszą liczbę osób pracujących notuje się w gminach Kęsowo i Świekatowo.

Tab. Poziom zatrudnienia na terenie LGD stan na 31.12.2007r.

Gmina	Ogółem	Mężczyźni	Kobiety
Cekcyn	720	410	310
Gostycyn	364	203	161
Kęsowo	255	143	112
Lniano	603	350	253
Lubiewo	649	440	209
Osie	1351	818	533
Śliwice	909	479	430
Świekatowo	179	83	96
Tuchola	4480	2311	2169
W tym miasto	4122	2137	1985
RAZEM LGD	13632	7374	6258

Źródło: Urząd Statystyczny w Bydgoszczy, „Rynek pracy w województwie kujawsko - pomorskim w 2007r.”; Bydgoszcz 2008r.

Na koniec 2007r. na obszarze LGD pozostawało bez pracy 3967 osób. W porównaniu z rokiem 2001 liczba bezrobotnych zmalała o ponad 40%. Szczególnie dużą tendencję malejącą obserwuje się w latach 2006 – 2007. Można to tłumaczyć m.in. jako skutek przystąpienia do Unii Europejskiej, rosnącej liczby miejsc pracy, zwiększenia środków na aktywizację bezrobotnych. Cały czas natomiast utrzymuje się rosnąca tendencja dotycząca udziału kobiet w ogóle bezrobotnych – 66,5% bezrobotnych to kobiety.

Ponieważ stopę bezrobocia określa się na poziomie powiatu a nie gminy, nie można podać wielkości tego wskaźnika dla obszaru LGD, a jedynie dla powiatów na terenie, których funkcjonuje LGD Bory Tucholskie. W 2007r. stopa bezrobocia w Powiecie Tucholskim wynosiła 19,1%, a w Powiecie Świeckim 16,1%.

Tab. Liczba bezrobotnych na obszarze LGD w latach 2001 - 2007

Gmina	2001	2002	2003	2004	2005	2006	2007
Cekcyn	785	848	746	721	698	557	431
Gostycyn	636	649	641	611	559	500	405
Kęsowo	592	599	629	604	569	478	376
Lniano	440	417	430	396	390	335	256
Lubiewo	640	628	618	573	507	445	351
Osie	1613	1644	1706	1550	1411	368	331
Śliwice	821	812	777	769	716	479	342
Świekatowo	518	521	510	487	453	259	192
Tuchola miasto	624	603	574	596	547	1111	812
Tuchola obszary w	363	357	352	348	305	572	471
RAZEM	7032	7078	6983	6655	6155	5104	3967

Źródło: PUP Tuchola, PUP Świecie

Wśród bezrobotnych dominują osoby z wykształceniem zasadniczym zawodowym oraz gimnazjalnym i poniżej. Stanowią one odpowiednio 37,7% i 33,7% osób pozostających bez pracy. Natomiast udział osób posiadających wykształcenie średnie ogólnokształcące wynosi 6,6%, a policealne i średnie zawodowe kształtuje się na poziomie 19,9%. Zaledwie 2,2% bezrobotnych stanowią osoby z wykształceniem wyższym. Poziom wykształcenia osób bezrobotnych

jest bardzo istotnym czynnikiem, gdyż wpływa bezpośrednio na możliwości zatrudnienia. Osoby lepiej wykształcone mają mniejsze problemy ze znalezieniem pracy.

W 2007 roku na terenie LGD liczba osób pozostających bez pracy powyżej 12 miesięcy wynosiła 2585 (tzw. bezrobocie długookresowe). Stanowią oni 65% ogółu bezrobotnych. Jest to sytuacja bardzo niekorzystna ze względów społecznych, gdyż przyczynia się w wyraźny sposób do pogorszenia sytuacji finansowej rodzin bezrobotnych, zaniku kwalifikacji zawodowych oraz wzrostu patologii społecznych.

Tab. Zmiany wielkości bezrobocia na obszarze LGD

Bezrobocie na obszarze LGD	2001	2002	2003	2004	2005	2006	2007
Liczba bezrobotnych	7032	7078	6983	6655	6155	5104	3967
Liczba bezrobotnych kobiet	3850	3675	3614	3468	3520	3196	2636
Udział kobiet w ogóle bezrobotnych LGD (%)	54,74	51,92	51,77	52,12	57,20	62,6	66,5
Liczba pozostających bez pracy powyżej 12 miesięcy	5794	4083	3989	3883	3372	3445	2585

Zródło: Obliczenia własne na podstawie danych z PUP Tuchola i PUP Świecie.

Ogólna charakterystyka przedsiębiorczości, w tym struktura zatrudnienia w poszczególnych działach gospodarki

Na terenie LGD, w 2007 r. zarejestrowanych jest 4014 podmiotów gospodarczych. Z tej liczby 42,25% działa na terenie gminy Tuchola, a samo miasto Tuchola koncentruje 35,45% wszystkich firm z terenu LGD. Najmniej firm – bo tylko niecałe 5% ogółu, działa na terenie gmin Kęsowo oraz Świekatowo. Szczegółową liczbę zarejestrowanych podmiotów przedstawia poniższa tabela.

Struktura własnościowa podmiotów gospodarczych na terenie LGD jest typowa, bardzo zbliżona do notowanej w innych obszarach. Ponad 94% to podmioty sektora prywatnego, a tylko około 10% to podmioty sektora publicznego. Wśród firm prywatnych zdecydowanie dominują podmioty osób fizycznych (3107). Wśród podmiotów sektora publicznego wyróżniają się jako najliczniejsze różnego rodzaju jednostki budżetowe.

Struktura branżowa firm nie odbiega od typowych, spotykanych na tradycyjnych obszarach wiejskich województwa. Podstawowym wyróżnikiem tego terenu jest znacznie wyższy udział – na obszarach wiejskich – firm działających w przetwórstwie przemysłowym. O ile przeciętnie na obszarach wiejskich województwa ich udział wynosi niespełna 12%, to w gminie Śliwice przekracza 22%, a w gminie Świekatowo 21%. Znacząco wyższy od średniej wojewódzkiej jest on także w gminach Osie i Cekcyn (16,6 i 15,7%). W każdej z gmin najliczniej reprezentowanym rodzajem przedsiębiorczości jest handel i naprawy. Warto jednak zauważyć, że ich udział w ogólnej liczbie firm, jest wyraźnie niższy, niż przeciętnie na obszarach wiejskich województwa. Średni wskaźnik przekracza 32%, podczas gdy w gminach Cekcyn, Lubiewo i Świekatowo jest niższy od 20%. Wszystkie gminy cechują się bardzo wysokim udziałem sekcji rolnictwo i leśnictwo – każda z gmin przewyższa tu średnią wojewódzką, przy czym niektóre – znacznie. Średnia dla całego obszaru LGD wynosi 11%. Specyfika obszaru polega na bardzo dużym udziale leśnictwa, podczas gdy na innych terenach dominują podmioty działające w rolnictwie.

Tab. Liczba zarejestrowanych podmiotów gospodarczych wg rodzajów działalności (2007r.).

Działalność	Cekcyn	Gostycyn	Kęsowo	Lnianko	Lubiewo	Osie	Śliwice	Świekatowo	Tuchola	Tuchola miasto	Tuchola o.w.	Ogółem
Ogółem	399	336	197	228	328	319	330	181	1696	1423	273	4014
Rolnictwo, łowiectwo i leśnictwo	59	37	28	19	32	44	33	19	86	45	41	443
Rybacktwo	0	0	0	0	1	0	0	0	0	0	0	1
Przetwórstwo przemysłowe	63	43	20	41	42	53	75	38	192	171	21	759
Wytwarzanie i zaopatrywanie w energię elektryczną, gaz i wodę	1	0	1	0	1	0	0	0	5	4	1	13
Budownictwo	58	49	28	32	55	33	28	29	205	170	35	722

Handel hurtowy i detaliczny; naprawa pojazdów samochodowych, motocykli oraz artykułów użytku osobistego i domowego	78	102	54	60	63	69	93	34	457	390	67	1467
Hotele i restauracje	12	8	2	2	14	14	10	3	51	39	12	167
Transport, gospodarka magazynowa i łączność	14	15	9	23	27	20	14	8	61	47	14	252
Pośrednictwo finansowe	6	7	4	2	9	5	2	4	45	41	4	129
Obsługa nieruchomości, wynajem i usługi związane z prowadzeniem działalności gospodarczej	38	24	13	10	22	28	20	17	268	235	33	708
Administracja publiczna i obrona narodowa; obowiązkowe ubezpieczenia społeczne i powszechne ubezpieczenia zdrowotne	13	10	11	8	12	7	8	6	23	13	10	121
Edukacja	14	7	6	6	9	6	10	5	70	65	5	203
Ochrona zdrowia i pomoc społeczna	9	8	4	8	15	16	15	5	93	85	8	266
Działalność usługowa, komunalna, społeczna i indywidualna, pozostała	34	26	17	17	26	24	22	13	140	118	22	459

Źródło: Obliczenia własne na podstawie danych z Regionalnego Banku Danych www.stat.gov.pl

Rolnictwo na terenie LGD

Teren LGD należy do obszarów o niekorzystnych warunkach prowadzenia gospodarki rolnej. Sytuacja w poszczególnych gminach jest bardzo zróżnicowana, niemniej jednak, ogólne wskaźniki sytuują ten teren wśród najmniejszych producentów żywności. Niesprzyjające warunki rozwoju rolnictwa wynikają przede wszystkim z charakteru pokrywy glebowej – ok. 40% stanowią gleby rdzawe o małej i bardzo małej przydatności dla rolnictwa. Obszar LGD charakteryzuje się specyficzną strukturą użytkowania gruntów. Wskaźnik powierzchni leśnych przypadających na 1 mieszkańca jest zdecydowanie wysoki i wynosi 1,15 ha. Udział gruntów ornych w ogólnej powierzchni LGD wynosi 34,9%.

Ponad 40% gruntów na terenie LGD jest własnością gospodarstw indywidualnych. Rodzaj własności jest zależny od sposobu użytkowania gruntów. Użytki rolne są własnością prywatną aż w 81,5%, podczas gdy lasy tylko w 9,02%, a tzw. „pozostałe grunty” obejmujące m.in. tereny zabudowane, wody i urządzenia komunikacyjne – w 22,5 %.

Przeciętna wielkość indywidualnego gospodarstwa rolnego na terenie Lokalnej Grupy Działania wynosi 9,25 ha. Wskaźnik dla LGD jest zaniżany przez gminy, w których rolnictwo nie odgrywa znaczącej roli, a na mniejszą wielkość gospodarstw wpływa duże zalesienie i rozdrobnienie sieci osadniczej. Gminy o lepiej rozwiniętym rolnictwie cechują się większą przeciętną powierzchnią.

Według danych Powszechnego Spisu Rolnego z 2002 roku, na obszarze Lokalnej Grupy Działania „Bory Tucholskie” zanotowano 6573 gospodarstwa rolne, w tym 6541 gospodarstw indywidualnych. Najliczniejszą grupę stanowiły gospodarstwa małe, liczące do 5 ha. Było ich łącznie 4084, (w tym indywidualnych 4082), a więc 62% ogółu. Kolejne grupy wielkościowe liczyły: od 5 do 10 ha - 837 gospodarstw (indywidualnych – 829), grupa 10 do 15 ha – 612 (indywidualnych – 611). Gospodarstw liczących ponad 15 ha było 1040 (w tym indywidualnych 1019).

Liczbę gospodarstw rolnych oraz powierzchnię użytków rolnych na terenie LGD „Bory Tucholskie” obrazuje poniższa tabela:

Tab. Liczba gospodarstw rolnych oraz powierzchnia użytków rolnych na terenie LGD.

Gmina	Liczba gospodarstw rolnych na terenie LGD								Użytki rolne (w ha)
	Do 5 ha		5 – 10 ha		10 – 15 ha		Powyżej 15 ha		
	Ogółem	W tym indywidualnych	Ogółem	W tym indywidualnych	Ogółem	W tym indywidualnych	Ogółem	W tym indywidualnych	
Cekcyn	694	694	142	141	69	69	94	92	5672
Gostycyn	291	291	58	58	53	53	158	155	8215
Kęsowo	231	231	49	49	50	50	157	153	8585
Lniano	298	298	78	75	83	82	121	121	5452

Lubiewo	580	580	131	131	115	115	152	150	7878
Osie	485	485	74	73	30	30	56	53	4369
Śliwice	516	515	116	115	60	60	74	74	4342
Świekatowo	205	205	72	70	74	74	84	82	5360
Tuchola miasto	259	259	21	21	9	9	20	20	774
Tuchola obszary wiejskie	525	524	96	96	69	69	124	119	9531
LGD ogółem	4084	4082	837	829	612	611	1040	1019	60178

Źródło: Powszechny Spis Rolny 2002r.

Niska jakość gleb, duże rozdrobnienie gospodarstw rolnych uzasadnia potrzebę poszukiwania przez rolników dochodów ze źródeł pozarolniczych. Ze względu na dużą atrakcyjność turystyczną terenu Borów Tucholskich, szansą dla mieszkańców wsi jest rozwój agroturystyki i wykorzystywanie walorów dziedzictwa kulturowego do zwiększenia swoich dochodów.

Poziom wykształcenia ludności

Poziom wykształcenia ludności uważany jest za jeden z podstawowych czynników warunkujących możliwości rozwoju społeczno-gospodarczego, w tym bezpośrednio wpływający na jakość życia mieszkańców. Istnieje silna dodatnia korelacja pomiędzy poziomem wykształcenia, a poziomem bezrobocia, zdolnością do samozatrudniania (a więc także poziomem przedsiębiorczości) oraz poziomem dochodów ludności.

W ramach Narodowego Spisu Powszechnego w 2002 roku zbadano poziom wykształcenia ludności w wieku 13 i więcej lat. Na terenie LGD w grupie tej znalazło się 48,8 tys. osób. Poszczególne poziomy wykształcenia wykazała następująca liczba osób:

- wyższe – 2293 osób (4,7%),
- policealne – 921 osób (1,9%),
- średnie (maturalne) – 9040 osób, w tym ogólnokształcące – 2330 (4,8%) i zawodowe – 6710 (13,7%),
- zasadnicze zawodowe – 16214 osób (33,2%),
- podstawowe – 19076 osób (18,6%),
- podstawowe nieukończone i bez wykształcenia – 1164 (2,4%),
- nie ustalono wykształcenia 134 osób (0,1%).

Oceniając poziom wykształcenia mieszkańców LGD należy zwrócić uwagę na niekorzystny – bardzo wysoki udział osób z wykształceniem podstawowym lub nieposiadających wykształcenia. Uważa się, iż jest to uwarunkowanie bardzo ograniczające rozwój. Warunkiem niezbędnym dla zmiany kwalifikacji, ukończenia kursów zawodowych, podjęcia jakiejkolwiek pracy poza rolnictwem, jest bardzo często posiadanie wykształcenia, co najmniej zasadniczego zawodowego. Szansę na uzyskanie stosunkowo dobrze płatnej pracy poza rolnictwem zapewnia minimum wykształcenie średnie (maturalne), które dodatkowo pozwala na dalsze podnoszenie kwalifikacji zawodowych. Jest zrozumiały wysoki udział osób z wykształceniem podstawowym w starszych grupach wiekowych, (np. 50-59 lat – 40%) gdyż jeszcze w latach 60-tych, a nawet 70-tych w obszarach o tradycyjnych funkcjach rolniczych nie przywiązywano wagi do kształcenia, które nie było niezbędne do prawidłowego prowadzenia gospodarstwa rolnego. Bardzo niepokojący jest jednak fakt dużego udziału ludności z wykształceniem podstawowym wśród młodych grup wiekowych – np. w grupie 30 do 39 lat aż 17% posiada tylko wykształcenie podstawowe. Dla tej grupy (jest to 1376 osób) niski poziom wykształcenia i kwalifikacji może stanowić poważną barierę poprawy sytuacji materialnej i praktycznie uniemożliwiać podjęcie jakiejkolwiek pracy.

Bardzo pozytywne jest, duże zainteresowanie młodzieży uzyskiwaniem, co najmniej wykształcenia średniego maturalnego.

Dostęp do edukacji

Edukacja to ogół czynności i procesów mających na celu przekazywanie wiedzy, kształtowanie określonych cech i umiejętności. Edukację zaczynamy już od najwcześniejszych lat w żłobkach lub w przedszkolach. Potem stopniowo przychodzi czas na szkoły podstawowe,

gimnazjalne, ponadgimnazjalne oraz wyższe. Na terenie Lokalnej Grupy Działania znajduje się cały przekrój różnego typu placówek zajmujących się edukacją i wychowaniem: przedszkola, szkoły podstawowe, gimnazjalne, różnego typu szkoły ponadgimnazjalne, a także szkoła wyższa, tj. Wyższa Szkoła Zarządzania Środowiskiem w Tucholi. Sytuacja w poszczególnych gminach przedstawia się następująco:

Tab. Informacja o szkołach na obszarze LGD

Gmina	Przedszkola (bez oddziałów przedszkolnych)	Szkoły podstawowe	Gimnazja	Szkoły ponadgimnazjalne	Szkoła wyższa
Cekcyn	1	3	1	0	0
Gostycyn	1	4	1	0	0
Kęsowo	0	2+filia	2	0	0
Lniano	0	2+filia	1	0	0
Lubiewo	2	3+filia	2	0	0
Osie	1	3+filia	1	1	0
Śliwice	1	3	1	1	0
Świekatowo	1	2	1	1	0
Tuchola miasto	2	3	2	5	1
Tuchola obszary wiejskie	0	4	1	0	0
LGD ogółem	9	29+4 filie	13	8	1

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych Urzędów Gmin

Na terenie LGD zauważalne jest społeczne zapotrzebowanie na tworzenie nowych placówek przedszkolnych. Bogata oferta edukacyjna różnego typu szkół funkcjonujących na obszarze LGD w przyszłości przyczynić się może do zdobycia zróżnicowanego wykształcenia wśród mieszkańców oraz osób spoza obszaru LGD, dając tym samym możliwość znalezienia atrakcyjnej i dobrze płatnej pracy, co przełoży się bezpośrednio na polepszenie warunków życia mieszkańców. Perspektywicznie rozwój szkolnictwa wyższego może przyczynić się do stworzenia subregionalnego ośrodka naukowego w dziedzinie ochrony środowiska (energii odnawialnej).

Instytucje kultury, w tym świetlice wiejskie

Życie kulturalne mieszkańców skupia się wokół takich instytucji, jak ośrodki kultury i biblioteki. Na terenie LGD „Bory Tucholskie” znajdują się 4 Gminne Ośrodki Kultury: w Gostycynie, Śliwicach, Cekcynie i Osiu, a także Tucholski Ośrodek Kultury z filią w Raciążu. W każdej gminie funkcjonują Gminne Biblioteki Publiczne z filiami. Natomiast w Tucholi działa Miejska Biblioteka Publiczna, która spełnia funkcje biblioteki powiatowej.

W ramach przyznanych środków instytucje kultury prowadzą grupy artystyczne i realizują imprezy środowiskowe o różnym zasięgu. Duża aktywność lokalnych środowisk wpływa na potrzebę tworzenia dodatkowej oferty kulturalnej oraz rozwijania istniejących już form. Zauważalna jest także potrzeba odnowienia bazy, jaka dysponują instytucje kultury.

Duże znaczenie na terenach wiejskich ma funkcjonowanie świetlic, które są często jedynym miejscem, w którym skupia się życie kulturalne wsi. W ramach II Schematu PPL+ LGD „Bory Tucholskie” zleciła przeprowadzenie analizy w zakresie funkcjonowania istniejących świetlic wiejskich. Ogólna ich liczba na terenie LGD wynosi 79. Z w/w opracowania jasno wynika, że stan świetlic na analizowanym terenie jest bardzo zróżnicowany. Stan techniczny i wyposażenie większości z nich jest jednak niezadowolający. Niewystarczające są także środki finansowe, przeznaczane na ich funkcjonowanie. Istnieje potrzeba tworzenia nowych, bądź doposażenia już istniejących świetlic, które są centrami integracji i aktywności lokalnych społeczności. Niewątpliwie do ich rozwoju przyczynią się punkty powszechnego dostępu do Internetu.

Sport i rekreacja

Sport to rozmaite formy aktywności fizycznej i umysłowej, podejmowane dla przyjemności lub współzawodnictwa. Od zwykłej rekreacji sport różni się tym, że uprawianie go jest związane z przestrzeganiem szeregu reguł obowiązujących w danej dyscyplinie, jednak praktycznie granica między sportem i rekreacją jest dosyć płynna. Na terenie Lokalnej Grupy Działania funkcjonują

34 różnego rodzaju kluby sportowe, stwarzających wszystkim chętnym możliwość aktywnego wypoczynku oraz zadbania o swoją kondycję fizyczną.

Do dyspozycji mieszkańców jest różnego rodzaju infrastruktura sportowa w postaci: hal w Gostycynie i Kęsowie, sal i boisk sportowych. W Osiu i Plaskoszu koło Tucholi funkcjonują strzelnice sportowo- myśliwskie, na których rozgrywane są zawody strzeleckie rangi ogólnopolskiej. Na terenie Tucholi znajduje się profesjonalna kręgielnia wyposażona w 6 torów oraz zaplecze gastronomiczne. Obiekt ten jest miejscem rywalizacji najlepszych polskich zawodników i zawodniczek o tytuły Indywidualnych Mistrzów Polski. Jak widać mieszkańcy Lokalnej Grupy Działania charakteryzują się znaczną aktywnością sportową. Dużym problemem jest jednak brak środków na szkolenie i zatrudnianie instruktorów, a także na sprzęt sportowy. Potrzebne są środki na tworzenie nowej i rozwój istniejącej infrastruktury oraz oferty sportowej. Zwiększy to dostęp mieszkańców do sportu i rekreacji.

Organizacje pozarządowe

O dużej aktywności mieszkańców obszaru LGD świadczy duża liczba organizacji pozarządowych, działających na jej obszarze. Z analizy, przeprowadzonej w ramach II-go Schematu PPL+ wynika, iż na terenie LGD „Bory Tucholskie” działa w sumie 203 organizacji, w tym:

- 64 – zarejestrowane w Krajowym Rejestrze Sądowym;
- 12 – klubów sportowych;
- 22 – Uczniowskich Klubów Sportowych;
- 68 – Ochotniczych Straży Pożarnych;
- 9 – stowarzyszeń zwykłych;
- 28 – inne.

Liczba NGO-sów w poszczególnych gminach jest bardzo zróżnicowana, najwięcej organizacji działa na terenie gmin Tuchola i Cekcyn. Część z nich posiada doświadczenie w realizacji projektów na rzecz lokalnej społeczności, konieczne jest jednak wspieranie ich inicjatyw (szkolenia, większe środki na realizację przedsięwzięć). Problemem jest niewystarczająca koordynacja działań organizacji pozarządowych i innych partnerów życia społecznego, a także realizacja tylko małych, lokalnych projektów, bez udziału partnerów spoza danego środowiska.

2.4 Specyfika obszaru LGD

Specyfiką obszaru LGD „Bory Tucholskie” jest atrakcyjność turystyczna, która wynika przede wszystkim z wybitnych walorów przyrodniczych oraz z dużej wartości walorów kulturowych.

Obszar ten położony jest w strefie pojezierniej, charakteryzuje się znacznym zalesieniem (wskaźnik lesistości wynosi 48,76%, przy średniej dla województwa 22,73%), dużą liczbą jezior i rzek oraz urozmaiconą rzeźbą terenu (szczególnie duże deniwelacje w strefie doliny Brdy). Potwierdzeniem wysokiej jakości środowiska przyrodniczego jest objęcie ok. 56% powierzchni różnymi formami ochrony przyrody. Na terenie LGD są 3 Parki Krajobrazowe: Tucholski, Wdecki i Krajeński, 15 rezerwatów przyrody i 284 pomniki przyrody.

Wśród obiektów dziedzictwa kulturowego, szczególnie w mniejszych i mniej zurbanizowanych miejscowościach, znaleźć można pozostałości charakterystycznego budownictwa związanego z kulturą grupy etnicznej Borowiaków, zamieszkującej ten teren. Na obszarach o lepszych warunkach rozwoju rolnictwa, zachowało się kilkanaście dworów (często z parkami). W kilkunastu miejscowościach atrakcjami krajoznawczymi są także XIX - wieczne, lub z początku XX w., kościoły. Wśród najciekawszych obiektów zabytkowych wymienić należy pozostałości murów miejskich i zachowany średniowieczny układ miasta Tucholi. Poza tym zwiedzić warto także Muzeum Borów Tucholskich.

Wśród licznych atrakcji krajoznawczych szczególne znaczenie mają: dolina Brdy i Wdy, Tucholski i Wdecki Park Krajobrazowy, rezerваты przyrody w tym zwłaszcza rezerwat „Cisy Staropolskie im. Leona Wyczółkowskiego” w Wierzchlesie, akwedukt w Fojutowie - miejsce dwupoziomowego skrzyżowania cieków wodnych, ścieżki przyrodniczo – edukacyjne w Woziwodzie i Gołąbku oraz Jezioro Zaporowe Żur wraz z hydroelektrownią.

Na terenie LGD istnieją bardzo dobre warunki do rozwoju aktywnych form wypoczynku, takich jak: kajakarstwo (szczególnie spływy Brdą, Wdą, Wielkim Kanałem Brdy), wędkarstwo, turystyka piesza i rowerowa. Obszar LGD „Bory Tucholskie” postrzegany jest jako bardzo atrakcyjny dla turystów - grzybiarzy. Od wiosny do jesieni tutejsze lasy obfitują w grzyby, co wykorzystano w Krzywogóńcu, gdzie powstał produkt turystyczny pod nazwą „Wioska grzybowa”.

Przez teren LGD przebiegają liczne **szlaki turystyczne** - piesze, rowerowe i wodne, a także ścieżki przyrodniczo – edukacyjne, co świadczy o atrakcyjności turystycznej omawianego terenu. Niezadowolający jest natomiast stan techniczny oznakowania szlaków.

Na terenie LGD znajduje się 12 kąpielisk zorganizowanych, w tym 8 strzeżonych oraz 13 kąpielisk tradycyjnych. Zagospodarowanie turystyczne jezior jest jednak niezadowolające. Niewystarczająca jest ilość plaż ze zorganizowanym zapleczem sanitarnym i gastronomicznym, kąpielisk, przystani i bulwarów spacerowych.

Istniejąca **baza noclegowa** stanowi niezbędny element zagospodarowania turystycznego i ma kluczowe znaczenie dla rozwoju turystyki na danym obszarze. Odpowiedni standard i różnorodność obiektów noclegowych ze zróżnicowanymi cenami jest kluczowym elementem w procesie podejmowania decyzji o wyborze miejsca pobytu zarówno krótkiego, jak i dłuższego. Ilość obiektów bazy noclegowej na terenie LGD przedstawia poniższa tabela. Z zestawienia tego wynika, że w 2008 roku na terenie LGD znajdowały się 153 obiekty noclegowe, wśród których zdecydowanie dominują kwatery i gospodarstwa agroturystyczne. Cechą bazy noclegowej jest jej duża sezonowość i brak obiektów o wysokim standardzie z zapleczem konferencyjnym.

Tab. Ilość obiektów bazy noclegowej na terenie LGD „Bory Tucholskie”

Gmina	Zajazdy, pensjonaty, pokoje gościnne	Ośrodki wypoczynkowe	Gospodarstwa agroturystyczne	Domy wycieczkowe, internaty	Pola biwakowe, kempingowe, stacje wodne
Cekcyn	1	-	32	1	2
Gostycyn	1	-	2	-	1
Kęsowo	-	-	2	2	-
Lniano	-	1	5	4	-
Lubiewo	-	5	14	-	2
Osie	3	8	3	-	1
Śliwice	1	4	9	-	1
Świątkowo	-	-	4	-	1
Tuchola miasto	12	-	4	3	1
Tuchola obszary wiejskie	1	-	20	-	2
LGD ogółem	19	18	95	10	11

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych punktu informacji turystycznej w Tucholi

Baza gastronomiczna jest drugim, oprócz bazy noclegowej, podstawowym elementem zagospodarowania turystycznego. Dobry standard i smaczne menu obiektów gastronomicznych bezpośrednio wpływają na zadowolenie turystów i opinię na temat odwiedzanego obszaru. Zestawienie bazy gastronomicznej na terenie LGD przedstawia poniższa tabela:

Rodzaj obiektu	Gmina									Razem
	Cekcyn	Gostycyn	Kęsowo	Lniano	Lubiewo	Osie	Śliwice	Świątkowo	Tuchola	
Restauracje	1	1	1	-	1	3	2	-	5	14
Kawiarnie	1	-	-	-	-	5	2	-	2	10
Puby	-	-	-	-	-	1	1	-	1	3
Bary	1	-	2	3	4	8	1	1	9	29

Pizzerie	-	-	-	-	-	-	-	-	3	3
Mała gastronomia	2	-	-	4	-	-	-	1	5	12
OGÓLEM	5	1	3	7	5	17	6	2	25	71

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych punktu informacji turystycznej w Tucholi

Ilość obiektów bazy gastronomicznej jest mała – dominują bary (40,8%). Baza skupiona jest w gminach Tuchola (35,2%) i Osie (24,3%). Najmniejsza ilość obiektów występuje w gminach Gostycyn, Świekatowo i Kęsowo. Szczególnie dotkliwie odczuwany przez turystów jest brak małej gastronomii, zlokalizowanej w pobliżu najważniejszych atrakcji turystycznych i przy szlakach. Oferowane menu nie jest zróżnicowane – brakuje specjałów kuchni regionalnej – borowiackiej, czy też potraw z grzybów. Bazę gastronomiczną na terenie działania LGD „Bory Tucholskie” cechuje duża sezonowość.

Istotnym elementem zagospodarowania turystycznego jest stan informacji turystycznej. Na terenie LGD działa 5 punktów informacji turystycznej, które nie tworzą zintegrowanego systemu.

Specyfika obszaru wynika także z zasobów dziedzictwa kulturowego (kultura borowiacka, tradycje myśliwskie), które opisane zostały szczegółowo w rozdziale 2.2.3 uwarunkowania historyczno - kulturowe.

Sposób wykorzystania specyfiki obszaru

Specyfika obszaru wykorzystana może być do rozwoju nowych form turystyki, takich jak turystyka aktywna i kulturowa. Umożliwia ona kreowanie nowych produktów turystycznych, opartych na lokalnych zasobach przyrodniczych i kulturowych (np. szlaki do nordic-walking, wioski tematyczne). Bogactwo zasobów dziedzictwa kulturowego umożliwia rozwój rynku produktów lokalnych (produkty żywnościowe, sztuka ludowa, pamiątkarstwo), jak i kreowanie oferty spędzania wolnego czasu i integracji społecznej (zespoły folklorystyczne, imprezy kulturalno-historyczne). Specyfika naszego terenu umożliwia także rozwój przedsiębiorczości w sferze turystycznej, stwarza również szansę dla rolników na pozyskiwanie dochodów ze źródeł pozarolniczych (agroturystyka).

3. Analiza SWOT obszaru objętego LSR oraz wnioski z przeprowadzonej analizy

Analiza SWOT stanowiła podstawę wyboru zjawisk, które pomogły wytyczyć cele ogólne i szczegółowe, jak również zidentyfikować najważniejsze problemy, które mogą być rozwiązane za pomocą konkretnych przedsięwzięć. W analizie SWOT wymieniono najistotniejsze elementy charakteryzujące sytuację obszaru objętego LSR, które zostały zidentyfikowane w części diagnostycznej, opisującej aktualną sytuację społeczno-gospodarczą obszaru, jego potencjał w wielu obszarach tematycznych oraz uwarunkowania przyrodniczo-środowiskowe.

W analizie SWOT skupiono się na trzech obszarach tematycznych:

- środowisko przyrodnicze,
- sfera społeczna,
- turystyka i gospodarka.

ANALIZA SWOT - ŚRODOWISKO

MOCNE STRONY	SŁABE STRONY
<ol style="list-style-type: none">1. Atrakcyjne środowisko przyrodnicze dla rozwoju turystyki (jeden z największych w Polsce kompleksów leśnych).2. Wysoka jakość środowiska przyrodniczego (a więc korzystne warunki życia mieszkańców potwierdzona włączeniem znacznej części obszaru działania LGD „Bory Tucholskie” w ekologiczny system obszarów chronionych).3. Bardzo niski poziom zanieczyszczenia powietrza atmosferycznego oraz niski poziom zanieczyszczeń gleb metalami ciężkimi.4. Dobra jakość zasobów wodnych występujących na obszarze działania LGD „Bory Tucholskie”.5. Wysoka jakość krajobrazu w zakresie harmonijności i naturalności.6. Wysoki potencjał samoregulacji zasobów (w tym duża różnorodność siedliskowa i dobre stosunki wodne).7. Niski stopień industrializacji i brak przemysłu ciężkiego.8. Atrakcyjne tereny łowieckie.9. Funkcjonowanie w Tucholi Wyższej Szkoły Zarządzania Środowiskiem.10. Dobre warunki dla rozwoju rolnictwa ekologicznego – produkcji zdrowej żywności, ekologicznej hodowli.	<ol style="list-style-type: none">1. Brak kompleksowego systemu selektywnej zbiórki odpadów.2. Dzikie wysypiska śmieci.3. Brak pełnej kanalizacji niektórych miejscowości.4. Niezadowalający stan urządzeń gospodarki wodno-ściekowej.5. Niedostateczne wykorzystanie zasobów rolniczych w zakresie produkcji zdrowej żywności.6. Zanieczyszczenie części jezior, rzek i Wielkiego Kanału Brdy.7. Zamulenie Zalewu Żurskiego.8. Niski poziom wiedzy ekologicznej wśród mieszkańców terenu LGD.

SZANSE	ZAGROŻENIA
<ol style="list-style-type: none"> 1. Fundusze Unii Europejskiej w okresie programowania 2007-2013 wspierające rozwój obszarów wiejskich. 2. Utworzenie w najbliższym czasie „Rezerwatu Biosfery – Bory Tucholskie”. 3. Możliwość powiększenia powierzchni leśnej w ramach zalesienia gruntów rolnych o niższej klasie ziemi. 4. Możliwość wykorzystania posiadanych walorów przyrodniczych dla rozwoju turystyki i wypoczynku. 5. Wykorzystanie potencjału naukowego i kadrowego Wyższej Szkoły Zarządzania Środowiskiem w Tucholi. 	<ol style="list-style-type: none"> 1. Możliwość powstawania konfliktów zagospodarowania i funkcji wynikających z położenia znacznej części obszaru LGD w ekologicznym systemie obszarów chronionych. 2. Ograniczenia dla niektórych rodzajów działalności wynikające z potrzeby zachowania wysokiej jakości walorów przyrodniczych, w tym ograniczenia prawne. 3. Potencjalne ryzyko degradacji walorów wskutek decyzji lokalizacyjnych inwestycji oraz niedorozwoju systemów infrastrukturalnych. 4. Możliwość wystąpienia klęsk żywiołowych (pożary lasów, susze, plagi szkodników leśnych itp.). 5. Likwidacja zadrzewień śródpolnych i osuszane śródpolnych oczek wodnych. 6. Obniżający się poziom wód w ciekach i zbiornikach wodnych.

<p>Mocne i słabe strony (Środowisko)</p>	<p><u>WNIOSEK: Występuje przewaga mocnych stron nad słabymi</u></p>
	<p>Mocne strony obszaru działania LGD „Bory Tucholskie” wynikają głównie z dobrze zachowanego, unikalnego w skali Polski i świata, środowiska naturalnego, jak również braku przemysłu ciężkiego mogącego niekorzystnie oddziaływać na środowisko przyrodnicze. Mocną stroną są również atrakcyjne tereny łowieckie. Obszar LGD „Bory Tucholskie” posiada także dobre warunki dla rozwoju rolnictwa ekologicznego – produkcji zdrowej żywności i ekologicznej hodowli.</p> <p>Natomiast słabe strony są przede wszystkim wynikiem niedostatecznej świadomości mieszkańców w zakresie zagospodarowywania odpadów oraz brakiem dobrze rozwiniętej infrastruktury w zakresie gospodarki wodno-ściekowej. Słabą stroną jest również niedostateczne wykorzystanie zasobów rolniczych w zakresie produkcji zdrowej żywności.</p>

**Szanse
i zagrożenia
(Środowisko)**

WNIOSEK: Występuje równowaga szans i zagrożeń

Szanse to przede wszystkim możliwość większego wykorzystania zasobów przyrodniczych zarówno w sferze turystyki, jak i gospodarki. Niewątpliwą szansą jest również pojawienie się funduszy unijnych z możliwością ich wykorzystania przez samorządy, jak też przedsiębiorców i rolników. Funkcjonująca w Tucholi Wyższa Szkoła Zarządzania Środowiskiem stwarza szansę wykorzystania potencjału naukowego szkoły na potrzeby mieszkańców w zakresie ochrony i wykorzystania istniejących zasobów przyrodniczych.

Główne zagrożenia wynikają przede wszystkim z występowania swoistego „konfliktu interesów” pomiędzy oczekiwaniami mieszkańców w zakresie rozwoju obszaru LGD „Bory Tucholskie”, a zachowaniem walorów środowiska przyrodniczego (osiągnięcie kompromisu jest sprawą nadrzędną).

ANALIZA SWOT – SFERA SPOŁECZNA

SILNE STRONY	SŁABE STRONY
<ol style="list-style-type: none">1. Duża motywacja części ludności do działania.2. Wysoki potencjał edukacyjny (Wyższa Szkoła Zarządzania Środowiskiem w Tucholi, szkoły ponadgimnazjalne).3. Bogactwo dziedzictwa kulturowego, m.in. tradycje borowiackie, myśliwskie, kolejarskie.4. Duża liczba organizacji pozarządowych.5. Doświadczenie organizacji pozarządowych w działaniach na rzecz lokalnej społeczności.6. Duża skłonność młodzieży do pogłębiania wykształcenia.7. Różnorodność kierunków kształcenia.8. Otwartość i chęć współpracy.	<ol style="list-style-type: none">1. Niewystarczająca koordynacja działań organizacji pozarządowych i innych partnerów życia społecznego.2. Niski poziom wykształcenia ludności.3. Niewystarczające środki na wspieranie inicjatyw.4. Bezrobocie występujące wśród pewnych grup ludności ze szczególnym uwzględnieniem kobiet.5. Istnienie hermetycznych środowisk.6. Roszczeniowe postawy części mieszkańców.7. Niewystarczający dostęp do Internetu, zwłaszcza na obszarach wiejskich.8. Mała aktywność części społeczności lokalnej.9. Niewystarczająca liczba i słabe wyposażenie placówek kulturalnych, w tym świetlic wiejskich.10. Brak środków na promocję regionalizmu, szczególnie wśród młodszych pokoleń.11. Niewystarczająca oferta dla dzieci i młodzieży oraz dorosłych w zakresie zagospodarowania czasu wolnego.12. Słabo wykwalifikowana kadra w dziedzinie sportu i rekreacji.13. Alienacja środowisk popegeerowskich.

SZANSE	ZAGROŻENIA
<ol style="list-style-type: none"> 1. Zwiększenie środków i kompetencji JST. 2. Aspiracje edukacyjne młodzieży i dorosłych. 3. Zmiany w prawodawstwie usprawniające pomoc społeczną kierowaną do potrzebujących. 4. Zwiększenie dostępu do unijnego systemu edukacji dla młodzieży. 5. Otwarcie się unijnego rynku pracy. 6. Reaktywowanie działalności placówek kulturalnych. 7. Rozbudowa oferty dydaktycznej na wszystkich szczeblach edukacyjnych, od szkoły podstawowej po szkolnictwo wyższe. 8. Kreowanie i promocja inicjatyw kulturalnych i sportowych. 9. Fundusze Unii Europejskiej w okresie programowania 2007-2013. 10. Wzrost zamożności społeczeństwa. 11. Rozwój technologii informatycznych. 	<ol style="list-style-type: none"> 1. Spodziewany wzrost liczby ludności w wieku poprodukcyjnym. 2. Niska aktywność osób bezrobotnych w poszukiwaniu zatrudnienia. 3. Niewielka świadomość bezrobotnych w zakresie konieczności podnoszenia kwalifikacji zawodowych oraz niska mobilność. 4. Zwiększanie obowiązków dla gmin z zakresu pomocy społecznej bez przekazywania im wystarczających środków finansowych. 5. Wzrost liczby osób korzystających z pomocy społecznej. 6. Migracja młodzieży do dużych miast i zagranicę. 7. Wzrost patologii społecznej (przestępczość, narkomania, alkoholizm). 8. Ograniczanie środków finansowych na działalność kulturalną i sportową.

Mocne i słabe strony (Sfera społeczna)	<p style="text-align: center;"><u>WNIOSEK: Występuje przewaga słabych stron nad mocnymi</u></p> <p>Przewaga słabych stron dotyczy przede wszystkim sfery działalności organizacji pozarządowych i innych partnerów życia społecznego (niewystarczająca koordynacja działań, niewystarczające środki na wspieranie inicjatyw). Jest to przeszkodą w skutecznej walce zarówno z patologiami społecznymi, jak również kreowaniu w społeczeństwie postaw obywatelskich. Nie pozwala to także na osiągnięcie efektu synergii, co byłoby możliwe poprzez realizację powiązanych ze sobą projektów. Rozwojowi obszaru nie sprzyjają również inne czynniki: bezrobocie, niski poziom wykształcenia mieszkańców oraz apatia części środowisk wiejskich (hermetyczne środowiska, roszczeniowe postawy części mieszkańców, mała aktywność społeczności lokalnej), jak też brak oferty dla dzieci, młodzieży i dorosłych w zakresie zagospodarowania czasu wolnego. Ważnym elementem kształującym rozwój zwłaszcza młodego pokolenia jest działalność placówek kulturalnych, w tym świetlic wiejskich. Jednak jak wynika z analizy na obszarze działania LGD „Bory Tucholskie” ich liczba i wyposażenie jest dalece niewystarczająca. Zauważalna jest także konieczność promocji regionalizmu, zwłaszcza wśród młodego pokolenia, by podtrzymać dziedzictwo kulturowe naszego terenu. Słabą stroną jest również widoczna alienacja mieszkańców środowisk popegeerowskich przejawiająca się przede wszystkim bierną postawą w stosunku do wszelkich inicjatyw, które są podejmowane na terenach wiejskich.</p> <p>Niewątpliwie mocną stroną obszaru LGD „Bory Tucholskie” w sferze społecznej jest bardzo duży potencjał edukacyjny (funkcjonowanie uczelni wyższej, szkół ponadgimnazjalnych z zapleczem internatowym, TCEZ). Szkoły te pełnią funkcje</p>
---	---

dydaktyczną nie tylko dla mieszkańców obszaru LGD, ale również dla osób zamieszkujących tereny sąsiadujące. Bardzo ważnym elementem z punktu widzenia realizacji LSR jest również duża liczba organizacji pozarządowych oraz ich doświadczenie w realizacji różnego rodzaju projektów. Kolejną mocną stroną jest bogactwo dziedzictwa kulturowego, zachowane tradycje borowiackie, myśliwskie, kolejarskie.

Szanse i zagrożenia (Sfera społeczna)

WNIOSEK: Występuje przewaga szans nad zagrożeniami

Główna szansa w tej domenie rozwoju upatrywana jest w dalszej edukacji, zwłaszcza młodzieży. Przystąpienie Polski do UE stwarza nowe możliwości nauki i pracy w krajach UE. Podnoszenie kwalifikacji i przenoszenie dobrych wzorów w różnych dziedzinach życia zwiększa potencjał intelektualny i gospodarczy regionu, jak również powoduje jego rozwój oraz kreuje pozytywny wizerunek obywatela i przedsiębiorcy. Szansą na rozwój regionu jest również działająca w Tucholi Wyższa Szkoła Zarządzania Środowiskiem, która umożliwi młodzieży i dorosłym podnoszenie kwalifikacji (stosunkowo niskim kosztem) bez konieczności wyjazdu poza teren LGD „Bory Tucholskie”. W zakresie inwestycyjnym (dotyczy to przede wszystkim samorządów) szansą są fundusze UE w ramach okresu programowania 2007-2013.

Z głównych zagrożeń dotyczących sfery społecznej na pierwszy plan wysuwa się problem demograficzny (spodziewany wzrost liczby ludności w wieku nieprodukcyjnym, migracja młodzieży) oraz bezradność osób pozostających bez pracy przejawiająca się niską aktywnością zarówno w zakresie poszukiwania pracy, jak również działalności społecznej. Brak jest również wśród bezrobotnych dostatecznej świadomości w zakresie konieczności podnoszenia kwalifikacji zawodowych. Kolejnym ważnym zagrożeniem jest ubożenie społeczeństwa oraz ograniczenie środków finansowych na działalność kulturalną i sportową. Spowodować to może wzrost patologii społecznej oraz zwiększenie liczby osób korzystających z pomocy społecznej.

ANALIZA SWOT – TURYSTYKA I GOSPODARKA

SILNE STRONY	SŁABE STRONY
<ol style="list-style-type: none"> 1. Bogate i unikalne w skali świata środowisko przyrodnicze – na terenie działania LGD „Bory Tucholskie” znajdują się rezerwaty przyrody m.in. Cisy Staropolskie, Parki Krajobrazowe: Tucholski, Wdecki i Krajeński, liczne pomniki przyrody, jeziora polodowcowe, malownicze doliny, Wielki Kanał Brdy. 2. Liczne szlaki turystyczne: piesze, rowerowe i kajakowe (szlak kajakowy Brdy i Wdy o randze międzynarodowej). 3. Doskonałe warunki do uprawiania turystyki 	<ol style="list-style-type: none"> 1. Słabe wewnętrzne skomunikowanie obszaru objętego LSR i zły stan nawierzchni dróg, 2. Brak całorocznej bazy turystycznej (noclegowej i gastronomicznej) o wysokim standardzie, 3. Niewystarczająco rozwinięta ogólnodostępna infrastruktura paraturystyczna (nieoznakowane szlaki turystyczne, mała ilość kąpielisk, wypożyczalni sprzętu wodnego, obiektów sportowo-rekreacyjnych itp.), 4. Brak koordynacji w sferze kultury: programy

<p>aktywnej i specjalistycznej: bogata sieć hydrograficzna umożliwiająca uprawianie turystyki wodnej.</p> <ol style="list-style-type: none"> 4. Wysoka atrakcyjność inwestycyjna oraz dobry stan rozwoju instytucji otoczenia biznesu. 5. Wysoki potencjał dla rozwoju agroturystyki i produkcji zdrowej żywności. 6. Zaangażowanie społeczności lokalnej w rozwój obszaru. 7. Liczne i różnorodne imprezy, bogate życie kulturalne. 8. Dobra dostępność komunikacyjna regionu i tranzytowe położenie przy trasie na Wybrzeże Środkowe. 9. Duża liczba artystów ludowych i rękodzielników (hafciarstwo, rzeźbiarstwo, malarstwo, wikliniarstwo itp.). 10. Duża liczba punktów skupu runa leśnego. 11. Wysoki udział sektora prywatnego. 12. Zdolność placówek oświatowych do kształcenia pod potrzeby gospodarki. 13. Dobre warunki do lokalizacji zakładów przetwórstwa rolno – spożywczego. 14. Dobrze rozwinięte przetwórstwo runa leśnego w gospodarstwach domowych. 	<p>imprez bez wspólnej koncepcji i specjalizacji.</p> <ol style="list-style-type: none"> 5. Brak sprawnego zintegrowanego systemu informacji, promocji i dystrybucji istniejącego już produktu turystycznego i lokalnego. 6. Brak wyspecjalizowanych kadr do obsługi ruchu turystycznego. 7. Brak oferty turystycznej w formie pakietów sprzedawanych zarówno na miejscu, jak i poza granicami obszaru, brak markowych produktów turystycznych. 8. Krótki sezon turystyczny. 9. Ograniczony kapitał własny na rozwój i poprawę infrastruktury oraz na ochronę środowiska. 10. Niska estetyka wizualna małych miejscowości. 11. Brak uregulowań prawnych dotyczących własności terenów i budynków. 12. Zły stan bazy sportowo-rekreacyjnej. 13. Niewystarczająca promocja regionu i brak strategii marketingowej. 14. Brak znajomości języków obcych wśród osób związanych z turystyką – ograniczenie możliwości przyjmowania gości zagranicznych. 15. Mała ilość podmiotów gospodarczych, w szczególności w branży turystycznej. 16. Rozdrobnienie gospodarstw rolnych. 17. Brak rodzimego kapitału inwestycyjnego 18. Niedostateczna liczba instrumentów wspierających małą i średnią przedsiębiorczość. 19. Niewielka ilość uzbrojonych terenów inwestycyjnych. 20. Brak silnych organizacji i związków przedsiębiorców. 21. Niska jakość transportu publicznego.
---	--

SZANSE	ZAGROŻENIA
<ol style="list-style-type: none"> 1. Tendencje w turystyce - rosnąca aktywność turystyczna, zainteresowanie turystyką aktywną, wzmożony popyt na wyjazdy weekendowe, rozwój turystyki rodzinnej. 2. Możliwość wykorzystania funduszy unijnych w okresie programowania 2007-2013. 3. Wzrost znaczenia regionalizmu i odrębności kulturalnej (kultywowanie tradycji) oraz moda na produkty lokalne. 	<ol style="list-style-type: none"> 1. Bezrobocie (perspektywy zmian na rynku pracy nie są optymistyczne, głównie ze względu na konieczność restrukturyzacji rynku pracy w rolnictwie oraz zakładany duży przyrost mieszkańców w wieku produkcyjnym). 2. Słabo rozwinięty sektor małych i średnich przedsiębiorstw. 3. Trudności z wykorzystaniem środków

<ol style="list-style-type: none"> 4. Wzrost atrakcyjności inwestycyjnej Polski i zaufania inwestorów. 5. Większe możliwości inwestycyjne – swoboda zakupu nieruchomości przez cudzoziemców. 6. Bogacenie się społeczeństwa. 7. Rosnący popyt na kompleksowe pakiety usług turystycznych. 8. Rosnące zapotrzebowanie na zdrową żywność. 9. Moda na turystykę kwalifikowaną i agroturystykę. 10. Poprawa infrastruktury komunikacyjnej. 11. Rozwój Lokalnej Organizacji Turystycznej „Bory Tucholskie” i utworzenie Kujawsko-Pomorskiej Organizacji Turystycznej. 12. Gościnność mieszkańców, przejawiająca się m.in. w dopasowaniu do potrzeb turystów oraz szacunku dla nich (spełnianie oczekiwań turystów, co do warunków pobytu). 13. Duży potencjał bazy noclegowej w internatach szkolnych. 14. Zmiana mentalności mieszkańców w zakresie świadczenia usług turystycznych poprzez kontakt z zagranicznymi gospodarstwami agroturystycznymi, pensjonatami, domami czasowymi (np. na zasadzie stażu, pracy czasowej, wolontariatu itp.) 	<p>unijnych (brak środków niezbędnych do współfinansowania projektów oraz brak wykwalifikowanej kadry będącej w stanie przygotować odpowiedniej jakości projekty).</p> <ol style="list-style-type: none"> 4. Degradacja środowiska naturalnego. 5. Efektywniejsza promocja innych regionów. 6. Większa atrakcyjność wyjazdów za granicę. 7. Likwidacja i ograniczenie połączeń (PKS, PKP). 8. Brak szerokiej wiedzy o dostępnych funduszach zewnętrznych na realizację projektów z zakresu turystyki. 9. Małe zainteresowanie regionem wśród inwestorów zagranicznych.
--	--

<p>Silne i słabe strony (Turystyka i gospodarka)</p>	<p style="text-align: center;"><u>WNIOSEK: Występuje przewaga słabych stron nad mocnymi</u></p> <p>Mocne strony obszaru działania LGD „Bory Tucholskie” wynikają głównie z położenia geograficznego (dobra dostępność komunikacyjna regionu i tranzytowe położenie na trasie na Wybrzeże Środkowe) i bogactwa krajobrazu unikalnego w skali kraju i świata (rezerваты przyrody m.in. Cisy Staropolskie, Parki Krajobrazowe: Tucholski, Wdecki i Krajeński, liczne pomniki przyrody, jeziora polodowcowe, malownicze doliny, Wielki Kanał Brdy). Oprócz tego mocną stroną obszaru są liczne szlaki turystyczne: piesze, rowerowe i kajakowe (szlaki kajakowe Brdy i Wdy o randze międzynarodowej) oraz doskonałe warunki do uprawiania turystyki aktywnej i specjalistycznej. Obszar LGD „Bory Tucholskie” dysponuje również wysokim potencjałem dla rozwoju agroturystyki i produkcji zdrowej żywności, dobrze funkcjonują stowarzyszenia skupiające twórców ludowych i rękodzielników (hafciarstwo, rzeźbiarstwo, malarstwo, wikliniarstwo itp.). Bogata jest również oferta kulturalna i sportowa zwłaszcza w miesiącach wakacyjnych.</p> <p>Słabe strony są przede wszystkim wynikiem braku dobrze rozwiniętej infrastruktury ogólnej i turystycznej, braku koordynacji działań promocyjnych. Obszar LGD „Bory Tucholskie” ma doskonałe perspektywy rozwoju sektora turystycznego, potrzebuje jednak pieniędzy na odpowiednie pod względem jakości i ilości zagospodarowanie turystyczne. Istotną bolączką jest brak sprawnego systemu informacji i dystrybucji istniejącego już produktu turystycznego i lokalnego oraz brak</p>
---	---

wyspecjalizowanych kadr do obsługi ruchu turystycznego. Stwarza to duże ograniczenia zwłaszcza w zakresie obsługi turystów zagranicznych (brak znajomości języków obcych). W sferze gospodarki słabą stroną jest przede wszystkim mała ilość podmiotów gospodarczych w branży turystycznej, brak rodzimego kapitału inwestycyjnego oraz rozdrobnienie gospodarstw rolnych.

**Szanse
i zagrożenia
(Turystyka
i gospodarka)**

WNIOSEK: Występuje przewaga szans nad zagrożeniami

Przewaga szans rynkowych jest dosyć wyraźna, co wskazuje, iż kierunek dotyczący aktywizacji obszaru pod względem turystycznym jest słuszny. Region posiada możliwości rozwoju turystyki nie tylko w oparciu o walory naturalne (turystyka przyrodniczo-krajoznawcza), ale również w zakresie agroturystyki, turystyki aktywnej i specjalistycznej (wycieczki piesze, rowery, konie, wędkarstwo, myślistwo, sokolnictwo, ornitologia) oraz związanej z kulturą. Szansą w rozwoju turystyki jest również wzrost znaczenia regionalizmu i odrębności kulturalnej (kultywowanie tradycji, kulinaria regionalne), jak również bogacenie się społeczeństw i związana z tym kwestia zagospodarowania czasu wolnego. Istotnym jest fakt dostrzeżenia przez mieszkańców potrzeby zmiany mentalności w zakresie świadczenia usług turystycznych poprzez przenoszenie dobrych praktyk (kontakt z zagranicznymi gospodarstwami agroturystycznymi, pensjonatami, domami wczasowymi np. na zasadzie stażu, pracy czasowej, wolontariatu itp.).

Główne zagrożenia to przede wszystkim niewystarczające środki samorządowe na realizację projektów w zakresie turystyki (brak wymaganego wkładu własnego na projekty realizowane z funduszy UE), jak również brak wykwalifikowanej kadry będącej w stanie przygotować projekty o odpowiedniej jakości. Zagrożeniem może być również fakt efektywniejszej i skuteczniejszej promocji innych regionów zarówno w kraju jak i za granicą. Dodatkowo np. poprzez czynniki gospodarcze wyjazdy zagraniczne staną się bardziej atrakcyjne niż pobyt w kraju.

PODSUMOWANIE ANALIZY SWOT

Praktyczne wykorzystanie analizy SWOT (rozpoznanie mocnych i słabych stron jak również określenie pojawiających się szans i zagrożeń) polega na wzmacnianiu mocnych stron regionu, wykorzystaniu szans (okienek okazji), a także ich poszukiwaniu lub pobudzaniu, przy jednoczesnym eliminowaniu słabych stron i omijaniu lub osłabianiu zagrożeń. Wnioski z analizy SWOT wykorzystane zostały przy określaniu celów i przedsięwzięć zawartych w LSR, a także przy ustalaniu lokalnych kryteriów wyboru operacji.

W ramach LSR założono wskaźniki produktu, rezultatu i oddziaływania, których wypracowanie pozwoli na osiągnięcie celów określonych w LSR. Dlatego też preferuje się operacje, które w największym stopniu przyczynią się do osiągnięcia wskaźników produktu, rezultatu i oddziaływania, określonych w Lokalnej Strategii Rozwoju. Większe gwarancje prawidłowej realizacji operacji i tym samym osiągnięcia celów LSR daje doświadczenie Wnioskodawców w realizacji projektów. Preferuje się więc wnioskodawców, którzy posiadają doświadczenie w realizacji projektów ze środków zewnętrznych.

Z analizy SWOT wynika, że skala potrzeb na terenie wdrażania LSR jest duża (np. niewystarczająca liczba i słabe wyposażenie placówek kulturalnych, w tym świetlic wiejskich, brak środków na promocję regionalizmu, ograniczony kapitał własny na rozwój infrastruktury). Natomiast potencjał obszaru jest wysoki (duża motywacja do działania). Wpłynęło to na konieczność

podziału kwoty na wdrażanie LSR na większą liczbę operacji w większości działań. Dlatego też preferuje się operacje, w których zakłada się jak najwyższy udział kwoty wkładu własnego do całkowitej wartości kosztów kwalifikowanych operacji oraz operacje, których wnioskowana kwota nie przekroczy kwoty pomocy założonej w budżecie LSR. Z tego samego powodu wsparcie udzielane będzie głównie Wnioskodawcom, którzy nie otrzymali go do tej pory na realizację innej operacji w ramach LSR.

Jako słabą stronę wskazano niewystarczającą koordynację działań organizacji pozarządowych i innych partnerów życia społecznego, stąd wspierane będą operacje realizowane z udziałem partnerów. Spowoduje to wzmocnienie umiejętności samoorganizowania się dla rozwiązywania wspólnych problemów. Lokalna Grupa Działania jest trójsektorowym partnerstwem działającym wspólnie na rzecz rozwoju obszarów wiejskich, stąd operacje realizowane przez członków LGD będą traktowane priorytetowo. Dotychczasowy brak koordynacji działań uniemożliwia osiągnięcie efektu synergii, co byłoby możliwe poprzez realizację powiązanych ze sobą projektów. Uzasadnia to więc wspieranie operacji powiązanych/komplementarnych z innymi działaniami realizowanymi na obszarze wdrażania LSR.

Teren wdrażania LSR cechuje się bogactwem zasobów przyrodniczych, kulturowych i historycznych (atrakcyjne i czyste środowisko przyrodnicze, tradycje historyczne i kulturowe: borowiackie, myśliwskie). W analizie pojawiła się także słaba strona dotycząca braku markowych produktów turystycznych. Należy więc dążyć do jak najszerszego wykorzystania lokalnych zasobów, aby zamienić tą słabą stronę w silną. Preferuje się więc operacje zakładające jak największe wykorzystanie lokalnych zasobów przyrodniczych, historycznych, kulturowych, co spowoduje m.in. powstanie nowych produktów turystycznych.

Wnioski z analizy SWOT umożliwiły na wyodrębnienie lokalnych kryteriów wyboru, pozwalających na preferowanie określonego typu Wnioskodawców. Z racji dużego rozdrobnienia gospodarstw rolnych wspierani będą wnioskodawcy, którzy posiadają lub pracują w gospodarstwach rolnych o jak najniższej powierzchni. Pozwoli im to na zwiększenie dochodów ze źródeł pozarolniczych, zgodnych z przedsięwzięciami wynikającymi z LSR. Istniejące bezrobocie uzasadnia wspieranie osób, które chcą rozpocząć działalność gospodarczą oraz mikroprzedsiębiorców, którzy do tej pory zatrudniają niewielu pracowników, ale planują rozbudować swoje firmy i tworzyć nowe miejsca pracy, głównie w sektorze turystycznym.

4. Określenie celów ogólnych i szczegółowych LSR oraz wskazanie planowanych przedsięwzięć służących osiągnięciu poszczególnych celów szczegółowych, w ramach których będą realizowane operacje, zwanych dalej „przedsięwzięciami”

Wizja rozwoju:

**BOROWIACKA WIEŚ PRZYJAZNA DLA MIESZKAŃCÓW I TURYSTÓW.
LAS WAS POWITA, A LUDZIE UGOSZCZA**

Z wizji rozwoju wynikają cele ogólne LSR, które są zbieżne z celami osi 4 Leader w Programie Rozwoju Obszarów Wiejskich na lata 2007 – 2013. Z celów ogólnych o charakterze dalekosiężnym, wynikają cele szczegółowe, określone jako bliższe w czasie. W odniesieniu do celów szczegółowych określono przedsięwzięcia, w ramach których realizowane będą konkretne operacje.

**Cel ogólny 1
Podniesienie atrakcyjności turystycznej Borów Tucholskich
w oparciu o lokalne zasoby przyrodniczo – kulturowe.**

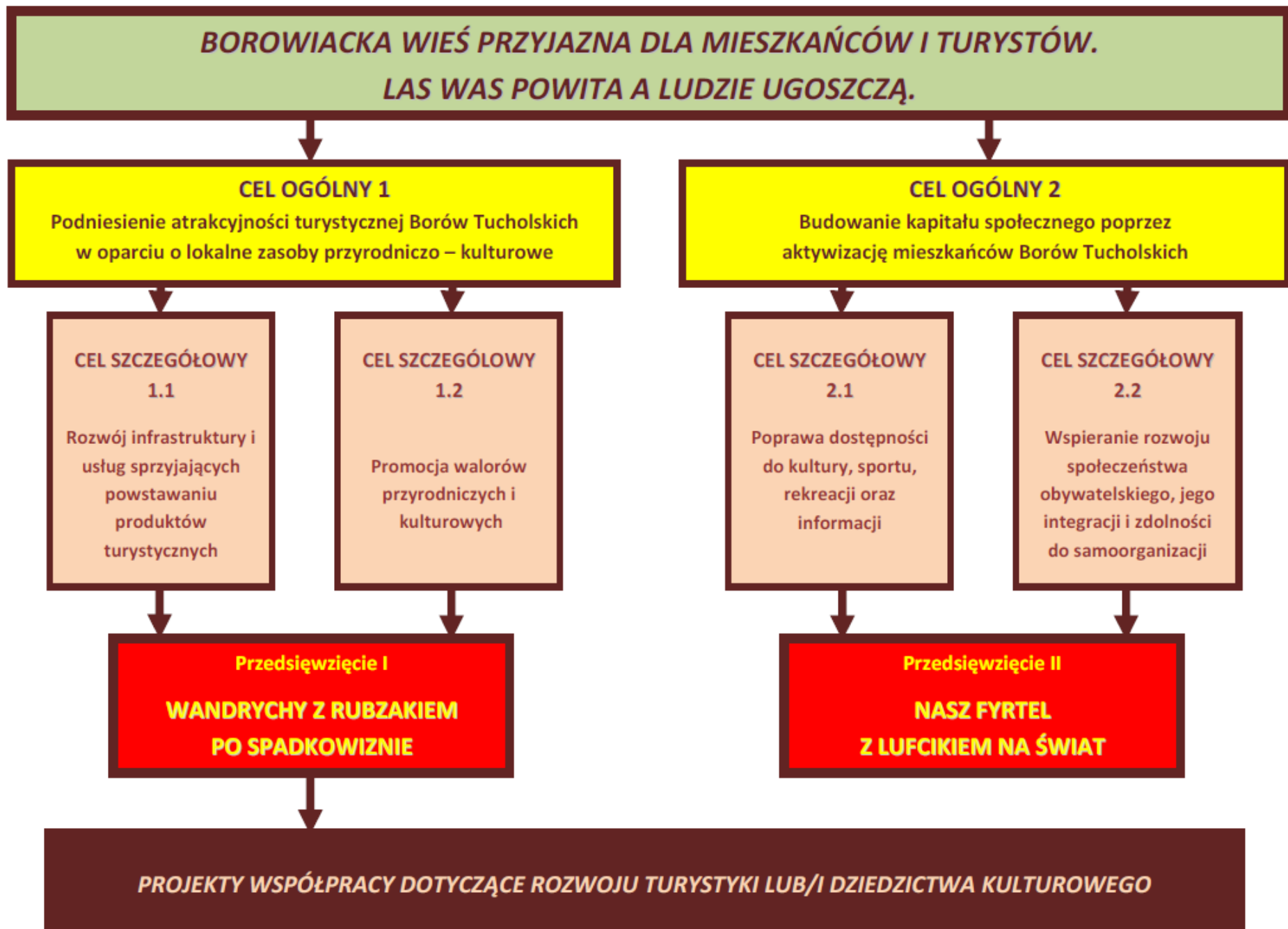
Cele szczegółowe

- 1.1 Rozwój infrastruktury i usług sprzyjających powstawaniu produktów turystycznych
- 1.2 Promocja walorów przyrodniczych i kulturowych

**Cel ogólny 2
Budowanie kapitału społecznego
poprzez aktywizację mieszkańców Borów Tucholskich.**

Cele szczegółowe

- 2.1 Poprawa dostępności do kultury, sportu, rekreacji oraz informacji.
- 2.3 Wspieranie rozwoju społeczeństwa obywatelskiego, jego integracji i zdolności do samoorganizacji.

PRZEDSIĘWZIĘCIE I WANDRYCHY Z RUBZAKIEM PO SPADKOWIZNIE

Przedsięwzięcie przyczyni się do realizacji następujących celów:

Cel ogólny 1

Podniesienie atrakcyjności turystycznej Borów Tucholskich w oparciu o lokalne zasoby przyrodniczo – kulturowe.

Cele szczegółowe

- 1.1 Rozwój infrastruktury i usług sprzyjających powstawaniu produktów turystycznych.
- 1.2 Promocja walorów przyrodniczych i kulturowych.

Uzasadnienie

Wandrychy z rubzakiem, czyli wędrowki z plecakiem po Borach Tucholskich pozwalają nam podziwiać jeden z największych kompleksów leśnych w Polsce, na którym znajduje się wiele terenów chronionych (parki krajobrazowe, rezerwy). O wysokiej jakości środowiska przyrodniczego świadczy fakt podjęcia działań zmierzających do utworzenia tutaj Rezerwatu Biosfery i włączenie tego terenu do sieci obszarów chronionych Natura 2000. Obszar Borów Tucholskich posiada doskonałe warunki do rozwoju turystyki: liczne rzeki, jeziora, gęsta sieć szlaków. Istnieje jednak pilna konieczność poprawy stanu infrastruktury turystycznej, w tym głównie zagospodarowania terenów przy zbiornikach i ciekach wodnych oraz terenów przy szlakach (m.in. budowa plaż i kąpielisk, przystani, bulwarów spacerowych, obiektów sportowo - rekreacyjnych, małej infrastruktury turystycznej, oznakowanie szlaków). Stan bazy noclegowej jest niezadowolający ze względu na nierównomierne jej rozmieszczenie, zbyt niski standard oraz jej sezonowość. Mimo, że Bory Tucholskie mają już swoją markę na rynku turystycznym należy cały czas podejmować działania promocyjne (m.in. udział w targach, wydawanie publikacji, promocja w mediach, organizacja imprez promocyjnych). Szczególnie istotna jest rozbudowa systemu informacji turystycznej oraz przygotowanie kadr do obsługi ruchu turystycznego.

Preferowane będą także działania przyczyniające się do powstania nowych, atrakcyjnych produktów turystycznych, jak np. przygotowanie tras do nordic – walking, rozwój i powstawanie wiosek tematycznych, tworzenie ścieżek dydaktycznych.

Spadkowizna, czyli dziedzictwo kulturowe Borów Tucholskich jest ważnym elementem podnoszącym atrakcyjność turystyczną naszego terenu. Bogactwo dziedzictwa kulturowego opiera się na zasobach zarówno kultury materialnej, jak i duchowej. W ramach kultury duchowej warte poznania są: zespoły folklorystyczne, pieśni, gwara, obrzędy, legendy. Dużo szerszy zakres ma kultura materialna, która obejmuje na naszym terenie tradycje związane z gospodarką leśną, a więc głównie myślistwo, tradycje rolnicze, tradycje kolejarskie, rzemiosło ludowe (np. plecionkarstwo,

garncarstwo), grodziska, zabytki budownictwa regionalnego i sakralnego, kuchnia borowiacka, muzea, izby regionalne, rękodzieło i sztukę ludową (haft, rzeźba, stroje).

Aby wykorzystać walory do rozwoju sfery turystycznej, niezbędne jest zagospodarowanie turystyczne obiektów i miejsc związanych z dziedzictwem kulturowym, ważnych lub charakterystycznych dla danej miejscowości, takich jak np. grodziska.

W oparciu o zasoby dziedzictwa kulturowego uruchamiane mogą być specyficzne usługi turystyczne, związane np. z tworzeniem ekomuzeów, izb tradycji, tworzeniem punktów gastronomicznych serwujących dania regionalne. Preferowane będą operacje dotyczące rozwoju rynku produktów lokalnych (np. produkty żywnościowe, wyroby rękodzielnicze, sztuka ludowa, pamiątki), w tym tworzenie miejsc promocji i sprzedaży tych produktów, jak np. istniejące już na naszym terenie Galerie Produktów Lokalnych. Najlepszym produktem, usługom i inicjatywom przyznawany będzie Znak Promocyjny Marka Lokalna Bory Tucholskie.

Zauważalna jest konieczność promocji regionalizmu nie tylko wśród turystów, ale także wśród mieszkańców naszego terenu. Dlatego też uzasadnione jest organizowanie imprez promocyjnych, wydawanie publikacji, organizacja szkoleń oraz innych wydarzeń o charakterze edukacyjnym i warsztatowym z zakresu dziedzictwa kulturowego. Wspierana będzie także działalność zespołów i grup podtrzymujących tradycje kulturowe terenu Borów Tucholskich.

Aby tworzyć zintegrowany produkt turystyczny w oparciu o zasoby dziedzictwa kulturowego preferowane będą operacje powiązane z istniejącymi lub tworzonymi wioskami tematycznymi.

Grupy docelowe – Beneficjenci

- rolnicy, mikroprzedsiębiorcy, osoby fizyczne, zainteresowani prowadzeniem działalności w zakresie świadczenia usług w sektorze turystycznym,
- jednostki samorządu terytorialnego,
- parafie i związki wyznaniowe
- instytucje kultury, szkoły
- organizacje pozarządowe
- inni

Cele ogólne	Wskaźnik oddziaływania	Źródło weryfikacji	Cele szczegółowe	Wskaźniki rezultatu	Źródło weryfikacji	Przedsięwzięcie	Wskaźniki produktu	Źródło weryfikacji
1. Podniesienie atrakcyjności turystycznej Borów Tucholskich w oparciu o lokalne zasoby przyrodniczo – kulturowe.	Wzrost liczby udzielonych noclegów na obszarze LSR o 2% w stosunku do roku 2009 (2009 - 95.900 udzielonych noclegów)	dane GUS	1. Rozwój infrastruktury i usług sprzyjających powstawaniu produktów turystycznych. 2. Promocja walorów przyrodniczych i kulturowych.	Liczba osób korzystających z nowych, rozbudowanych, przebudowanych, wyremontowanych, doposażonych lub oznakowanych obiektów, szlaków i miejsc atrakcyjnych turystycznie (2009 r. - 0, do 2015 r. - 40 000 osób)	Dane od beneficjentów (wskaźnik mierzony w roku następnym po zakończeniu realizacji operacji od 01 stycznia do 31 grudnia)	WANDRYCHY Z RUBZAKIEM PO SPADKOWIZNIE	Liczba nowych, rozbudowanych, przebudowanych, wyremontowanych, doposażonych lub oznakowanych w ramach środków LSR, obiektów, szlaków lub miejsc atrakcyjnych turystycznie (w tym wiosek tematycznych i obiektów bazy noclegowej) (2009 r. - 0, do 2015 r. - 80 sztuk)	Dane od beneficjentów
				Liczba uczestników wydarzeń i przedsięwzięć o charakterze edukacyjnym związanych z turystyką lub zasobami przyrodniczo-kulturowymi (2009 r. - 0; do 2015 r. - 5 400 osób)	Dane od beneficjentów; w przypadku działań realizowanych przez LGD - listy obecności, programy szkoleń, warsztatów		Liczba wydarzeń i przedsięwzięć o charakterze edukacyjnym związanych z turystyką lub zasobami przyrodniczo - kulturowymi (2009 r. - 0; do 2015 r. - 11 sztuk)	Dane od beneficjentów; w przypadku działań realizowanych przez LGD - listy obecności, programy szkoleń, warsztatów
				Liczba osób, które zapoznały się z publikacjami książkowymi i audiowizualnymi promującymi region (2009 r. - 0, do 2015 r. - 251 000 osób)	Nakład publikacji promujących region, dane od beneficjentów		Liczba publikacji książkowych i audiowizualnych promujących walory turystyczne i przyrodniczo - kulturowe regionu, wydanych w ramach środków LSR (2009 - 0, do 2015 r. - 68 sztuk)	Dane od beneficjentów
				Liczba osób biorących udział w imprezach i wydarzeniach promujących walory turystyczne, przyrodnicze i kulturowe regionu (2009 r. - 0, do 2015 r. - 24 000 osób)	Dane od beneficjentów; w przypadku działań realizowanych przez LGD - programy, dokumentacja fotograficzna, sprawozdania z realizacji		Liczba imprez i wydarzeń promujących walory turystyczne i przyrodniczo - kulturowe regionu, zorganizowanych lub z udziałem LGD lub podmiotów z terenu LGD - w ramach środków LSR (2009 r. - 0, do 2015 r. - 35 sztuk)	Dane od beneficjentów; w przypadku działań realizowanych przez LGD - programy, dokumentacja fotograficzna, sprawozdania z realizacji
				Liczba osób korzystających z produktów/usług podmiotów lub osób fizycznych, które rozpoczęły lub rozwinęły działalność w sferze turystyki, produktu lokalnego i usług okołoturystycznych (2009r. - 0 do 2015r. - 14 500 osób)	Dane od beneficjentów (wskaźnik mierzony w roku następnym po zakończeniu realizacji operacji od 01 stycznia do 31 grudnia)		Liczba podmiotów, osób fizycznych, które w ramach środków LSR rozpoczęły lub rozwinęły działalność w sferze turystyki, produktu lokalnego i usług okołoturystycznych (2009r. - 0 do 2015r. - 7)	Dane od beneficjentów

PRZEDSIĘWZIĘCIE II

NASZ FYRTEL

Z LUFCIKIEM NA ŚWIAT

Przedsięwzięcie przyczyni się do realizacji następujących celów:

Cel ogólny 2

Budowanie kapitału społecznego poprzez aktywizację mieszkańców Borów Tucholskich.

Cele szczegółowe

2.1 Poprawa dostępności do kultury, sportu, rekreacji oraz informacji.

2.2 Wspieranie rozwoju społeczeństwa obywatelskiego, jego integracji i zdolności do samoorganizacji

Uzasadnienie

Nasz fyrtel to nasze miejsce, gdzie mieszkamy, pracujemy, wypoczywamy i bawimy się. Powinno być to miejsce przyjazne, abyśmy byli zadowoleni z jakości naszego życia. Przedsięwzięcie to ma więc poprawić dostępność mieszkańców do kultury, sportu i rekreacji.

Konieczna jest rozbudowa infrastruktury sportowo – rekreacyjnej (np. boiska, place zabaw) oraz kulturalnej (np. domy kultury, świetlice wiejskie). Wspierane będą także działania wpływające na poprawę estetyki miejscowości, jak np. urządzenie i porządkowanie terenów zielonych, parków i innych miejsc wypoczynku oraz organizacja konkursów na „najładniejszy ...”, obejmujących swoim zasięgiem cały obszar realizacji LSR.

Aby żyło się lepiej, potrzebne jest także zaangażowanie i integracja mieszkańców. Elementem integrującym lokalne społeczności są z pewnością imprezy promocyjne oraz inne oferty spędzania wolnego czasu, w tym przedsięwzięcia edukacyjno-warsztatowe. Istotnym elementem aktywizującym mieszkańców jest działalność lokalnych zespołów artystycznych i sportowych, które wymagają wsparcia rzeczowego i merytorycznego.

Wspierane będą także wszelkie działania podnoszące zdolność mieszkańców do samoorganizacji i wspólnego rozwiązywania napotykanego problemów.

Lufcik na świat, czyli nasze okno na świat to przedsięwzięcie mające na celu zwiększenie dostępu do informacji, m.in. poprzez wzrost liczby publicznych punktów dostępu do Internetu, organizację szkoleń i innych przedsięwzięć o charakterze edukacyjnym i warsztatowym dla podmiotów z obszaru LSR.

W dobie coraz większego znaczenia technologii informacyjnych istotnego znaczenia nabiera możliwość korzystania z Internetu, który ułatwia wymianę informacji pomiędzy mieszkańcami i ich przedstawicielami we władzach różnego szczebla oraz sprzyja integracji i poprawie jakości życia mieszkańców. Dostęp do Internetu, a tym samym do informacji na obszarach wiejskich jest nadal niewystarczający. Niezbędne jest więc tworzenie ogólnodostępnych punktów dostępu do Internetu. Na terenach wiejskich są to często świetlice wiejskie, będące zarazem centrum życia społeczno – kulturalnego wsi.

Przedsięwzięcie to jest także szansą na rozwój podmiotów gospodarczych świadczących usługi informatyczne, mające na celu ułatwienie dostępu do Internetu. Pożądane jest także powstanie firm prowadzących sklepy internetowe, oferujące wyroby wytwarzane na terenie objętym LSR.

Grupy docelowe – Beneficjenci

- mikroprzedsiębiorcy, zainteresowani prowadzeniem działalności w sektorze informatycznym,
- jednostki samorządu terytorialnego,
- parafie i związki wyznaniowe
- instytucje kultury, szkoły
- organizacje pozarządowe
- osoby fizyczne
- inne

Cele ogólne	Wskaźnik oddziaływania	Źródło weryfikacji	Cele szczegółowe	Wskaźniki rezultatu	Źródło weryfikacji	Przedsięwzięcie	Wskaźniki produktu	Źródło weryfikacji
2. Budowanie kapitału społecznego poprzez aktywizację mieszkańców Borów Tucholskich.	Wzrost liczby inicjatyw lokalnych, związanych z udziałem w realizacji LSR (2009 r. - 0; do 2015 r. - min. 320)	Dane własne LGD (na podstawie liczby wniosków złożonych do LGD na realizację LSR)	1. Poprawa dostępności do kultury, sportu, rekreacji oraz informacji. 2. Wspieranie rozwoju społeczeństwa obywatelskiego, jego integracji i zdolności do samoorganizacji	Liczba osób korzystających z nowych, rozbudowanych, przebudowanych, wyremontowanych lub doposażonych obiektów infrastruktury społeczno - kulturalnej i rekreacyjnej (2009 r. - 0; do 2015 r. - 89 000 osób).	Dane od beneficjentów (wskaźnik mierzony w roku następnym po zakończeniu realizacji operacji od 01 stycznia do 31 grudnia)	NASZ FYRTEL Z LUFCIKIEM NA ŚWIAT	Liczba nowych, rozbudowanych, przebudowanych, wyremontowanych lub doposażonych obiektów infrastruktury społeczno - kulturalnej i rekreacyjnej - w ramach środków LSR (2009 r. - 0; do 2015 r. - 140 sztuk)	Dane od beneficjentów
				Liczba osób uczestniczących w wydarzeniach i przedsięwzięciach o charakterze edukacyjnym, związanych z kulturą, sportem, rekreacją i aktywizacją społeczną (2009 r. - 0; do 2015 r. - 2 700 osób)	Dane od beneficjentów; w przypadku działań realizowanych przez LGD - listy obecności, programy szkoleń, warsztatów		Liczba wydarzeń i przedsięwzięć o charakterze edukacyjnym, związanych z kulturą, sportem, rekreacją i aktywizacją społeczną, zrealizowanych w ramach środków LSR (2009 r. - 0; do 2015 r. - 110 sztuk)	Dane od beneficjentów; w przypadku działań realizowanych przez LGD - listy obecności, programy szkoleń, warsztatów
				Liczba osób uczestniczących w wydarzeniach kulturalnych, integracyjnych i rekreacyjno - sportowych (2009 r. - 0; do 2015 r. - 22 000 osób)	Dane od beneficjentów; w przypadku działań realizowanych przez LGD - programy, dokumentacja fotograficzna, sprawozdania z realizacji		Liczba wydarzeń kulturalnych, integracyjnych i rekreacyjno - sportowych zorganizowanych lub z udziałem LGD lub podmiotów z terenu LGD w ramach środków LSR (2009 r. - 0; do 2015 r. - 30 sztuk)	Dane od beneficjentów; w przypadku działań realizowanych przez LGD - programy, dokumentacja fotograficzna, sprawozdania z realizacji

***Lokalna Grupa Działania
„Bory Tucholskie” jest
trójsektorowym partnerstwem,
które dzięki
aktywizacji społeczności
wdraża lokalne inicjatywy
mające na celu
zrównoważony rozwój
naszego obszaru***

6. Wykazanie spójności specyfiki obszaru z celami LSR

Związek (spójność) pomiędzy specyfiką obszaru i celami LSR wykazano w tabeli:

Specyfika obszaru	Cele ogólne LSR
<ul style="list-style-type: none"> Atrakcyjność turystyczna wynikająca z walorów przyrodniczo-krajobrazowych, jak i rozwijającej się bazy turystycznej Dziedzictwo kulturowe i historyczne Różnorodność tradycyjnych zawodów i rzemiosła ludowego 	<p>Podniesienie atrakcyjności turystycznej Borów Tucholskich w oparciu o lokalne zasoby przyrodniczo - kulturowe</p>
<ul style="list-style-type: none"> Aktywność sportowa i kulturalna mieszkańców 	<p>Budowanie kapitału społecznego poprzez aktywizację mieszkańców Borów Tucholskich</p>

Diagnoza obszaru objętego LSR jednoznacznie pokazuje, iż tereny te cechuje wysoki stopień spójności pod względem przestrzennym, przyrodniczym, gospodarczym i kulturowym. Po dokonaniu analizy można wskazać następujące cechy wspólne obszaru objętego LSR:

- **Spójność przestrzenna** – obszar realizacji LSR, znajdujący się w jednym obrysie, obejmuje teren 9 sąsiadujących ze sobą gmin, położonych na terenie Powiatu Tucholskiego i Świeckiego; znajduje się w jednym obrysie.
- **Spójność geograficzna** – cały obszar przedmiotowych terenów należy do Makroregionu Pojezierza Pomorskiego. Skupia obszary należące głównie do regionu Borów Tucholskich i Wysoczyzny Świeckiej. Łączy je podobieństwo ukształtowania terenu, na który wpływ miały zlodowacenia. Szczególnie wyróżnia się płaska i piaszczysta równina sandrowa, na której leżą Bory Tucholskie oraz polodowcowe rynny, wypełnione przez długie i głębokie jeziora oraz rzeki.
- **Spójność przyrodnicza** – o spójności przyrodniczej decyduje głównie ponadprzeciętna lesistość i duży udział obszarów objętych różnymi formami ochrony. Dominują tu charakterystyczne bory sosnowe z domieszkami dębów buków i brzoź. Występują te same gatunki zwierząt. Poza podobieństwami świata roślinnego i zwierzęcego, tereny te łączą zbliżone warunki klimatyczne.
- **Spójność kulturowa** – na obszarze LGD „Bory Tucholskie” wykształciła się kultura zwana borowiacką. Jednolitość kulturowa tego obszaru przejawia się m.in. w kultywowaniu podobnych tradycji, zwyczajów, występowaniem wspólnej gwary, charakterystycznych dla regionu potraw. Tworzą tutaj ludowi artyści – hafciarki, malarze, rzeźbiarze. Ważnym elementem spójności kulturowej są wspólne doświadczenia historyczne.
- **Spójność gospodarcza** - cały obszar objęty LSR leży w strefie, w której nie rozwija się przemysł uciążliwy dla środowiska, a do działalności o ponadprzeciętnym (w stosunku do liczby mieszkańców) poziomie rozwoju zaliczyć należy natomiast leśnictwo i przemysł drzewny.
- **Spójność rolnicza** – determinowane przez warunki terenowe rolnictwo wykształciło podobny we wszystkich gminach model produkcji rolnej opartej na mało wymagających uprawach oraz hodowli trzody chlewnej zdecydowanie większej, niż hodowla bydła mlecznego.

Rozdrobnienie sieci osadniczej oraz duże zalesienie wpływa na mniejszą powierzchnię gospodarstw, a udziały gruntów w poszczególnych klasach bonitacyjnych wskazują na relatywnie małą przydatność gleb.

- **Spójność turystyczna** – jednolitość walorów turystycznych uwarunkowanych walorami geograficznymi i przyrodniczymi (położenie na terenie Borów Tucholskich, rzeki Brda i Wda).

7. Uzasadnienie podejścia zintegrowanego dla planowanych w ramach LSR przedsięwzięć

Zgodnie ze specyfiką podejścia Leader, Lokalna Strategia Rozwoju posiada charakter zintegrowany. Podejście zintegrowane dotyczy:

- spójności pomiędzy poszczególnymi celami i przedsięwzięciami. Rozwój turystyki (cel I) jest niemożliwy bez inwestowania w sferę społeczną (cel II) - działania typowo inwestycyjne powinny być poparte działaniami nakierowanymi na zwiększanie umiejętności i zmiany postaw mieszkańców.
- związków pomiędzy podmiotami uczestniczącymi w realizacji LSR. W poszczególnych przedsięwzięciach zaplanowano operacje skierowane do wszystkich sektorów, czyli: samorządów (budowa i modernizacja infrastruktury turystycznej, sportowej i kulturalnej), rolników (rozwój usług agroturystycznych i innych, opartych o produkty lokalne), przedsiębiorców (usługi związane z obsługą ruchu turystycznego, rozwojem bazy noclegowej i gastronomicznej) oraz sektora pozarządowego (np.: organizacja imprez i działań promocyjnych).
- wykorzystania różnych zasobów lokalnych do realizacji celów strategii. Zarówno rozwój turystyki, jak i rozwój społeczny obszaru Borów Tucholskich oparty ma być na zasobach przyrodniczych (kompleksy leśne, zbiorniki i ciek wodne), dziedzictwie kulturowym (sprzedaż produktów lokalnych, tradycyjne rękodzielnictwo, tradycje kulinarne) i zasobach ludzkich (wsparcie zespołów kulturalnych).

8. Uzasadnienie podejścia innowacyjnego dla planowanych w ramach LSR przedsięwzięć

Innowacyjny charakter proponowanych w LSR przedsięwzięć i operacji dotyczy:

- **powiązania zaproponowanych innowacyjnych rozwiązań z wykorzystaniem lokalnych zasobów**

Lokalne zasoby przyrodnicze od dawna wykorzystywane są do rozbudowywania funkcji turystycznej obszaru. Jednakże w LSR zaplanowano możliwość stworzenia na ich podstawie nowych usług turystycznych jak np. trasy do nordic walking. Z doświadczeń w realizacji II Schematu Pilotażowego Programu Leadera + wynikało, że bogate tradycje kulturowe na naszym obszarze nie w pełni są wykorzystane dla rozwoju obszarów wiejskich. Zaplanowano więc w LSR przedsięwzięcia zmierzające do umocnienia i upowszechniania działań dotyczących tematyki produktów lokalnych i związanym z tym rozwojem produkcji i usług. W celu umożliwienia transferu adaptacji i innowacji z tej dziedziny zaplanowano także wyjazdy studyjne, które dotyczyć będą nowych sposobów wykorzystania lokalnych zasobów.

Dla prawidłowego rozwoju obszaru niezbędne jest zaangażowanie w ten proces lokalnej społeczności, dlatego też zaplanowano przedsięwzięcia przyczyniające się do wzrostu kapitału ludzkiego. Podnoszenie świadomości społeczności lokalnej następować będzie między innymi poprzez organizację szkoleń i innych przedsięwzięć o charakterze edukacyjnym i warsztatowym dla podmiotów z obszaru objętego LSR. Nowatorski charakter będą miały np. szkolenia dla przewodników po regionie.

- **opisania innowacyjnych, niestosowanych wcześniej na danym obszarze rozwiązań w ramach realizowanych operacji**

Zgodnie z założeniami LSR wspierane będzie kreowanie nowych produktów turystycznych, także takich, które do tej pory nie występowały na naszym terenie lub występowały sporadycznie. Dotyczy to budowy tras do nordic-walking, zagospodarowania terenów dawnych grodzisk, tworzenia wiosek tematycznych.

- **możliwości stosowania zaprezentowanych innowacyjnych rozwiązań na innych obszarach**

Zastosowane na obszarze LGD „Bory Tucholskie” rozwiązania można z powodzeniem wykorzystać na innych obszarach.

9. Określenie procedury oceny zgodności operacji z LSR, procedury wyboru operacji przez LGD, procedury ponownej oceny, procedury odwołania od rozstrzygnięć organu decyzyjnego w sprawie wyboru operacji w ramach działania, o którym mowa w art. 5 ust. 1 pkt 21 ustawy z dnia 7 marca 2007r. o wspieraniu rozwoju obszarów wiejskich z udziałem środków Europejskiego Funduszu Rolnego na rzecz Rozwoju Obszarów Wiejskich, kryteriów, na podstawie których jest oceniana zgodność operacji z LSR, oraz kryteriów wyboru operacji, a także procedury zmiany tych kryteriów

W rozdziale tym określono w formie opisowej, graficznej i/lub tabelarycznej następujące procedury:

- ogólną procedurę wyboru operacji;
- oceny zgodności operacji z LSR
- oceny operacji na podstawie lokalnych kryteriów
- zmiany kryteriów zgodności z LSR oraz lokalnych kryteriów wyboru
- odwołania się wnioskodawców od rozstrzygnięć Rady Decyzyjnej w sprawie wyboru operacji
- ponownej oceny wniosku o przyznanie pomocy na wezwanie Podmiotu Wdrażającego
- odwołania się Wnioskodawców od decyzji Rady dotyczącej ponownej oceny wniosku o przyznanie pomocy na wezwanie Podmiotu Wdrażającego

Ogólna procedura wyboru operacji

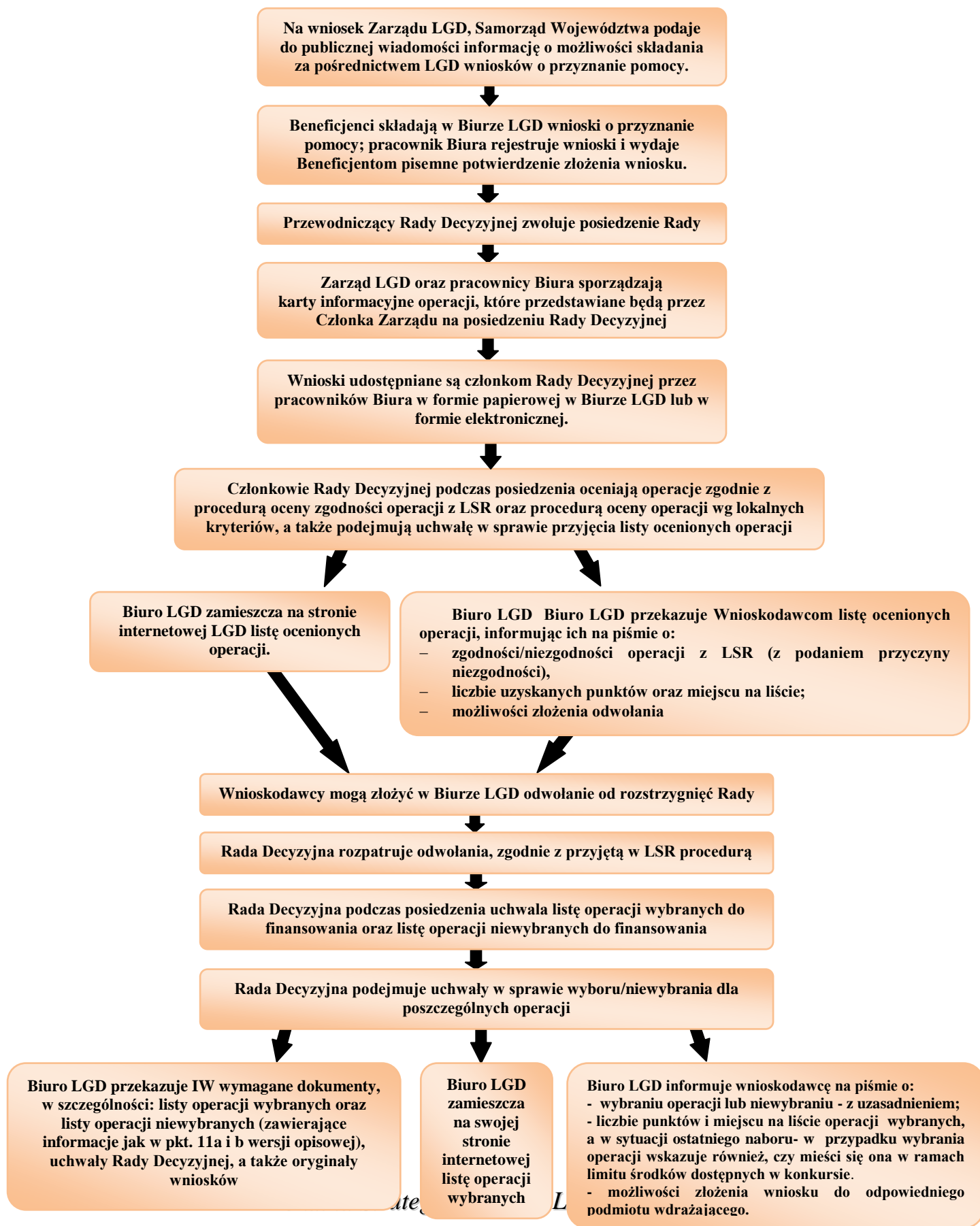
Wersja opisowa ogólnej procedury wyboru operacji:

1. Zarząd Lokalnej Grupy Działania składa do Samorządu Województwa (SW) wnioski o ogłoszenie konkursu, w terminie nie później niż 44 dni przed planowanym dniem rozpoczęcia biegu terminu składania wniosków o przyznanie pomocy w ramach działania „Wdrażanie lokalnych strategii rozwoju”. Dokumenty niezbędne do podania przez SW do publicznej wiadomości informacji o możliwości składania za pośrednictwem LGD wniosków o przyznanie pomocy, LGD składa do SW w terminie 24 dni przed planowanym dniem rozpoczęcia biegu terminu składania wniosków o przyznanie pomocy. Informację o ogłoszeniu konkursu Biuro LGD zamieszcza w siedzibie LGD oraz na stronie internetowej LGD. Termin składania wniosków rozpoczyna bieg nie wcześniej niż po upływie 14 dni od dnia podania tej informacji.
2. Beneficjenci składają wnioski o przyznanie pomocy w Biurze LGD. Nabór wniosków trwa od 14 do 30 dni. Pracownik Biura przyjmuje wnioski i nadaje im numer, zgodnie z rejestrem wniosków. Za datę złożenia wniosku uznaje się datę zarejestrowania w rejestrze wniosków. Wnioskodawca otrzymuje pisemne potwierdzenie złożenia wniosku.
3. Przewodniczący Rady Decyzyjnej ustalając w porozumieniu z Zarządem i Biurem LGD termin, miejsce i porządek posiedzenia, zwołuje posiedzenie Rady Decyzyjnej.
4. Zarząd LGD oraz pracownicy Biura sporządzają karty informacyjne operacji, które przedstawiane będą przez Członka Zarządu na posiedzeniu Rady Decyzyjnej.
5. Wnioski udostępniane są członkom Rady Decyzyjnej przez pracowników Biura w formie papierowej w Biurze LGD lub w formie elektronicznej.
6. Podczas posiedzenia Rady Członkowie Rady oceniają wnioski o przyznanie pomocy zgodnie z procedurą oceny zgodności operacji z LSR oraz z procedurą oceny operacji na podstawie lokalnych kryteriów wyboru.
7. Niezwłocznie po zakończeniu oceny wniosków, ale nie później niż 21 dni od dnia upływu terminu składania wniosków:

- a. Rada Decyzyjna uchwala listę ocenionych operacji, ustalając ich kolejność wg liczby uzyskanych punktów,
 - b. Biuro LGD zamieszcza listę ocenionych operacji na stronie internetowej LGD,
 - c. Biuro LGD przekazuje Wnioskodawcom listę ocenionych operacji, informując ich na piśmie o:
 - zgodności operacji z LSR albo niezgodności z LSR – z podaniem przyczyny niezgodności;
 - liczbie uzyskanych punktów oraz miejscu na liście ocenionych operacji;
 - możliwości złożenia odwołania od wyników oceny zgodnie z procedurą określoną w LSR.
8. Wnioskodawca w terminie 7 dni kalendarzowych od dnia zamieszczenia listy ocenionych operacji na stronie internetowej LGD, może złożyć w Biurze LGD odwołanie od rozstrzygnięcia Rady
 9. Rada Decyzyjna podczas posiedzenia rozpatruje odwołania zgodnie z procedurą przyjętą w LSR.
 10. Uwzględniając wyniki procedury odwoławczej, lecz nie później niż 45 dni od dnia, w którym upłynął termin składania wniosków o przyznanie pomocy w danym konkursie, Rada Decyzyjna uchwala listy:
 - a. operacji wybranych do finansowania, ustalając ich kolejność według liczby uzyskanych punktów oraz w przypadku ostatniego naboru, wskazując operacje, które mieszczą się w ramach limitu środków dostępnych w konkursie (w ostatnim naborze wybierane są projekty do 150% limitu dostępnych środków);
 - b. operacji niewybranych do finansowania, wskazując dodatkowo: operacje zgodne i niezgodne z LSR, operacje które nie zostały złożone w miejscu i terminie wskazanym w ogłoszeniu konkursu, operacje które nie osiągnęły minimum punktowego oraz operacje których zakres tematyczny nie jest zgodny z tematycznym zakresem operacji wskazanym w informacji o ogłoszeniu konkursu, w przypadku gdy ta informacja zawierała wskazanie tego zakresu.
 11. W terminie nie później niż 45 dni od dnia, w którym upłynął termin składania wniosków o przyznanie pomocy w danym konkursie, Biuro LGD przekazuje właściwemu podmiotowi wdrażającemu wymagane dokumenty, związane w wyborem operacji, w szczególności:
 - a. listy wybranych operacji (w przypadku ostatniego naboru wskazując czy mieszczą się w limicie),
 - b. listy niewybranych operacji (wskazując operacje zgodne i niezgodne z LSR, nie złożone w miejscu i terminie określonym w ogłoszeniu o konkursie, operacje, które nie osiągnęły minimum punktowego oraz operacje których zakres tematyczny nie jest zgodny z tematycznym zakresem operacji wskazanym w informacji o ogłoszeniu konkursu, w przypadku gdy ta informacja zawierała wskazanie tego zakresu),
 - c. uchwały Rady Decyzyjnej (dotyczące list operacji wybranych i niewybranych, wyboru/niewybrania poszczególnych operacji),
 - d. oryginały złożonych wniosków.
 12. W terminie nie później niż 45 dni od dnia, w którym upłynął termin składania wniosków o przyznanie pomocy w danym konkursie, Biuro LGD informuje wnioskodawcę na piśmie o:
 - a. wybraniu operacji lub jej niewybraniu, wskazując przyczyny niewybrania,
 - b. liczbie uzyskanych punktów w ramach oceny pod względem spełniania lokalnych kryteriów wyboru, miejscu na liście wybranych operacji oraz w przypadku ostatniego naboru - w przypadku wybrania operacji wskazuje również, czy mieści się ona w ramach limitu środków dostępnych w konkursie.
 - c. możliwości złożenia wniosku do odpowiedniego podmiotu wdrażającego (nie dotyczy Małych projektów)

13. LGD publikuje listę operacji wybranych do finansowania (w przypadku ostatniego naboru wraz ze wskazaniem, które operacje mieszczą się w ramach limitu środków dostępnych w konkursie) na swojej stronie internetowej nie później niż w dniu jej przekazania do właściwego organu SW.

Wersja graficzna ogólnej procedury wyboru operacji:

Wersja opisowa procedury oceny zgodności operacji z LSR:

1. Członkowie Rady zobowiązani są do podpisania deklaracji poufności i bezstronności (dla każdej operacji osobno). Członkowie Rady, którzy nie podpisali deklaracji dla danej operacji są wykluczani z oceny danej operacji.
2. Członkowie Rady zapoznają się z instrukcją wypełniania karty oceny zgodności operacji z LSR.
3. Procedura oceny zgodności operacji z LSR polega na dokonaniu przez członków Rady Decyzyjnej (RD) oceny zgodności celów i zakresu operacji z celami ogólnymi, szczegółowymi i przedsięwzięciami zapisanymi w LSR. Ocena zgodności z LSR jest dokonywana indywidualnie przez członków RD (na podstawie instrukcji) poprzez wypełnienie imiennej karty oceny zgodności operacji z LSR.

Na karcie oceny zgodności operacji z LSR znajdują się następujące pytania:

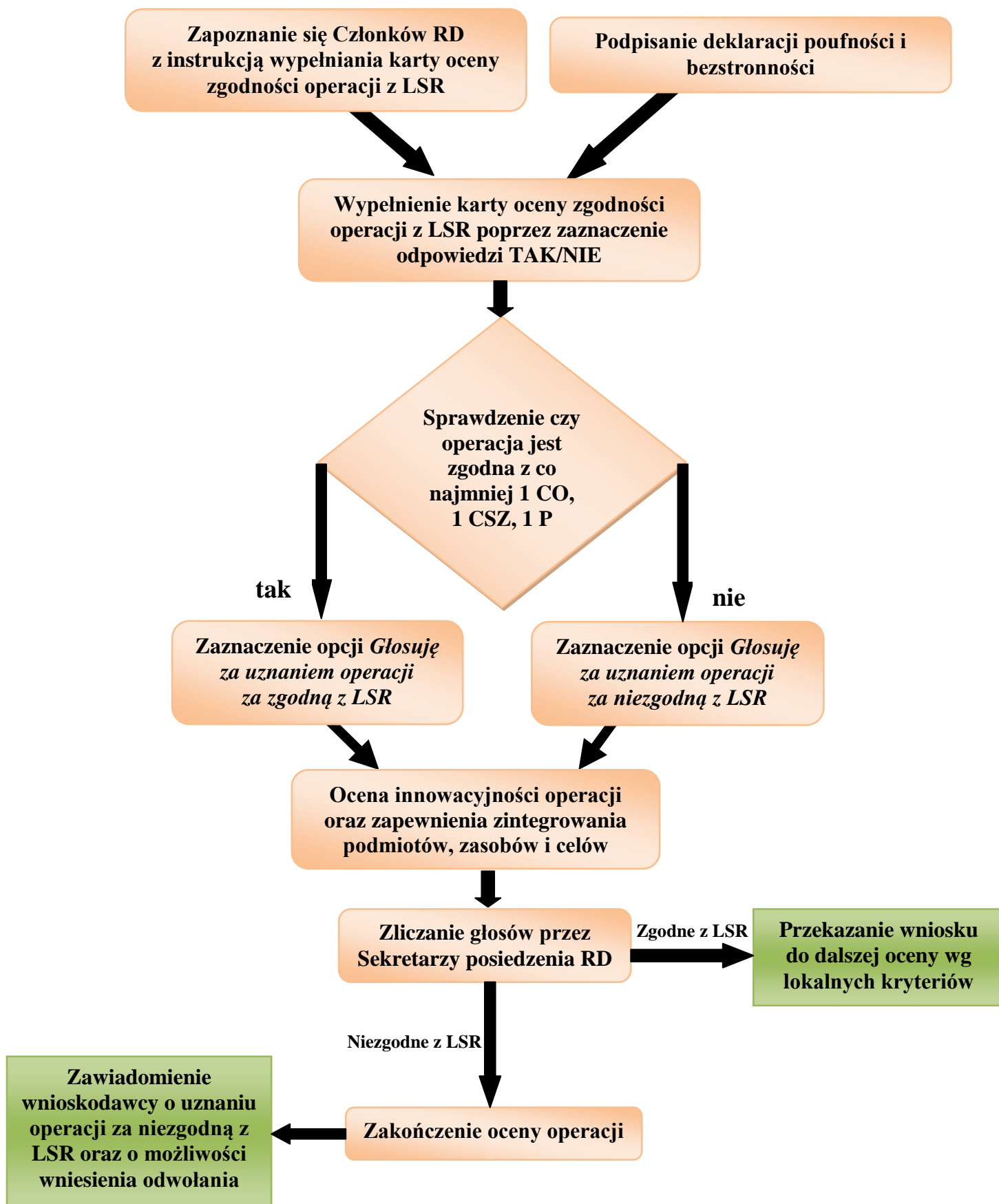
1. Czy realizacja operacji przyczyni się do osiągnięcia celów ogólnych LSR?
2. Czy realizacja operacji przyczyni się do osiągnięcia celów szczegółowych LSR?
3. Czy realizacja operacji jest zgodna z przedsięwzięciami zaplanowanymi w LSR?

Operacja zostanie uznana za zgodną z LSR jeżeli będzie zgodna z: co najmniej jednym celem ogólnym, co najmniej jednym celem szczegółowym oraz co najmniej jednym przedsięwzięciem (spełniającym zaznaczone cele ogólne i szczegółowe) zapisanym w LSR.

Głos w sprawie uznania operacji za zgodną z LSR oddaje się przez skreślenie jednej z opcji zaznaczonych gwiazdką w zawartym na karcie oceny operacji sformułowaniu: **”Głosuję za uznaniem operacji za zgodną/niezgodną z LSR”**

4. Na karcie oceny zgodności operacji z LSR, Członkowie RD oceniają także, czy operacja ma charakter innowacyjny oraz czy zapewnia zintegrowanie podmiotów, zasobów i celów (zgodnie z instrukcją wypełniania karty). Informacje te nie stanowią przedmiotu oceny operacji, ale służą uzyskaniu danych do monitorowania.
5. Oddane głosy, dotyczące zgodności/niezgodności operacji z LSR zliczane są przez Sekretarzy posiedzenia. Do uznania operacji za zgodną z LSR wymagana jest bezwzględna większość głosów (50%+1), oddanych przez członków RD (zgodnie z § 27 ust. 4 Regulaminu RD).
6. Uznanie operacji za zgodną z LSR skutkuje przekazaniem operacji do dalszej oceny wg lokalnych kryteriów wyboru. Operacja, która nie zostanie uznana za zgodną z LSR nie podlega dalszej ocenie. Wnioskodawca ma prawo wnieść odwołanie zgodnie z procedurą.

Wersja graficzna procedury oceny zgodności operacji z LSR:

Wersja tabelaryczna procedury oceny zgodności operacji z LSR:

Osoba odpowiedzialna	Zakres czynności	Stosowane wzory dokumentów
Członek Rady	Podpisanie deklaracji poufności i bezstronności	Wzór deklaracji poufności i bezstronności
Członkowie Rady	Zapoznanie się Członków RD z instrukcją wypełniania karty oceny zgodności operacji z LSR	Karta oceny zgodności operacji z LSR/instrukcja wypełniania karty
	Wypełnienia karty oceny zgodności operacji z LSR poprzez zaznaczenie odpowiedzi TAK/NIE	Karta oceny zgodności operacji z LSR
	Sprawdzenie czy operacja jest zgodna z co najmniej 1CO, 1CSZ, 1P	Karta oceny zgodności operacji z LSR
	Zaznaczenie opcji <i>Głosuję za uznaniem operacji za zgodną/niezgodną z LSR</i>	Karta oceny zgodności operacji z LSR
Członkowie Rady	Ocena, czy operacja ma charakter innowacyjny oraz czy zapewnia zintegrowanie podmiotów, zasobów i celów	Karta oceny zgodności operacji z LSR
Sekretarze RD	Zliczenie głosów przez Sekretarzy posiedzenia RD	-
Członkowie Rady	Przekazanie wniosku do dalszej oceny wg lokalnych kryteriów	-
	Zakończenie oceny operacji jeśli niezgodna z LSR	-
Biuro LGD	Zawiadomienie wnioskodawcy o decyzji Rady	Wzór pisma informującego wnioskodawców o decyzji Rady

Wzór karty oceny zgodności operacji z LSR wraz z instrukcją wypełniania stanowi załącznik do Regulaminu Organizacyjnego Rady Decyzyjnej i znajduje się w załącznikach do LSR.

Wersja opisowa procedury oceny operacji na podstawie lokalnych kryteriów:

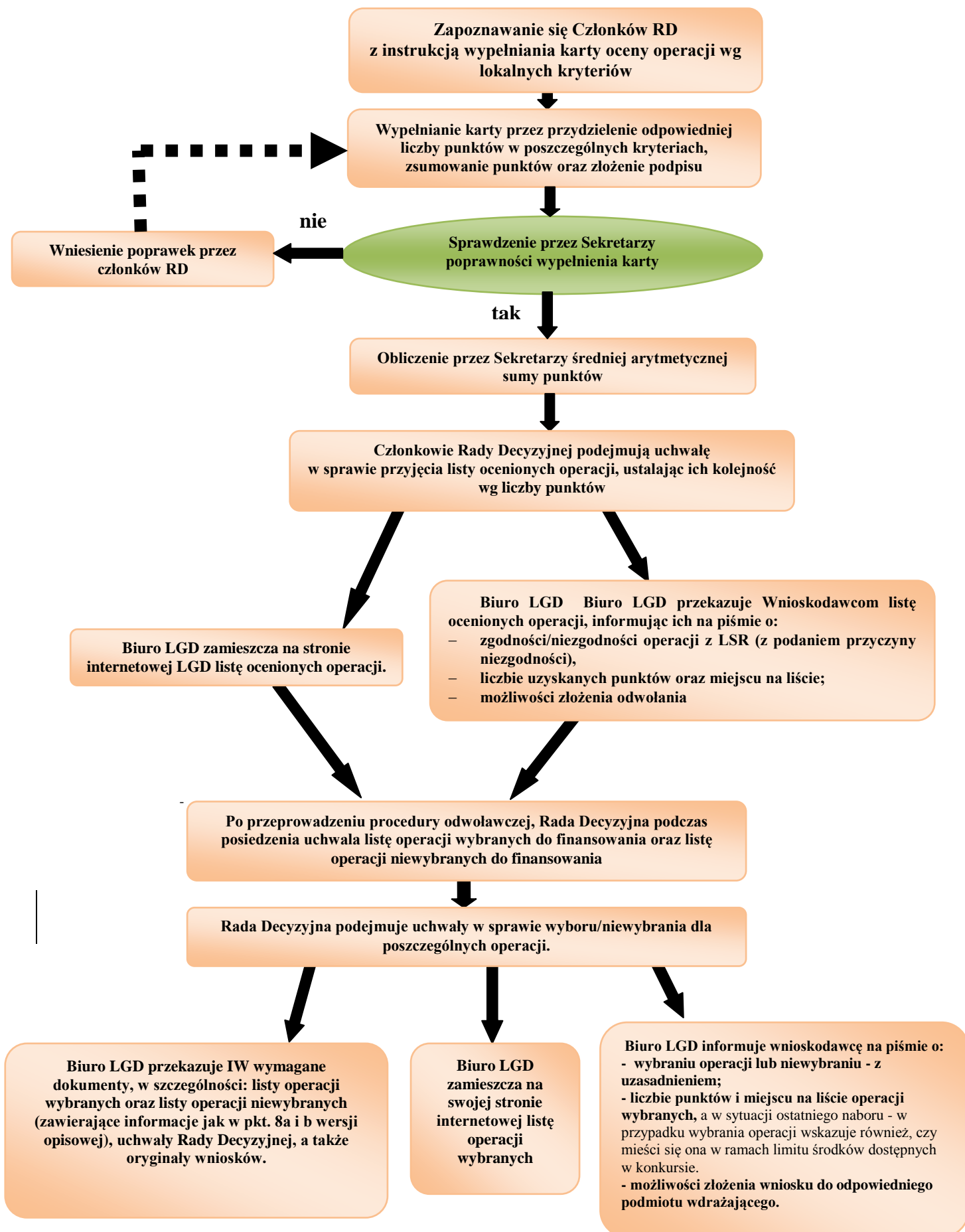
Procedura oceny na podstawie lokalnych kryteriów wyboru polega na dokonaniu oceny operacji zakwalifikowanych wcześniej, jako zgodnych z LSR na podstawie specyficznych dla danej LGD lokalnych kryteriów wyboru. Jej zasadniczym celem jest wybór operacji, które w największym stopniu mogą realizować założenia LSR.

Ze względu na różne cele i charakter poszczególnych działań (odnowa wsi, różnicowanie, mikroprzedsiębiorstwa oraz małe projekty) stosowane będą różne zestawy lokalnych kryteriów wyboru. Lokalne kryteria wyboru opisane są na kartach oceny operacji wg lokalnych kryteriów oraz w instrukcji wypełniania tych kart. Znajdują się tam również informacje o skali ocen dla poszczególnych kryteriów oraz minimalne wymagania, których spełnienie jest niezbędne do wyboru operacji przez LGD (minimalna liczba punktów).

1. Podczas posiedzenia Rady, jej członkowie zapoznają się z instrukcją wypełniania kart oceny operacji wg lokalnych kryteriów.
2. Ocena operacji dokonywana jest indywidualnie przez członków RD na imiennych kartach oceny operacji wg lokalnych kryteriów wyboru. Ocena polega na przydzieleniu odpowiedniej liczby punktów w poszczególnych kryteriach oraz zsumowaniu punktów.
3. Sekretarze posiedzenia sprawdzają poprawność wypełnienia kart oraz obliczają średnią arytmetyczną wszystkich indywidualnych ocen. Średnia ta określi miejsce operacji na liście ocenionych operacji, a później na liście operacji wybranych do finansowania.
4. Rada Decyzyjna uchwala listę ocenionych operacji.
5. Biuro LGD:
 - zamieszcza listę ocenionych operacji na stronie internetowej LGD,
 - informuje na piśmie Wnioskodawców o zgodności operacji z LSR albo niezgodności z LSR – z podaniem przyczyny niezgodności; liczbie uzyskanych punktów oraz miejscu na liście ocenionych operacji oraz możliwości złożenia odwołania od wyników oceny zgodnie z procedurą określoną w LSR.
6. Uwzględniając wyniki procedury odwoławczej, lecz nie później niż 45 dni od dnia, w którym upłynął termin składania wniosków o przyznanie pomocy w danym konkursie, Rada Decyzyjna uchwala listy:
 - a. operacji wybranych do finansowania, ustalając ich kolejność według liczby uzyskanych punktów oraz w przypadku ostatniego naboru, wskazując operacje, które mieszczą się w ramach limitu środków dostępnych w konkursie (w ostatnim naborze wybierane są projekty do 150% limitu dostępnych środków);
 - b. operacji niewybranych do finansowania, wskazując dodatkowo: operacje zgodne i niezgodne z LSR, operacje które nie zostały złożone w miejscu i terminie wskazanym w ogłoszeniu konkursu, operacje które nie osiągnęły minimum punktowego oraz operacje których zakres tematyczny nie jest zgodny z tematycznym zakresem operacji wskazanym w informacji o ogłoszeniu konkursu, w przypadku gdy ta informacja zawierała wskazanie tego zakresu.
7. Rada Decyzyjna podejmuje uchwały w sprawie wybrania/ niewybrania dla poszczególnych operacji.
8. W terminie nie później niż 45 dni od dnia, w którym upłynął termin składania wniosków o przyznanie pomocy w danym konkursie, Biuro LGD przekazuje właściwemu podmiotowi wdrażającemu wymagane dokumenty, związane z wyborem operacji, w szczególności:
 - a. listy wybranych operacji (w przypadku ostatniego naboru wskazując czy mieszczą się w limicie),
 - b. listy niewybranych operacji (wskazując operacje zgodne i niezgodne z LSR, nie złożone w miejscu i terminie określonym w ogłoszeniu o konkursie, operacje, które nie osiągnęły minimum punktowego oraz operacje których zakres tematyczny nie jest

- zgodny z tematycznym zakresem operacji wskazanym w informacji o ogłoszeniu konkursu, w przypadku gdy ta informacja zawierała wskazanie tego zakresu),
- c. uchwały Rady Decyzyjnej (dotyczące list operacji wybranych i niewybranych, wyboru/niewybrania poszczególnych operacji),
 - d. oryginały złożonych wniosków.
9. W terminie nie później niż 45 dni od dnia, w którym upłynął termin składania wniosków o przyznanie pomocy w danym konkursie, Biuro LGD informuje wnioskodawcę na piśmie o:
- a. wybraniu operacji lub jej niewybraniu, wskazując przyczyny niewybrania,
 - b. liczbie uzyskanych punktów w ramach oceny pod względem spełniania lokalnych kryteriów wyboru, miejscu na liście wybranych operacji, a w sytuacji ostatniego naboru - w przypadku wybrania operacji wskazuje również, czy mieści się ona w ramach limitu środków dostępnych w konkursie,
 - c. możliwości złożenia wniosku do odpowiedniego podmiotu wdrażającego (nie dotyczy Małych projektów)
10. LGD publikuje listę operacji wybranych do finansowania (w przypadku ostatniego naboru wraz ze wskazaniem, które operacje mieszczą się w ramach limitu środków dostępnych w konkursie) na swojej stronie internetowej nie później niż w dniu jej przekazania do właściwego organu SW.

Wersja graficzna procedury oceny operacji na podstawie lokalnych kryteriów:

Wersja tabelaryczna procedury oceny operacji na podstawie lokalnych kryteriów:

Osoba odpowiedzialna	Zakres czynności	Stosowane wzory dokumentów
Członek Rady	Zapoznanie się Członków RD z instrukcją wypełniania karty oceny operacji wg lokalnych kryteriów	Karta oceny operacji wg lokalnych kryteriów
Członek Rady	Wypełnienie karty przez przydzielenie odpowiedniej liczby punktów w poszczególnych kryteriach, zsumowanie punktów oraz złożenie podpisu	Karta oceny operacji wg lokalnych kryteriów
Sekretarz	Sprawdzenie przez Sekretarzy poprawności wypełnienia karty	Karta oceny operacji wg lokalnych kryteriów
Członek Rady	Wniesienie poprawek przez członków RD	Karta oceny operacji wg lokalnych kryteriów
Sekretarz	Obliczenie przez Sekretarzy średniej arytmetycznej sumy punktów	-
Rada Decyzyjna	Uchwalenie listy ocenionych operacji	Uchwała w sprawie zatwierdzenia listy ocenionych operacji
Biuro LGD	Zawiadomienie wnioskodawców o decyzji RD i możliwości złożenia odwołania	Wzór pisma informującego Wnioskodawców o decyzji Rady
Rada Decyzyjna	Rozpatrzenie odwołań wniesionych przez wnioskodawców	-
Rada Decyzyjna	Przyjęcie uchwały o zatwierdzeniu listy operacji wybranych i niewybranych do finansowania	Uchwała o zatwierdzeniu listy operacji wybranych i niewybranych do finansowania
Rada Decyzyjna	Pojęcie uchwał w sprawie wyboru/niewybrania dla poszczególnych operacji	-
Biuro LGD	Zawiadomienie Wnioskodawcy o wynikach wyboru, a w sytuacji ostatniego naboru - w przypadku wybrania operacji wskazuje również, czy mieści się ona w ramach limitu środków dostępnych w konkursie.	Wzór pisma informującego Wnioskodawców o wynikach wyboru
Biuro LGD	Przekazanie do IW listy wybranych operacji (w sytuacji ostatniego naboru wskazując czy mieszczą się w limicie), listy niewybranych operacji (wskazując operacje zgodne i niezgodne z LSR, nie złożone w miejscu i terminie określonym w ogłoszeniu o konkursie, operacje, które nie osiągnęły minimum punktowego oraz operacje których zakres tematyczny nie jest zgodny z tematycznym zakresem operacji wskazanym w informacji o ogłoszeniu konkursu, w przypadku gdy ta informacja zawierała wskazanie tego zakresu), uchwały Rady Decyzyjnej (dotyczące list operacji wybranych i niewybranych, wyboru/niewybrania poszczególnych operacji), oryginały złożonych wniosków.	Uchwała w sprawie zatwierdzenia listy operacji wybranych i listy operacji niewybranych
Biuro LGD	Zamieszczenie na stronie internetowej LGD listy operacji wybranych	-

Lokalne kryteria wyboru operacji dla działań PROW w ramach wdrażania LSR

Różnicowanie w kierunku działalności nierolniczej:

L.p.	Kryterium	Opis	Punkty
1.	Doświadczenie wnioskodawcy	Preferuje się Wnioskodawców, którzy posiadają doświadczenie w realizacji projektów ze środków zewnętrznych. Pod uwagę bierze się projekty, których realizacja zakończyła się w ciągu ostatnich 5 lat od daty złożenia wniosku.	<ul style="list-style-type: none"> • powyżej 3 projektów – 3 pkt • 2–3 projekty – 2 pkt • 1 projekt – 1 pkt • żadnego projektu – 0 pkt
2.	Uzasadnienie realizacji operacji w ramach LSR	Preferuje się operacje, przyczyniające się w jakim największym stopniu do osiągnięcia wskaźników określonych w LSR, co stanowi uzasadnienie realizacji operacji w ramach LSR	<ul style="list-style-type: none"> • 0-10 pkt
3.	Operacja zakłada wykorzystanie lokalnych zasobów: - przyrodniczych - kulturowych - historycznych	Preferuje się operacje zakładające największe wykorzystanie lokalnych zasobów przyrodniczych, kulturowych i historycznych (w trakcie i wyniku realizacji operacji).	<ul style="list-style-type: none"> • 0-3 pkt • 0-3 pkt • 0-3 pkt
4.	Powierzchnia gospodarstwa	Preferuje się Wnioskodawców, którzy posiadają lub pracują w gospodarstwach rolnych o jak najniższej powierzchni.	<ul style="list-style-type: none"> • do 10 ha – 3 pkt • od 10 do 20 ha – 2 pkt • od 20 do 30 ha – 1 pkt • powyżej 30 ha – 0 pkt
5.	Udział kwoty wkładu własnego	Preferuje się operacje, w których zakłada się najwyższy udział kwoty wkładu własnego do całkowitej wartości kosztów kwalifikowalnych operacji	<ul style="list-style-type: none"> • powyżej 56% wkładu własnego – 3 pkt • powyżej 53 do 56% wkładu własnego – 2 pkt • powyżej 50 do 53% wkładu własnego – 1 pkt • 50% wkładu własnego – 0 pkt
6.	Wykorzystanie logotypu LGD w realizacji i promocji operacji	Preferuje się operacje, w których zakłada się wykorzystanie logotypu LGD w działaniach związanych z realizacją i promocją operacji.	<ul style="list-style-type: none"> • 0-4 pkt
7.	Korzystanie z doradztwa LGD	Preferuje się Wnioskodawców korzystających z doradztwa dotyczącego naboru wniosków w bieżącym konkursie, świadczonego przez LGD (eksperti i pracownicy LGD). Wnioskodawca może korzystać z doradztwa osobiście lub przez podmiot/osobę sporządzającą wniosek o przyznanie pomocy, co jest zaznaczane w karcie doradztwa. Pod uwagę nie bierze się doradztwa w dniu złożenia wniosku, a także doradztwa telefonicznego oraz elektronicznego.	<ul style="list-style-type: none"> • korzystał – 1 pkt • nie korzystał – 0 pkt
8.	Członkostwo w LGD „Bory Tucholskie”	Preferuje się Wnioskodawców, którzy na dzień złożenia wniosku są członkami Lokalnej Grupy Działania „Bory Tucholskie” i mają na bieżąco opłacone składki członkowskie.	<ul style="list-style-type: none"> • Wnioskodawca jest członkiem LGD i ma na bieżąco opłacone składki członkowskie – 4 pkt • Wnioskodawca jest członkiem LGD i nie ma na bieżąco opłaconych składek członkowskich lub nie jest członkiem LGD – 0 pkt
9.	Wsparcie na realizację innej operacji	Preferuje się Wnioskodawców, którzy nie otrzymali do tej pory wsparcia na realizację innej operacji w ramach LSR (nie podpisał umowy do dnia złożenia wniosku).	<ul style="list-style-type: none"> • nie otrzymał – 4 pkt • otrzymał – 0 pkt
MAX: 41 pkt			
Minimalna liczba punktów niezbędna do wyboru operacji przez LGD			MIN: 21 pkt

Tworzenie i rozwój mikroprzedsiębiorstw:

L.p.	Kryterium	Opis	Punkty
1.	Doświadczenie wnioskodawcy	Preferuje się wnioskodawców, którzy posiadają doświadczenie w realizacji projektów ze środków zewnętrznych. Pod uwagę bierze się projekty, których realizacja zakończyła się w ciągu ostatnich 5 lat od daty złożenia wniosku.	<ul style="list-style-type: none"> • powyżej 3 projektów – 3 pkt • 2–3 projekty – 2 pkt • 1 projekt – 1 pkt • żadnego projektu – 0 pkt
2.	Uzasadnienie realizacji operacji w ramach LSR	Preferuje się operacje, przyczyniające się w jakim największym stopniu do osiągnięcia wskaźników określonych w LSR, co stanowi uzasadnienie realizacji operacji w ramach LSR	<ul style="list-style-type: none"> • 0-10 pkt
3.	Operacja zakłada wykorzystanie lokalnych zasobów: - przyrodniczych - kulturowych - historycznych	Preferuje się operacje zakładające największe wykorzystanie lokalnych zasobów przyrodniczych, kulturowych i historycznych (w trakcie i wyniku realizacji operacji).	<ul style="list-style-type: none"> • 0-3 pkt • 0-3 pkt • 0-3 pkt
4.	Liczba pracowników	Preferuje się wnioskodawców, którzy w ostatnim roku obrotowym zatrudniali średniorocznie nie więcej niż 2 pracowników w przeliczeniu na pełne etaty	<ul style="list-style-type: none"> • nie więcej niż 2 pracowników – 2 pkt • powyżej 2 pracowników – 0 pkt
5.	Udział kwoty wkładu własnego	Preferuje się operacje, w których zakłada się najwyższy udział kwoty wkładu własnego do całkowitej wartości kosztów kwalifikowalnych operacji	<ul style="list-style-type: none"> • powyżej 56% wkładu własnego – 3 pkt • powyżej 53 do 56% wkładu własnego – 2 pkt • powyżej 50 do 53% wkładu własnego – 1 pkt • 50% wkładu własnego – 0 pkt
6.	Wykorzystanie logotypu LGD w realizacji i promocji operacji	Preferuje się operacje, w których zakłada się wykorzystanie logotypu LGD w działaniach związanych z realizacją i promocją operacji.	<ul style="list-style-type: none"> • 0-4 pkt
7.	Korzystanie z doradztwa LGD	Preferuje się Wnioskodawców korzystających z doradztwa dotyczącego naboru wniosków w bieżącym konkursie, świadczonego przez LGD (eksperti i pracownicy LGD). Wnioskodawca może korzystać z doradztwa osobiście lub przez podmiot/osobę sporządzającą wniosek o przyznanie pomocy, co jest zaznaczane w karcie doradztwa. Pod uwagę nie bierze się doradztwa w dniu złożenia wniosku, a także doradztwa telefonicznego oraz elektronicznego.	<ul style="list-style-type: none"> • korzystał – 1 pkt • nie korzystał – 0 pkt
8.	Członkostwo w LGD „Bory Tucholskie”	Preferuje się Wnioskodawców, którzy na dzień złożenia wniosku są członkami Lokalnej Grupy Działania „Bory Tucholskie” i mają na bieżąco opłacone składki członkowskie.	<ul style="list-style-type: none"> • Wnioskodawca jest członkiem LGD i ma na bieżąco opłacone składki członkowskie – 4 pkt • Wnioskodawca jest członkiem LGD i nie ma na bieżąco opłaconych składek członkowskich lub nie jest członkiem LGD – 0 pkt
9.	Wsparcie na realizację innej operacji	Preferuje się Wnioskodawców, którzy nie otrzymali do tej pory wsparcia na realizację innej operacji w ramach LSR (nie podpisał umowy do dnia złożenia wniosku).	<ul style="list-style-type: none"> • nie otrzymał – 4 pkt • otrzymał – 0 pkt
			MAX: 40 pkt
Minimalna liczba punktów niezbędna do wyboru operacji przez LGD			MIN: 20 pkt

Odnowa i rozwój wsi:

L.p.	Kryterium	Opis	Punkty
1.	Doświadczenie wnioskodawcy	Preferuje się wnioskodawców, którzy posiadają doświadczenie w realizacji projektów ze środków zewnętrznych. Pod uwagę bierze się projekty, których realizacja zakończyła się w ciągu ostatnich 5 lat od daty złożenia wniosku.	<ul style="list-style-type: none"> • powyżej 3 projektów – 3 pkt • 2–3 projekty – 2 pkt • 1 projekt – 1 pkt • żadnego projektu – 0 pkt
2.	Uzasadnienie realizacji operacji w ramach LSR	Preferuje się operacje, przyczyniające się w jakim największym stopniu do osiągnięcia wskaźników określonych w LSR, co stanowi uzasadnienie realizacji operacji w ramach LSR	<ul style="list-style-type: none"> • 0-10 pkt
3.	Operacja zakłada wykorzystanie lokalnych zasobów: - przyrodniczych - kulturowych - historycznych - kapitału ludzkiego	Preferuje się operacje zakładające największe wykorzystanie lokalnych zasobów przyrodniczych, kulturowych, historycznych i kapitału ludzkiego (w trakcie i wyniku realizacji operacji).	<ul style="list-style-type: none"> • 0-3 pkt • 0-3 pkt • 0-3 pkt • 0-3 pkt
4.	Wykorzystanie logotypu LGD w realizacji i promocji operacji	Preferuje się operacje, w których zakłada się wykorzystanie logotypu LGD w działaniach związanych z realizacją i promocją operacji.	<ul style="list-style-type: none"> • 0-4 pkt
5.	Korzystanie z doradztwa LGD	Preferuje się Wnioskodawców korzystających z doradztwa dotyczącego naboru wniosków w bieżącym konkursie, świadczonego przez LGD (eksperti i pracownicy LGD). Wnioskodawca może korzystać z doradztwa osobiście lub przez podmiot/osobę sporządzającą wniosek o przyznanie pomocy, co jest zaznaczane w karcie doradztwa. Pod uwagę nie bierze się doradztwa w dniu złożenia wniosku, a także doradztwa telefonicznego oraz elektronicznego.	<ul style="list-style-type: none"> • korzystał – 1 pkt • nie korzystał – 0 pkt
6.	Członkostwo w LGD	Preferuje się Wnioskodawców, którzy na dzień złożenia wniosku są członkami Lokalnej Grupy Działania „Bory Tucholskie” i mają na bieżąco opłacone składki członkowskie.	<ul style="list-style-type: none"> • Wnioskodawca jest członkiem LGD i ma na bieżąco opłacone składki członkowskie – 4 pkt • Wnioskodawca jest członkiem LGD i nie ma na bieżąco opłaconych składek członkowskich lub nie jest członkiem LGD – 0 pkt
7.	Wsparcie na realizację innej operacji	Preferuje się Wnioskodawców, którzy nie otrzymali do tej pory wsparcia na realizację innej operacji w ramach LSR (nie podpisał umowy do dnia złożenia wniosku).	<ul style="list-style-type: none"> • nie otrzymał – 4 pkt • otrzymał – 0 pkt
			MAX: 38 pkt
Minimalna liczba punktów niezbędna do wyboru operacji przez LGD			MIN: 19 pkt

Małe projekty:

Lp.	Kryterium	Opis	Punkty
1.	Doświadczenie wnioskodawcy	Preferuje się Wnioskodawców, którzy posiadają doświadczenie w realizacji projektów ze środków zewnętrznych. Pod uwagę bierze się projekty, których realizacja zakończyła się w ciągu ostatnich 5 lat od daty złożenia wniosku.	<ul style="list-style-type: none"> • powyżej 3 projektów – 3 pkt • 2–3 projekty – 2 pkt • 1 projekt – 1 pkt • żadnego projektu – 0 pkt
2.	Uzasadnienie realizacji operacji w ramach LSR	Preferuje się operacje, przyczyniające się w jakim największym stopniu do osiągnięcia wskaźników określonych w LSR, co stanowi uzasadnienie realizacji operacji w ramach LSR.	<ul style="list-style-type: none"> • 0-10 pkt
3.	Operacja zakłada wykorzystanie lokalnych zasobów: - przyrodniczych - kulturowych - historycznych - kapitału ludzkiego	Preferuje się operacje zakładające jak największe wykorzystanie lokalnych zasobów przyrodniczych, kulturowych, historycznych i kapitału ludzkiego (w trakcie i wyniku realizacji operacji).	<ul style="list-style-type: none"> • 0-3 pkt • 0-3 pkt • 0-3 pkt • 0-3 pkt
4.	Udział kwoty wkładu własnego	Preferuje się operacje, w których zakłada się najwyższy udział kwoty wkładu własnego do całkowitej wartości kosztów kwalifikowanych operacji.	<ul style="list-style-type: none"> • powyżej 25% wkładu własnego – 6 pkt • powyżej 20 do 25% wkładu własnego – 4 pkt • do 20% wkładu własnego – 0 pkt
5.	Wykorzystanie logotypu LGD w realizacji i promocji operacji	Preferuje się operacje, w których zakłada się wykorzystanie logotypu LGD w działaniach związanych z realizacją i promocją operacji.	<ul style="list-style-type: none"> • 0-4 pkt
6.	Korzystanie z doradztwa LGD	Preferuje się Wnioskodawców korzystających z doradztwa dotyczącego naboru wniosków w bieżącym konkursie, świadczonego przez LGD (eksperti i pracownicy LGD). Wnioskodawca może korzystać z doradztwa osobiście lub przez podmiot/osobę sporządzającą wniosek o przyznanie pomocy, co jest zaznaczane w karcie doradztwa. Pod uwagę nie bierze się doradztwa w dniu złożenia wniosku, a także doradztwa telefonicznego oraz elektronicznego.	<ul style="list-style-type: none"> • korzystał – 1 pkt • nie korzystał – 0 pkt
7.	Członkostwo w LGD	Preferuje się Wnioskodawców, którzy na dzień złożenia wniosku są członkami Lokalnej Grupy Działania „Bory Tucholskie” i mają na bieżąco opłacone składki członkowskie.	<ul style="list-style-type: none"> • Wnioskodawca jest członkiem LGD i ma na bieżąco opłacone składki członkowskie – 4 pkt • Wnioskodawca jest członkiem LGD i nie ma na bieżąco opłaconych składek członkowskich lub nie jest członkiem LGD – 0 pkt
8.	Wsparcie na realizację innej operacji	Preferuje się Wnioskodawców, którzy nie otrzymali do tej pory wsparcia na realizację innej operacji w ramach LSR (nie podpisał umowy do dnia złożenia wniosku).	<ul style="list-style-type: none"> • nie otrzymał – 4 pkt • otrzymał – 0 pkt
			MAX: 44 pkt
Minimalna liczba punktów niezbędnych do wyboru operacji przez LGD			MIN: 22 pkt

Wzory kart oceny operacji wg lokalnych kryteriów wraz z instrukcjami wypełniania stanowią załącznik do Regulaminu Organizacyjnego Rady Decyzyjnej i znajdują się w załącznikach do LSR.

Wersja opisowa procedury zmiany kryteriów zgodności z LSR oraz lokalnych kryteriów wyboru:

Procedura zmiany kryteriów zgodności z LSR oraz lokalnych kryteriów wyboru jest uregulowana w Regulaminie Organizacyjnym Rady Decyzyjnej w paragrafie 34.

Uprawnieni na podstawie Regulaminu do wystąpienia o zmianę kryteriów zgodności z LSR oraz lokalnych kryteriów wyboru (Delegaci na Walne Zebranie LGD, Zarząd, Członkowie Rady Decyzyjnej) zgłaszają do Zarządu LGD pisemną propozycję zmian wraz ze szczegółowym uzasadnieniem. Propozycje zmian są rozpatrywane na najbliższym posiedzeniu Rady Decyzyjnej.

W przypadku zmiany kryteriów zgodności z LSR oraz lokalnych kryteriów wyboru będą one obowiązywać dla konkursów ogłoszonych po dniu zatwierdzenia zmian.

Wersja graficzna procedury zmiany kryteriów zgodności z LSR oraz lokalnych kryteriów wyboru:

Wersja tabelaryczna procedury zmiany kryteriów zgodności z LSR oraz lokalnych kryteriów wyboru:

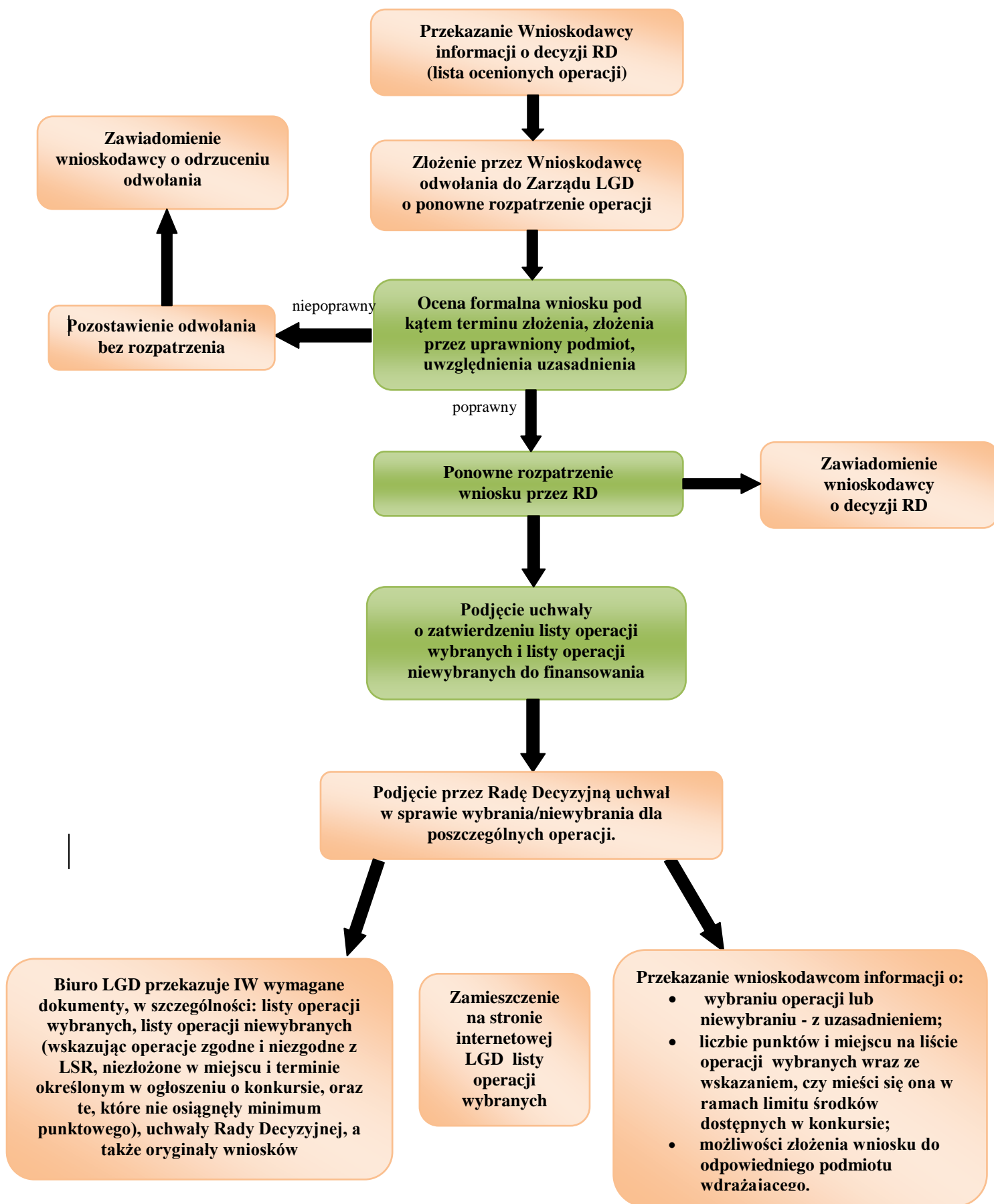
Stanowisko	Zakres czynności	Stosowane wzory dokumentów
Zarząd Członkowie Rady Decyzyjnej Delegaci na Walne Zebranie Delegatów	Przygotowanie propozycji zmian w lokalnych kryteriach wyboru przez osoby upoważnione i złożenie do Zarządu	Karta oceny operacji wg lokalnych kryteriów
Zarząd	Przekazanie wniosku na posiedzenie Rady Decyzyjnej	-
Rada Decyzyjna	Zatwierdzenie lub niezatwierdzenie zmian w lokalnych kryteriach wyboru	-
Biuro LGD	Przygotowanie przez Biuro nowych kart oceny w oparciu o wprowadzone zmiany	Karta oceny operacji wg lokalnych kryteriów

Wersja opisowa procedury odwołania się wnioskodawców od rozstrzygnięć Rady Decyzyjnej w sprawie wyboru operacji:

Procedura odwoławcza stanowi załącznik nr 2 do Regulaminu Organizacyjnego Rady Decyzyjnej LGD „Bory Tucholskie”.

1. Po uchwaleniu przez Radę Decyzyjną listy ocenionych operacji, Biuro LGD przesyła tę listę do Wnioskodawców wraz z informacjami o:
 - zgodności operacji z LSR albo niezgodności z LSR – z podaniem przyczyny niezgodności;
 - liczbie uzyskanych punktów oraz miejscu na liście ocenionych operacji;
 - możliwości złożenia odwołania od wyników oceny zgodnie z procedurą określoną w LSR.
2. Odwołanie musi zostać złożone przez Wnioskodawcę bezpośrednio w Biurze LGD w terminie 7 dni kalendarzowych od daty zamieszczenia na stronie internetowej LGD listy ocenionych operacji.
3. Odwołanie należy skierować do Zarządu Lokalnej Grupy Działania „Bory Tucholskie”, na formularzu udostępnionym na stronie internetowej LGD. Odwołanie od rozstrzygnięć Rady Decyzyjnej musi zostać szczegółowo uzasadnione.
4. Wniosek o ponowne rozpatrzenie operacji Zarząd LGD pozostawia bez rozpatrzenia w przypadku gdy:
 - został wniesiony po upływie terminu określonego w pkt 2,
 - został wniesiony przez nieuprawniony podmiot, tzn. nie będący wnioskodawcą, którego wniosek o dofinansowanie operacji podlegał ocenie,
 - nie zawierał pisemnego uzasadnienia lub innych danych wymaganych we wniosku o ponowne rozpatrzenie operacji.
5. Zarząd kieruje złożony wniosek do Rady jako jedyne organu uprawnionego do rozpatrywania odwołań.
6. W momencie ponownego rozpatrywania wniosku o przyznanie pomocy członkowie Rady Decyzyjnej rozpatrują wniosek na podstawie kryteriów obowiązujących w danym konkursie i tylko w tych jego elementach, których dotyczy odwołanie.
7. Rada podejmuje uchwałę o pozytywnym lub negatywnym rozpatrzeniu odwołania zwykłą większością głosów przy obecności co najmniej połowy członków uprawnionych do głosowania.
8. Wniosek o przyznanie pomocy, który w wyniku ponownego rozpatrzenia uzyskał liczbę punktów, która kwalifikowałaby go do objęcia dofinansowaniem w danym konkursie zyskuje prawo dofinansowania w ramach dostępnych środków.
9. Beneficjentowi przysługuje prawo jednokrotnego odwołania się od rozstrzygnięć Rady Decyzyjnej w sprawie wyboru operacji. Decyzja Rady zapadająca w procedurze odwoławczej jest ostateczna.
10. O wynikach procedury odwoławczej wnioskodawca zostaje poinformowany przez Biuro LGD.

Wersja graficzna procedury odwołania się wnioskodawców od rozstrzygnięć Rady Decyzyjnej w sprawie wyboru operacji

Wersja tabelaryczna procedury odwołania się wnioskodawców od rozstrzygnięć Rady Decyzyjnej w sprawie wyboru operacji:

Osoba odpowiedzialna	Zakres czynności	Stosowane wzory dokumentów
Biuro LGD	Przekazanie Wnioskodawcy informacji o decyzji Rady	Wzór pisma informującego Wnioskodawców o decyzji Rady
Wnioskodawca	Złożenie przez Wnioskodawcę odwołania od rozstrzygnięcia organu decyzyjnego do Zarządu LGD	Odwołanie od rozstrzygnięcia organu decyzyjnego.
Zarząd LGD	Ocena formalna wniosku pod kątem terminu złożenia, złożenia przez uprawniony podmiot, uwzględnienia uzasadnienia. W przypadku braków formalnych pozostawienie odwołania bez rozpatrzenia.	-
Biuro LGD	Zawiadomienie wnioskodawcy o odrzuceniu odwołania z powodów formalnych. Poinformowanie Przewodniczącego o wynikach oceny formalnej odwołań i konieczności zwołania posiedzenia Rady.	-
Przewodniczący Rady	Zwołanie posiedzenia Rady	-
Rada Decyzyjna	W przypadku spełnienia wymogów formalnych ponowne rozpatrzenie wniosku o przyznanie pomocy	Odwołanie od rozstrzygnięcia organu decyzyjnego.
Rada Decyzyjna	Przyjęcie uchwały o zatwierdzeniu listy operacji wybranych i listy operacji niewybranych	Uchwała o zatwierdzeniu listy operacji wybranych i listy operacji niewybranych
Rada Decyzyjna	Podjęcie uchwał w sprawie wyboru/niewybrania dla poszczególnych operacji.	Uchwała w sprawie wyboru/niewybrania dla poszczególnych operacji
Biuro LGD	Zawiadomienie Wnioskodawcy o wynikach wyboru, a w przypadku wybrania operacji wskazanie, czy mieści się ona w ramach limitu środków dostępnych w konkursie.	Wzór pisma informującego Wnioskodawców o wynikach wyboru
Biuro LGD	Przekazanie do IW listy wybranych operacji (wskazując czy mieszczą się w limicie), listy niewybranych operacji (wskazując operacje zgodne i niezgodne z LSR, nie złożone w miejscu i terminie określonym w ogłoszeniu o konkursie oraz te, które nie osiągnęły minimum punktowego), uchwały Rady Decyzyjnej (dotyczące list operacji wybranych i niewybranych, wyboru/niewybrania poszczególnych operacji), oryginały złożonych wniosków.	Uchwała w sprawie zatwierdzenia listy operacji wybranych i listy operacji niewybranych
Biuro LGD	Zamieszczenie na stronie internetowej LGD listy operacji wybranych	-

Wzór odwołania od rozstrzygnięcia organu decyzyjnego wraz z instrukcją oraz wzór rozpatrzenia przez Radę odwołania od rozstrzygnięcia organu decyzyjnego stanowią załącznik do Regulaminu Organizacyjnego Rady Decyzyjnej i znajdują się w załącznikach do LSR.

Procedura ponownej oceny wniosku o przyznanie pomocy na wezwanie Podmiotu Wdrażającego

Wersja opisowa procedury ponownej oceny wniosku o przyznanie pomocy:

1. Po wpłynięciu do biura LGD pisemnego wezwania Podmiotu Wdrażającego do ponownej oceny wniosku o przyznanie pomocy, Zarząd LGD w porozumieniu z Przewodniczącym Rady lub w przypadku jego nieobecności z jego Zastępcą ustala termin posiedzenia Rady Decyzyjnej w celu dokonania ponownej oceny. Członkowie Rady zostają powiadomieni przez Biuro LGD o terminie i miejscu posiedzenia pisemnie lub w każdy inny skuteczny sposób najpóźniej 5 dni przed planowanym terminem posiedzenia.
2. Rada dokonuje ponownej oceny wniosku o przyznanie pomocy po uprzednim zapoznaniu się z uwagami Podmiotu Wdrażającego. Operacja podlega ponownej ocenie zgodności z Lokalną Strategią Rozwoju i lokalnymi kryteriami wyboru zgodnie z zasadami obowiązującymi w konkursie, w ramach którego złożono pierwotny wniosek o przyznanie pomocy.
3. W przypadku gdy w wyniku ponownej oceny, operacja **zostanie uznana za zgodną z Lokalną Strategią Rozwoju** Rada Decyzyjna dokonuje ponownej oceny punktowej wg lokalnych kryteriów wyboru oraz sprawdza, czy operacja spełnia minimum punktowe dla danego działania w ramach LSR, jak również, czy operacja mieści się w limicie środków określonym w danym naborze wniosków o przyznanie pomocy. Następnie Rada podejmuje uchwałę w sprawie wyboru operacji w procedurze ponownej oceny wniosku o przyznanie pomocy w zmienionym zakresie rzeczowym, zawierającą ww. informacje.
4. W przypadku, gdy w wyniku ponownej oceny operacja w danym kształcie zostałaby **uznana za niezgodną z Lokalną Strategią Rozwoju**, Rada podejmuje uchwałę potwierdzającą ten fakt. Uchwała taka stanowić będzie dla Podmiotu Wdrażającego podstawę do niewyrażenia zgody na zmianę i pozostawienie wniosku o przyznanie pomocy bez rozpatrzenia.
5. W terminie maksymalnie 3 dni roboczych od dnia ponownej oceny (zakończenia posiedzenia Rady) Biuro LGD zawiadamia pisemnie Wnioskodawcę o swojej decyzji pismem wysłanym listem poleconym za potwierdzeniem odbioru lub dostarczonym do siedziby Wnioskodawcy osobiście przez pracownika biura LGD (za potwierdzeniem odbioru na kopii pisma - data odbioru, czytelny podpis Wnioskodawcy, ew. pieczęć).
6. Wnioskodawca ma możliwość złożenia odwołania od decyzji Rady.
7. Niezwłocznie po zakończeniu procedury odwoławczej (lub niezwłocznie po zakończeniu posiedzenia Rady, jeżeli nie występują przesłanki uprawniające Wnioskodawcę do złożenia odwołania) Biuro LGD wysyła do Podmiotu Wdrażającego **uchwały dotyczące ponownej oceny** oraz informację, czy dana operacja po ponownej ocenie mieści się bądź nie mieści w limicie kwotowym określonym dla danego naboru oraz czy operacja spełnia bądź nie spełnia minimum punktowego.

Wersja tabelaryczna procedury ponownej oceny wniosku o przyznanie pomocy:

Osoba odpowiedzialna	Zakres czynności	Stosowane wzory dokumentów
Zarząd LGD/Przewodniczący Rady	Ustalenie terminu posiedzenia Rady dot. ponownej oceny	-
Biuro LGD	Zwołanie posiedzenia Rady Decyzyjnej	-
Rada Decyzyjna	Ponowna ocena wniosku zgodnie z kryteriami obowiązującymi w konkursie, w ramach którego złożono pierwotny wniosek o przyznanie pomocy.	Karty oceny operacji pod kątem zgodności z LSR oraz z lokalnymi kryteriami wyboru/ Wzór uchwały Rady Decyzyjnej w sprawie wyboru operacji w związku z ponowną oceną wniosku o przyznanie pomocy (przy braku przesłanek do stosowania procedury odwoławczej)
Biuro LGD	Zawiadomienie wnioskodawcy o decyzji Rady i możliwości złożenia odwołania	Wzór pisma informującego Wnioskodawców o ponownej ocenie wniosku o przyznanie pomocy na wezwanie Podmiotu Wdrażającego
Biuro LGD	Wysłanie do Podmiotu Wdrażającego uchwał dotyczących ponownej oceny oraz informacji, czy dana operacja po ponownej ocenie mieści się bądź nie mieści w limicie kwotowym określonym dla danego naboru oraz czy operacja spełnia bądź nie spełnia minimum punktowego.	Wzór uchwały Rady Decyzyjnej w sprawie wyboru/niewybrania operacji w związku z ponowną oceną wniosku na wezwanie Podmiotu Wdrażającego

Procedura odwołania się Wnioskodawców od decyzji Rady dotyczącej ponownej oceny wniosku o przyznanie pomocy na wezwanie Podmiotu Wdrażającego

Wersja opisowa procedury odwołania się Wnioskodawców od decyzji Rady dotyczącej ponownej oceny wniosku o przyznanie pomocy:

1. W terminie maksymalnie 3 dni roboczych od dnia ponownej oceny (zakończenia posiedzenia Rady) Biuro LGD zawiadamia pisemnie Wnioskodawcę o swojej decyzji pismem wysłanym listem poleconym za potwierdzeniem odbioru lub dostarczonemu do siedziby Wnioskodawcy osobiście przez pracownika biura LGD (za potwierdzeniem odbioru na kopii pisma - data odbioru, czytelny podpis Wnioskodawcy, ew. pieczęć).
2. Odwołanie od decyzji Rady dotyczącej ponownej oceny wniosku o przyznanie pomocy przysługuje Wnioskodawcy w sytuacji gdy:
 - a. w wyniku ponownej oceny operacja została uznana **za niezgodną** z Lokalną Strategią Rozwoju, lub

- b. w wyniku ponownej oceny operacja **nie osiągnęła minimum punktowego** wymaganego dla danego działania w ramach Wdrażania lokalnych strategii rozwoju, lub
- c. w wyniku ponownej oceny operacja **nie mieści się w limicie środków** określonym w danym naborze wniosków o przyznanie pomocy.

We wszystkich innych przypadkach Wnioskodawcy odwołanie **nie przysługuje**, a decyzja Rady jest ostateczna.

3. Po uzyskaniu informacji o ponownej ocenie Rady, Wnioskodawca w przypadkach określonych powyżej ma możliwość złożenia bezpośrednio do biura LGD odwołania. Odwołanie należy złożyć **w terminie 5 dni kalendarzowych** od dnia otrzymania pisma o ponownej ocenie Rady LGD
4. Odwołanie należy skierować do Zarządu Lokalnej Grupy Działania „Bory Tucholskie”, na formularzu udostępnionym na stronie internetowej LGD, stanowiącym załącznik do Regulaminu Organizacyjnego Rady. Odwołanie od rozstrzygnięć Rady Decyzyjnej musi zostać szczegółowo uzasadnione.
5. Odwołanie od rozstrzygnięcia organu decyzyjnego dotyczącego ponownej oceny wniosku o przyznanie pomocy na wezwanie Podmiotu Wdrażającego Zarząd LGD pozostawia bez rozpatrzenia w przypadku gdy:
 - a. zostało wniesione po upływie terminu określonego w pkt 2,
 - b. zostało wniesione przez nieuprawniony podmiot, tzn. nie będący wnioskodawcą, którego wniosek o dofinansowanie operacji podlegał ponownej ocenie,
 - c. nie zawierało pisemnego uzasadnienia lub innych danych wymaganych we wniosku o ponowne rozpatrzenie operacji.
6. Zarząd kieruje złożone odwołanie do Rady jako jedyne organu uprawnionego do rozpatrywania odwołań.
7. Zarząd LGD w porozumieniu z Przewodniczącym Rady lub w przypadku jego nieobecności z Zastępcą ustala termin kolejnego posiedzenia Rady. Członkowie Rady zostają powiadomieni o terminie i miejscu posiedzenia pisemnie lub w każdy inny skuteczny sposób najpóźniej 5 dni kalendarzowych przed planowanym terminem posiedzenia.
8. Po rozpatrzeniu odwołania, Rada podejmuje uchwałę o ponownym wyborze/niewybraniu operacji wskazując zgodność lub niezgodność z LSR, ilość uzyskanych punktów oraz czy operacja mieści się w limicie. Decyzja Rady jest w tym przypadku ostateczna.
9. Biuro LGD informuje Wnioskodawcę na piśmie o decyzji Rady, która jest ostateczna.
10. Niezwłocznie po zakończeniu procedury odwoławczej Biuro LGD wysyła do Podmiotu Wdrażającego **uchwały dotyczące ponownej oceny** oraz informację, czy dana operacja po ponownej ocenie mieści się bądź nie mieści w limicie kwotowym określonym dla danego naboru oraz czy operacja spełnia bądź nie spełnia minimum punktowego.

Wersja tabelaryczna procedury odwołania się Wnioskodawców od decyzji Rady dotyczące ponownej oceny wniosku o przyznanie pomocy:

Osoba odpowiedzialna	Zakres czynności	Stosowane wzory dokumentów
Biuro LGD	Przekazanie Wnioskodawcy informacji o decyzji Rady dot. ponownej oceny	Wzór pisma informującego Wnioskodawców o ponownej ocenie wniosku o przyznanie pomocy na wezwanie Podmiotu Wdrażającego

Wnioskodawca	Złożenie przez Wnioskodawcę do Zarządu LGD odwołania od rozstrzygnięcia organu decyzyjnego dotyczącego ponownej oceny	Wzór odwołania od rozstrzygnięcia organu decyzyjnego dot. ponownej oceny wniosku na wezwanie Podmiotu Wdrażającego (załącznik do Regulaminu Organizacyjnego Rady)
Biuro LGD	Zawiadomienie wnioskodawcy o odrzuceniu odwołania z powodów formalnych/ Poinformowanie Przewodniczącego o wynikach oceny formalnej odwołań i konieczności zwołania posiedzenia Rady.	Wzór pisma do Wnioskodawców uczestniczących w procedurze odwoławczej dotyczącej ponownej oceny wniosku o przyznanie pomocy na wezwanie Podmiotu Wdrażającego – nierozpatrzenie z powodów formalnych.
Przewodniczący Rady	Zwołanie posiedzenia Rady	-
Rada Decyzyjna	W przypadku spełnienia wymogów formalnych rozpatrzenie odwołania od rozstrzygnięcia organu decyzyjnego dotyczącego ponownej oceny	Rozpatrzenie przez Radę odwołania od rozstrzygnięcia dotyczącego ponownej oceny (załącznik do Regulaminu Organizacyjnego Rady).
Rada Decyzyjna	Przyjęcie uchwały dotyczącej ponownej oceny	Wzór uchwały Rady Decyzyjnej w sprawie wyboru/niewybrania operacji w związku z ponowną oceną wniosku na wezwanie Podmiotu Wdrażającego
Biuro LGD	Poinformowanie na piśmie Wnioskodawcę o decyzji Rady, która jest ostateczna	Wzór pisma informującego Wnioskodawców o wynikach wyboru po ponownej ocenie na wniosek Podmiotu Wdrażającego

Wzór odwołania od rozstrzygnięcia organu decyzyjnego dot. ponownej oceny wniosku na wezwanie Podmiotu Wdrażającego oraz wzór rozpatrzenia przez Radę odwołania od rozstrzygnięcia organu decyzyjnego dot. ponownej oceny wniosku na wezwanie Podmiotu Wdrażającego znajdują się w Regulaminie Organizacyjnym Rady Decyzyjnej, będącym załącznikiem do LSR.

ZAŁĄCZNIK NR 5

Wzory pism stosowanych podczas dokonywania oceny zgodności operacji z LSR i wyboru operacji

10. Określenie budżetu LSR dla każdego roku jej realizacji

Zgodnie z Rozporządzeniem Ministra Rolnictwa i Rozwoju Wsi z dnia 23 maja 2008 r. w sprawie szczegółowych kryteriów i sposobu wyboru lokalnej grupy działania do realizacji lokalnej strategii rozwoju w ramach Programu Rozwoju Obszarów Wiejskich na lata 2007 – 2013 (Dz. U. Nr 103, poz. 659) wysokość środków przewidzianych na realizację Lokalnej Strategii Rozwoju uzależniona jest od liczby mieszkańców zameldowanych na pobyt stały na obszarze objętym LSR wg stanu na 31.12.2006 r.- dla LGD „Bory Tucholskie”, wg danych GUS jest to **60207 osób**.

Wysokość środków na poszczególne działania, zgodnie z ww. Rozporządzeniem wynosi:

Działanie	Kwota bazowa w zł (zgodnie z Rozp. MRiRW)	Liczba mieszkańców LGD „Bory Tucholskie”	Budżet w zł
1	2	3	(2 x 3)
Wdrażanie LSR	116	60207	6.984.012
Wdrażanie projektów współpracy	3	60207	180.621
Funkcjonowanie LGD, nabywanie umiejętności i aktywizacja	29	60207	1.746.003
RAZEM:			8.910.636

W działaniu „Wdrażanie LSR” ustala się następujący podział środków na poszczególne rodzaje operacji („Różnicowanie w kierunku działalności nierolniczej”, „Tworzenie i rozwój mikroprzedsiębiorstw”, „Odnowa i rozwój wsi”, „Małe projekty”):

Rodzaj operacji	Kwota w zł	%
Różnicowanie w kierunku działalności nierolniczej	125 129,50	1,79
Tworzenie i rozwój mikroprzedsiębiorstw	397 386,90	5,69
Odnowa i rozwój wsi	2 631 036,27	37,67
Małe projekty	3 830 459,33	54,85

Koszty bieżące (administracyjne) funkcjonowania LGD mogą wynosić maksymalnie 15% kwoty 8.910.581,83 zł, czyli 1.336.587,27 zł, z czego wynika, że na nabywanie umiejętności aktywizację przeznaczyć można kwotę 409.408 zł.

Koszty całkowite to suma kosztów refundowanych i wkładu własnego (przyjęto, że wszystkie koszty są kosztami kwalifikowalnymi). Wkład własny przyjęto na poziomie minimalnym, określonym w PROW 2007-2013 dla poszczególnych rodzajów operacji:

Rodzaj operacji	Minimalny wkład własny w %
Różnicowanie w kierunku działalności nierolniczej	50
Tworzenie i rozwój mikroprzedsiębiorstw	50
Odnowa i rozwój wsi	25/20
Małe projekty	30/20

Na poszczególne cele i przedsięwzięcia przeznaczono następujące środki w ramach działania „Wdrażanie LSR”:

BUDŻET LSR

Cele ogólne	Cele szczegółowe	Przedsięwzięcia	Wdrażanie Lokalnej Strategii Rozwoju				Łącznie wdrażanie LSR	Wdrażanie projektów współpracy	Nabywanie umiejętności i aktywizacja	Funkcjonowanie LGD (koszty bieżące)
			Różnicowanie w kierunku działalności nierolniczej	Odnowa i rozwój wsi	Tworzenie i rozwój mikroprzedsiębiorstw	Małe projekty				
(1)	(2)	(3)	(4)	(5)	(6)	(7)	(8)	(9)	(10)	(11)
1. Podniesienie atrakcyjności turystycznej Borów Tucholskich w oparciu o lokalne zasoby przyrodniczo – kulturowe.	1. Rozwój infrastruktury i usług sprzyjających powstawaniu produktów turystycznych. 2. Promocja walorów przyrodniczych i kulturowych.	I. WANDRYCHY Z RUBZAKIEM PO SPADKOWIZNIE	125 129,50	1 042 226,48	397 386,90	1 567 500,33	3 132 243,21	180.621,00	129 408,00	1 336 540,83
2. Budowanie kapitału społecznego poprzez aktywizację mieszkańców Borów Tucholskich.	1. Poprawa dostępności do kultury, sportu, rekreacji oraz informacji. 2. Wspieranie rozwoju społeczeństwa obywatelskiego, jego integracji i zdolności do samoorganizacji	II. NASZ FYRTEL Z LUFCIKIEM NA ŚWIAT	0,00	1 588 809,79	0,00	2 262 959,00	3 851 768,79	0,00	280 000,00	
Suma ogółem			125 129,50	2 631 036,27	397 386,90	3 830 459,33	6.984.012,00	180.621,00	409.408,00	1.336 540,83
							Całkowity budżet LSR (suma ogółem 8+9+10+11)			8.910 581,83

Harmonogram realizacji przedsięwzięć

Przedsięwzięcie	2009	2010		2011		2012		2013		2014		2015	
	II	I	II	I	II	I	II	I	II	I	II	I	II
WANDRYCHY Z RUBZAKIEM PO SPADKOWIZNIE													
NASZ FYRTEL Z LUFCIKIEM NA ŚWIAT													
Projekty współpracy													
Funkcjonowanie LGD, nabywanie umiejętności i aktywizacja													

11. Opis procesu przygotowywania i konsultowania LSR

Proces przygotowania LSR rozpoczęto od organizacji szkolenia „Rozwój działalności LGD i tworzenie LSR”, które odbyło się 18 stycznia 2008r. w Gostycynie. W szkoleniu udział wzięli mieszkańcy obszaru na którym ma być realizowana LSR, będący już w dużej części członkami LGD. W kwietniu 2008r. na Zebraniu Zarządu podjęta została decyzja dotycząca przygotowania przez LGD Lokalnej Strategii Rozwoju. Zarząd zdecydował, że LSR przygotowana będzie przez grupę inicjatywną złożoną z Członków LGD, a organem koordynującym ten proces będzie Zarząd. Proces uspołeczniania LSR rozpoczęto od identyfikacji podmiotów i osób, które należy zaprosić do udziału w pracach nad strategią. Przeprowadzono konsultacje z liderami lokalnych społeczności, organizacjami pozarządowymi, samorządami i członkami LGD. Konsultacje dotyczyły propozycji celów ogólnych, szczegółowych i przedsięwzięć, które mają zostać ujęte w LSR oraz założeń budżetowych. Odbył się cykl spotkań dla poszczególnych grup społecznych:

1. Konsultacje z liderami lokalnymi odbyły się na terenie każdej z gmin wchodzących w skład LGD w następujących terminach:
 - 21 maja 2008r. w Tucholi
 - 16 czerwca 2008r. w Gostycynie
 - 18 czerwca 2008r. w Lubiewie
 - 19 czerwca 2008 r. w Tucholi
 - 20 czerwca 2008r. w Śliwicach
 - 23 czerwca 2008r. w Cekcynie
 - 7 lipca 2008r. w Świekatowie
 - 8 lipca 2008r. w Osiu
 - 9 lipca 2008r. w Lnianie
2. Konsultacje z członkami LGD przeprowadzone zostały na spotkaniu w dniu 19 sierpnia w Tucholi.
3. Konsultacje z samorządami odbyły się na spotkaniu w dniu 2 lipca 2008r. w Tucholi. W spotkaniu uczestniczyli przedstawiciele wszystkich samorządów z terenu działania LGD. Bieżące konsultacje prowadzone były przez członków Zarządu LGD na sesjach Rad Gmin.

W trakcie prac nad strategią poszerzono skład grupy inicjatywnej o przedstawicieli rolników, gospodarstw agroturystycznych i przedsiębiorców. Wynikało to z uszczegółowienia zakresu działań ujętych w strategii.

W celu zwiększenia liczby osób, które mogą mieć wpływ na ostateczny kształt strategii, jej projekty zamieszczone zostały na stronie internetowej LGD. Poza tym informacje o LSR znalazły się także w lokalnej prasie. W biurze LGD działał punkt konsultacyjno- informacyjny w którym mieszkańcy i przedsiębiorcy mogli zgłaszać swoje pomysły i propozycje.

12. Opis procesu wdrażania i aktualizacji LSR

Proces informowania o wdrażaniu LSR będzie zapewniał lokalnej społeczności powszechną dostępność do informacji w tym zakresie, systematyczny sposób rozpowszechniania informacji oraz ich aktualność. Z tego też względu podjęte zostaną następujące działania informacyjno – promocyjne:

- **Utworzenie punktu informacyjno – doradczego w Biurze LGD**
Punkt ten dostępny będzie przez cały czas otwarcia Biura, pracownicy udzielać będą bezpłatnych porad w zakresie przygotowania wniosków o dofinansowanie operacji w ramach LSR oraz udostępniać materiały dotyczące LSR. Przewiduje się także zatrudnienie ekspertów zewnętrznych, świadczących bezpłatne usługi doradcze.
- **Strona internetowa LGD www.lgd.borytucholskie.pl**
Na stronie internetowej będą znajdowały się wszystkie dokumenty związane z realizacją LSR: pełna wersja strategii, pełna dokumentacja konkursowa. Na stronie zamieszczane będą terminy ogłaszania poszczególnych konkursów, terminy posiedzeń Rady Decyzyjnej, wyniki konkursów oraz wszelkie bieżące informacje dotyczące wdrażania LSR. Będzie możliwość otrzymywania newslettera z informacjami ze strony LGD. Strona aktualizowana będzie na bieżąco przez administratora.
- **Strony internetowe członków LGD, w tym samorządów**
Na wybranych stronach internetowych członków LGD, w tym w szczególności na stronach samorządów znajdują się linki do strony LGD oraz ogłoszenia o konkursach.
- **Informacje w prasie lokalnej**
Informacje na temat wdrażania LSR znajdują się w prasie, a także w biuletynach wydawanych przez samorządy.
- **Spotkania informacyjne, szkolenia**
Na obszarze realizacji LSR będą odbywały się spotkania informacyjne z lokalnymi liderami, radnymi, organizacjami pozarządowymi, rolnikami i przedsiębiorcami. Szczególnie istotna będzie organizacja spotkań w czasie ogłaszania konkursów na wybór operacji do finansowania w ramach LSR, aby przekazać jak najwięcej informacji dotyczących przygotowania wniosku konkursowego.

Efektywne wdrażanie LSR wymaga od LGD monitorowania i oceny prowadzonych działań. Monitorowanie odbywać się będzie w sposób ciągły i na bieżąco, natomiast ocena nie częściej niż raz na dwa lata. W wyniku przeprowadzonej oceny może zostać dokonana aktualizacja strategii. Warunkiem koniecznym przy wprowadzaniu zmian jest szerokie uspołecznienie tego procesu. Przez cały czas wdrażania LSR zbierane będą uwagi i wnioski mieszkańców i partnerów lokalnych, które następnie wykorzystane będą w procesie aktualizacji LSR. Uwagi te mogą być zgłaszane za pośrednictwem Internetu, w biurze LGD, lub w czasie spotkań i konsultacji w gminach. Okresowo mogą być przeprowadzane sondaże i badania ankietowe. Do procesu aktualizacji LSR włączeni zostaną reprezentanci różnych środowisk lokalnych. W zależności od wyników monitoringu, aktualizacja LSR może dotyczyć np. przedsięwzięć, preferowanych typów operacji itp. Istotne jest, aby zakres aktualizacji był adekwatny do przeprowadzonych konsultacji. Aktualizacja LSR spowodowana może być także koniecznością dostosowania do wymagań instytucji wdrażającej bądź zmieniających się przepisów prawnych i zgłaszana przez Zarząd LGD. Wyniki monitorowania będą podlegały dokładnej analizie przez Zarząd LGD, który na jej podstawie przygotuje propozycje aktualizacji LSR.

13. Zasady i sposób dokonywania oceny (ewaluacji) własnej

Ewaluacja gwarantuje prawidłową realizację LSR oraz funkcjonowanie Lokalnej Grupy Działania. Ocena będzie przeprowadzana nie częściej niż co 2 lata, przez zespół, powołany (wybrany) przez Zarząd LGD. Przynależność do organu decyzyjnego, zarządu, czy komisji rewizyjnej, nie wyklucza możliwości pracy w zespole. Część lub całość zadań związanych z ewaluacją Zarząd może zlecić do wykonania ekspertom zewnętrznym.

Przeprowadzona ocena dotyczyć będzie:

- przedsięwzięć zrealizowanych w minionym okresie, z krótkim opisem merytorycznym i informacją finansową o każdym z nich,
- bezpośrednich efektów przedsięwzięć wpływu zrealizowanych przedsięwzięć na osiągnięcie celów określonych w LSR,
- jakości partnerstwa oraz sprawności funkcjonowania LGD (np. funkcjonowanie biura, jakość stosowanych procedur)

Wyniki ewaluacji przedstawiane będą Delegatom na Walne Zebranie Delegatów. Wnioski wynikające z ewaluacji zostaną wykorzystane w celu usprawnienia działalności LGD (np. w procesie aktualizacji LSR, zmiany stosowanych procedur, zmiany podziału obowiązków na poszczególnych stanowiskach pracy). Raport zostanie podany do publicznej wiadomości.

14. Określenie powiązań LSR z innymi dokumentami planistycznymi związanymi z obszarem objętym LSR.

Spójność celu ogólnego 1: *Rozwój turystyki w oparciu o zasoby przyrodniczo – kulturowe Borów Tucholskich* z dokumentami planistycznymi:

Rodzaj dokumentu	Zakres komplementarności
Strategia Rozwoju Powiatu Tucholskiego oraz gmin Cekcyn, Gostycyn, Kęsowo, Lubiewo, Śliwice, Tuchola	<p>4. Rozwój funkcji turystycznej</p> <p>Cel Ogólny LSR jest zbieżny z celami rozwoju w gminach i w Powiecie Tucholskim dotyczącymi rozwoju funkcji turystycznej poszczególnych jst.</p> <p>Zarówno w gminach jak i w powiecie zakłada się między innymi: rozwój bazy noclegowej, rozwój ogólnodostępnego zagospodarowania turystycznego, restrukturyzację, dywersyfikację i podnoszenie standardu oferty turystycznej, rozwój agroturystyki i turystyki wiejskiej, rozwój funkcji organizacji imprez, rozwój edukacji ekologicznej, rozwój i promocję turystycznych produktów markowych, utworzenie centrum obsługi ruchu turystycznego.</p>
Strategia Rozwoju Powiatu Świeckiego na lata 2007-2013	<p>4.3. Wizja Rozwoju Powiatu Świeckiego</p> <p>Pole rozwojowe: Budowa i modernizacja infrastruktury turystycznej i rekreacyjnej</p>
Strategia Zrównoważonego Rozwoju Gminy Osie na lata 2005-2014	<p>Cel strategiczny: Wzrost aktywności gospodarczej na terenie gminy Cel operacyjny: Rozwój infrastruktury gminnej w zakresie turystyki, sportu i rekreacji Cel strategiczny: Poprawa stanu środowiska przyrodniczego, ochrona jej zasobów Cel operacyjny: Racjonalne gospodarowanie środowiskiem, przeciwdziałanie degradacji środowiska</p>
Strategia Rozwoju Gminy Lniano	<p>Kierunek działań 1.3 Rozwój ogólnodostępnej infrastruktury turystycznej oraz stwarzanie warunków rozwoju turystyki i agroturystyki</p>
Strategia Rozwoju Gminy Świekatowo	<p>Grupa działań związanych z aktywizacją gospodarczą obejmuje: rozwój przedsiębiorczości, tworzenie miejsc pracy, rozwój turystyki i agroturystyki.</p>
Strategia Rozwoju Turystyki Powiatu Tucholskiego	<p>Produkty turystyczne:</p> <ul style="list-style-type: none"> -Tucholski Wodny Raj - Bezkresny Bór - Sięgając do Korzeni – Wioska Borowiacka - Po Grzyby do Boru! - Hej, Sokoły! - Zapomniana Stacja
Strategia Rozwoju Turystyki w Województwie Kujawsko-Pomorskim	<p>Cele strategiczne:</p> <p>Zwiększenie ruchu turystycznego Rozwój instytucjonalnej obsługi turystyki Zapewnienie dostępności walorów i produktów turystycznych</p>

Strategia Rozwoju Województwa Kujawsko-Pomorskiego na lata 2007-2020	Działanie 1.3 Promocja rozwoju turystyki 1.3.1 Promocja walorów i produktów turystycznych 1.3.2 Rozwój sektora usług turystycznych Działanie 2.5 Promocja dziedzictwa kulturowego 2.5.1 Zachowanie dziedzictwa kulturowego 2.5.2 Adaptacja dziedzictwa kulturowego do współczesnych potrzeb społecznych
Program Operacyjny Innowacyjna Gospodarka	Działanie 6.3. Promocja turystycznych walorów Polski Działanie 6.4. Inwestycje w produkty turystyczne o znaczeniu ponadregionalnym
Program Operacyjny Kapitał Ludzki 2007-2013	Poddziałanie 8.1.1 Wspieranie rozwoju kwalifikacji zawodowych i doradztwo dla przedsiębiorstw Działanie 9.5 Oddolne inicjatywy edukacyjne na obszarach wiejskich
Program Rozwoju Obszarów Wiejskich 2007-2013	Oś 3 Jakość życia na obszarach wiejskich i różnicowanie gospodarki wiejskiej Oś 4 LEADER
Regionalny Program Operacyjny 2007-2013	Działanie 2.6 Ochrona i promocja zasobów przyrodniczych Działanie 5.5 Promocja i rozwój markowych produktów Oś 6. Wsparcie rozwoju turystyki Działanie 6.1. Rozwój usług turystycznych w oparciu o zasoby przyrodnicze Działanie 6.2. Rozwój usług turystycznych i uzdrowiskowych
Program Operacyjny Infrastruktura i Środowisko	Działanie: 11.1 Ochrona i zachowanie dziedzictwa kulturowego o znaczeniu ponadregionalnym

Spójność celu ogólnego 2: *Budowanie kapitału społecznego poprzez aktywizację mieszkańców Borów Tucholskich z dokumentami planistycznymi:*

Rodzaj dokumentu	Zakres komplementarności
Strategia Rozwoju Powiatu Tucholskiego oraz gmin Cekcyn, Gostycyn, Kęsowo, Lubiewo, Śliwice, Tuchola	Cel Ogólny LSR jest zbieżny z celami rozwoju w gminach i w powiecie tucholskim dotyczącymi rozwoju społecznego poszczególnych jst. Zarówno w gminach jak i w powiecie zakłada się między innymi: rozwój kultury, rozwój sportu, zapewnienie powszechnego dostępu do internetu
Strategia Rozwoju Powiatu Świeckiego na lata 2007-2013	Program S.17. Rozwój życia społecznego
Strategia Zrównoważonego Rozwoju Gminy Osie na lata 2005-2014	1. Cel strategiczny A Wzrost aktywności gospodarczej na terenie gminy - rozwijanie funkcji turystycznych, rekreacyjnych i sportowych gminy (przemiany struktury agrarnej, nowe miejsca pracy w turystyce, rekreacji, rehabilitacji, sporcie). Działanie 3. Rozwój infrastruktury gminnej w zakresie turystyki, sportu i rekreacji, wraz z rozwojem instytucji wspierających przemiany i tworzenie rynku usług około turystycznych Działanie 5: Wspieranie działań na rzecz rozwoju funkcji sportowych

Strategia Rozwoju Gminy Lniano	Kierunki działań: 2. w zakresie poprawy poziomu wykształcenia i kwalifikacji mieszkańców 2.1. Upowszechnienie nauki informatyki w szkołach podstawowych i gimnazjum 2.3. Rozwój bazy sportowo- rekreacyjnej
Strategia Rozwoju Gminy Świekatowo	Podstawowym celem rozwoju gminy powinno być zapewnienie mieszkańcom wysokiej jakości życia, poprzez tworzenie nowych miejsc pracy, restrukturyzację rolnictwa oraz właściwą realizację zadań własnych gminy, zwłaszcza w zakresie rozwoju infrastruktury technicznej i zapewnienia właściwego poziomu edukacji. Kierunki działań: objęcie wszystkich uczniów w szkołach podstawowych (od klasy 5) i gimnazjum nauką informatyki.
Strategia Rozwoju Województwa Kujawsko-Pomorskiego na lata 2007-2020	Działanie 2.3 Rozwój infrastruktury społeczeństwa informacyjnego Działanie 3.2 Budowa kapitału społecznego Wspieranie rozwoju sektora organizacji pozarządowych Działanie 3.4 Promocja i profilaktyka zdrowia 3.4.2 promocja aktywności społeczno - rekreacyjnej
Program Operacyjny Kapitał Ludzki 2007-2013	Działanie 5.4 Rozwój potencjału trzeciego sektora Działanie 5.5 Rozwój dialogu społecznego
Program Operacyjny Innowacyjna Gospodarka	Cel szczegółowy: wzrost wykorzystania technologii informacyjnych i komunikacyjnych w gospodarce
Program Rozwoju Obszarów Wiejskich 2007-2013	Oś 3 Jakość życia na obszarach wiejskich i różnicowanie gospodarki wiejskiej Oś 4 LEADER
Regionalny Program Operacyjny 2007-2013	Działanie 3.3 Rozwój infrastruktury kultury Działanie 4.2 Rozwój usług i aplikacji dla ludności Działanie 4.3 Rozwój komercyjnych e-usług
Program Operacyjny Infrastruktura i Środowisko	Priorytet 11. Kultura i dziedzictwo kulturowe
Program Rozwoju „Społeczeństwa Informacyjnego” w Województwie Kujawsko-Pomorskim (e-Region)	Infrastruktura techniczna obejmująca między innymi modernizację i rozwój sieci telekomunikacyjnych, edukacja społeczeństwa i rozwój zasobów ludzkich

Projekt „Bory Tucholskie – w labiryntach natury”, realizowany przez Powiat Tucholski w partnerstwie z samorządami gmin, przyczynia się do realizacji obydwu celów ogólnych Lokalnej Strategii Rozwoju.

Realizacja modułów 1., 2. i 3. projektu „Bory Tucholskie – w labiryntach natury” przyczyni się do realizacji celu szczegółowego 1.1, natomiast modułu 4. do realizacji celu szczegółowego 1.3 LSR.

Ponad to Moduł 3. Wpłynie na osiągnięcie celu szczegółowego 2.2 LSR.

15. Wskazanie planowanych działań, przedsięwzięć lub operacji realizowanych przez LGD w ramach innych programów wdrażanych na obszarze objętym LSR

Oprócz środków z Osi 4 Programu Rozwoju Obszarów Wiejskich na lata 2007 – 2013, LGD „Bory Tucholskie” planuje w latach 2007-2013 pozyskiwać inne środki na realizację działań, które będą uzupełniały przedsięwzięcia opisane w Lokalnej Strategii Rozwoju i przyczynią się do realizacji celów LSR :

Cel ogólny 1:

Podniesienie atrakcyjności turystycznej Borów Tucholskich w oparciu o lokalne zasoby przyrodniczo – kulturowe

Cel ogólny 2:

Budowanie kapitału społecznego poprzez aktywizację mieszkańców Borów Tucholskich

Planuje się pozyskiwanie środków m.in. z następujących źródeł:

- Program Operacyjny Kapitał Ludzki w zakresie oddolnych inicjatyw edukacyjnych oraz rozwoju potencjału trzeciego sektora,
- Regionalny Program Operacyjny Województwa Kujawsko-Pomorskiego w zakresie promocji i rozwoju markowych produktów
- krajowe fundusze publiczne (środki własne ministerstw, Samorządu Województwa Kujawsko-Pomorskiego)

W celu prawidłowego zabezpieczenia przed nakładaniem się pomocy w ramach PROW i innych programów podjęte zostaną następujące działania:

- środki zlokalizowane zostaną na odrębnych rachunkach bankowych;
- obsługa administracyjna uzależniona będzie od wielkości projektu. Każdy projekt będzie miał wyznaczonego koordynatora odpowiedzialnego za prawidłowe wydatkowanie środków projektu. Małe projekty obsługiwane będą przez pracowników LGD na podstawie odrębnych umów - zleceń wykonywanych poza godzinami pracy. Przy dużych projektach przewiduje się zatrudnienie pracownika do obsługi projektu;
- każda faktura opisana zostanie w sposób trwały, czego dotyczy wydatek i z jakiego programu należność została pokryta. W przypadku, gdy dany koszt współfinansowany będzie z więcej niż jednego programu, podana zostanie informacja o tym, jaką część tego kosztu finansują poszczególne programy;
- wynagrodzenia pracowników, na które składają się ułamkowo różne projekty, zrealizowane zostaną z głównego rachunku bankowego, a następnie refundowane we właściwych proporcjach z rachunków wydzielonych dla poszczególnych projektów na rachunek główny;
- za nadzór nad prawidłową realizacją programów i zabezpieczenie przed nakładaniem się pomocy odpowiedzialny jest Dyrektor Biura LGD „Bory Tucholskie”.

16. Przewidywany wpływ realizacji LSR na rozwój regionu i obszarów wiejskich

Dzięki realizacji Lokalnej Strategii Rozwoju dokona się znaczny rozwój regionu nie tylko pod względem wzrostu atrakcyjności turystycznej, ale również poprawi się standard życia mieszkańców. Zakładane przemiany przedstawia poniższa tabela.

Dziedzina	Przykłady zmian
<p><i>Jakość życia mieszkańców</i></p> <p>- w tej sferze podejście Leader stwarza możliwości poprawy infrastruktury sportowo-rekreacyjnej, stanu i wyposażenia świetlic wiejskich, dostępu do Internetu, a także wzbogacenia oferty dla mieszkańców w zakresie spędzania czasu wolnego i rozwijania zainteresowań artystycznych, kulturalnych i sportowych</p>	<ul style="list-style-type: none"> - powstanie nowych lub przebudowanie istniejących obiektów sportowych, placów zabaw, miejsc rekreacji przeznaczonych do użytku publicznego - powstanie nowo wybudowanych, zmodernizowanych lub doposażonych obiektów pełniących funkcje społeczno- kulturalne - powstanie i poprawa jakości funkcjonowania zespołów artystycznych i sportowych - wzrost ilości organizowanych wydarzeń kulturalnych i sportowych - powstanie lub zmodernizowanie istniejących punktów publicznego dostępu do Internetu - wzrost ilości przedsięwzięć o charakterze szkoleniowym, warsztatowym i edukacyjnym z zakresu umiejętności posługiwania się sprzętem informatycznym, technikami multimedialnymi
<p><i>Waloryzacja dziedzictwa kulturowego i przyrodniczego</i></p> <p>- w ramach osi 4. Leader będzie możliwe odnawianie i urządzanie miejsc i obiektów stanowiących dziedzictwo kulturowe i przyrodnicze, oznaczanie i promocja tych miejsc i obiektów, a także kształtowanie poczucia odpowiedzialności mieszkańców za dziedzictwo kulturowe i przyrodnicze obszaru</p>	<ul style="list-style-type: none"> - zwiększenie liczby zagospodarowanych turystycznie miejsc związanych z dziedzictwem kulturowym - wzrost ilości przedsięwzięć promujących produkty lokalne - poprawa jakości funkcjonowania zespołów i grup podtrzymujących tradycje kulturowe
<p><i>Rozwój aktywności gospodarczej</i></p> <p>- w tej sferze podejście Leader daje szansę rozwoju pozarolniczej działalności gospodarczej w gospodarstwach rolnych oraz rozwój mikroprzedsiębiorczości</p>	<ul style="list-style-type: none"> - powstanie nowych lub zmodernizowanie istniejących przedsiębiorstw branży turystycznej - zwiększenie ilości gospodarstw rolnych pozyskujących dochody z działalności pozarolniczej - powstanie nowych lub zmodernizowanych przedsięwzięć z branży turystycznej, wykorzystujących zasoby dziedzictwa kulturowego - zwiększenie ilości gospodarstw rolnych

	<p>pozyskujących dochody z działalności pozarolniczej, wykorzystujących zasoby dziedzictwa kulturowego</p> <ul style="list-style-type: none"> - powstanie nowych lub zmodernizowanych przedsiębiorstw z branży informatycznej
<p><i>Wzrost atrakcyjności turystycznej obszaru</i></p> <ul style="list-style-type: none"> - w tym zakresie podejście Leader umożliwia poprawę w zakresie usług turystycznych, rozwój bazy gastronomiczno - noclegowej, wytyczanie tras turystycznych, odnowę miejsc i obiektów, stanowiących atrakcję turystyczną, a także promocję obszaru 	<ul style="list-style-type: none"> - wzrost ilości zagospodarowanych turystycznie zbiorników wodnych - powstanie nowych i zmodernizowanie istniejących szlaków turystycznych - powstanie nowych lub rozbudowanie istniejących wiosek tematycznych - powstanie nowych lub zmodernizowanie istniejących punktów informacji turystycznej - powstanie nowych lub zmodernizowanie istniejących punktów gastronomicznych serwujących dania regionalne
<p><i>Wzrost integracji społecznej i wzrost aktywności mieszkańców</i></p> <ul style="list-style-type: none"> - przejawiający się między innym tworzeniem sieci współpracy podejmowaniem wspólnych przedsięwzięć oraz większą aktywnością obywatelską 	<ul style="list-style-type: none"> - wzrost ilości przedsięwzięć o charakterze szkoleniowym, warsztatowym i edukacyjnym z zakresu umiejętności do samoorganizacji, działalności kulturalno-sportowej, dziedzictwa kulturowego, turystyki - wzrost ilości wydarzeń kulturalnych i sportowych

17. Informacja o załącznikach

1. **Załącznik nr 1:** Opis stanowisk dla pracowników LGD „Bory Tucholskie”
2. **Załącznik nr 2:** Regulamin Organizacyjny Rady Decyzyjnej Lokalnej Grupy Działania „Bory Tucholskie”.
3. **Załącznik nr 3:** Kwalifikacje i doświadczenie osób wchodzących w skład Rady Decyzyjnej.
4. **Załącznik nr 4:** Doświadczenie LGD i członków LGD w realizacji operacji.
5. **Załącznik nr 5:** Wzory pism stosowanych podczas dokonywania oceny zgodności operacji z LSR i wyboru operacji